



ThoriumSoftware d.o.o.

Mobile: +385 (0) 95 8 70 50 70
Kontakt: Dario Ilija Rendulić
Email:
info@thoriumsoftware.eu;
direndulic@gmail.com



YTONG

silka

multipor

**PROGRAM ENERGETSKE OBNOVE OBITELJSKIH
KUĆA ZA RAZDOBLJE OD 2014. DO 2020. GODINE
S DETALJNIM PLANOM ZA RAZDOBLJE
DO KRAJA 2020. GODINE
(NN 43/14, NN 36/15, NN 57/20;
na snazi od 14.5.2020.)**

SADRŽAJ:

SAŽETAK.....	6
1. UVOD	8
2. PREGLED FONDA STAMBENIH ZGRADA REPUBLIKE HRVATSKE	11
2.1 Pregled stambenog fonda Republike Hrvatske prema popisima stanovništva Republike Hrvatske.....	11
2.2 Tipologija obiteljskih kuća u Hrvatskoj	12
3. ANALIZA POTROŠNJE ENERGIJE U STAMBENOM FONDU REPUBLIKE HRVATSKE OD 1988. DO DANAS.....	16
3.1 Potrošnja energije po vrsti energenta	17
3.2 Potrošnja energije po namjeni	21
4 PROJEKCIJE POTROŠNJE ENERGIJE I MOGUĆNOSTI UŠTEDA ENERGIJE U STAMBENOM FONDU DO 2020. GODINE....	21
4.1 Projekcije potrošnje energije u obiteljskim kućama do 2020. godine	21
4.2 Potencijal energetske obnove postojećeg stambenog fonda – primjer iz EU.....	23
4.3 Simulacija mogućeg smanjenja potrošnje energije u postojećem stambenom fondu Republike Hrvatske	24
4.4 Ekonomска opravdanost smanjenja potrošnje energije u obiteljskim kućama	29
5. MJERE POBOLJŠANJA ENERGETSKIH SVOJSTAVA POSTOJEĆIH OBITELJSKIH KUĆA ZA RAZDOBLJE DO 2020. GODINE	32
5.1 Načela pri definiranju mjera	32
5.2. Mjere za obiteljske kuće	35
5.2.1. Organizacija provedbe mjera.....	35
5.2.2. Pregled i analiza pojedinačnih mjera	37
5.3 Ocjena učinaka mjera	41
5.3.1 Ocjena troškova, ušteda, isplativosti i djelotvornosti ulaganja	41
5.3.2 Zapošljavanje	43
5.3.3 Povrat novca u državni proračun.....	44
5.3.4 Kvalitativna analiza ostalih učinaka	45
6. DETALJNI PLAN ZA RAZDOBLJE DO KRAJA 2020. GODINE	47
6.1. Stanje u 2019. godini	47
6.2. Plan provedbe programa za razdoblje do kraja 2020. godine.....	48
6.2.1. Temeljne odrednice Programa	48
6.2.2. Vremenski plan provedbe Programa za razdoblje do kraja 2020.....	53
6.3. Mjere energetske obnove zgrada.....	54
6.3.1. Pregled mjera/aktivnosti koje se sufinanciraju u razdoblju do kraja 2020.	54
6.3.2. Stopa sufinanciranja	55
6.3.3. Maksimalni iznosi opravdanih troškova i bespovratnih sredstava po mjerama	56

6.4. Program za ranjive skupine građana	57
6.4.1. Kriteriji i dokumentacija za određivanje ranjivih skupina građana u opasnosti od energetskog siromaštva	57
6.4.2. Stopa sufinanciranja i maksimalni iznosi sufinanciranja za ranjive skupine građana ugrožene energetskim siromaštvom	59
6.5. Potrebne razine investicije za razdoblje 2014. – 2020.....	60
6.6. Procjena učinaka provedbe programa	61
6.6.1. Očekivane uštede energije i smanjenje emisija C ₂	61
6.6.2. Učinak na državni proračun	62
7. PRILOG 1. – PODACI O STAMBENOM FONDU RH PREMA POPISIMA STANOVNIŠTVA	63
8. POPIS LITERATURE	63
9. PRILOG 2. – ZAKONSKA REGULATIVA	64



Izvrsni inženjeri koriste izvrstan alat!

ThoriumSoftware d.o.o.

Mobile: +385 (0) 95 8 70 50 70

Kontakt: Dario Ilija Rendulić

Email:

info@thoriumsoftware.eu;

direndulic@gmail.com

Naziv: „Upotreba obnovljivih izvora energije i novijih tehnologija za smanjenje emisija CO₂ u zgradarstvu i ispunjenje temeljnih zahtjeva na građevinu“

Mjesto održavanja: Internet aplikacija Thorium.Academy

Namijenjeno: Ovlaštenim arhitektima, ovlaštenim inženjerima građevinarstva, ovlaštenim inženjerima strojarstva i ovlaštenim inženjerima elektrotehnike

at	Sponzor edukacije	Tema	Područje	Vrednovanje - školski sat
1		Dizalice topline - pogled kroz tehničku regulativu	Tehnička regulativa	1
2		Najnovija rješenja s dizalicama topline	Stručni dio	1
3		Biomasa - pogled kroz tehničku regulativu	Tehnička regulativa	1
4		Najnovija rješenja s kotlovima na biomasu	Stručni dio	1
5		Kondenzacijski kotlovi - pogled kroz tehničku regulativu	Tehnička regulativa	1
6		Najnovija rješenja s kondenzacijskim kotlovima	Stručni dio	1
7		Energetska učinkovitost, praćenje, mjerjenje i verifikacija ušteda - pogled kroz tehničku regulativu	Tehnička regulativa	1
8		Primjer tvrtke E.G.O. Elektro-komponente d.o.o. - ugradnja sustava povrata energije na kompresorima	Stručni dio	1
9		Zakonodavni okvir: Priprema tehnološke vode	Tehnička regulativa	1
10		Obrada vode za termotehničke instalacije (TTI)	Stručni dio	1
11		Zakonodavni okvir: OIE i Sunčeva energija	Tehnička regulativa	1
12		Kolektorski i Fotonaponski sustavi	Stručni dio	1
13		Zaštita od buke i zračni sustavi	Tehnička regulativa	1
14		Proizvodnja buke u sustavima ventilacije	Stručni dio	1
15		Woux - pomoćna energija termotehničkom sustavu - Pumpe - Utjecaj na nZeb uvjete	Tehnička regulativa	1

16	wilo	Najnovija tehnička rješenja - pumpe	Stručni dio	1
17	SIEMENS	Energetska efikasnost u Zgradarstvu - SAUZ	Tehnička regulativa	1
18	SIEMENS	Određivanje energetskih značajki u zgradama i razred sustav automatizacije u zgradarstvu	Stručni dio	1
19	INVENTO PRO	Zakonodavni okvir: Ekološki dizajn ventilacijskih jedinica	Tehnička regulativa	1
20	INVENTO PRO	Najnovije ECO tehnologije ventilacijskih sustava	Stručni dio	1
21	INVENTO PRO	Zaštita od požara – ventilacijski sustavi	Tehnička regulativa	1
22	INVENTO PRO	Osnove ventilacija garaža sa primjerima iz prakse	Stručni dio	1

Predavač:

Tihomir Rengel, dipl.ing.stroj.

Gosti predavači:

- Ivan Poropat, dipl.ing.stroj.
- Marijo Vagner, ing.stroj.
- Ante Ćurko, dipl.ing.stroj.
- Dražen Lisjak, ing.stroj.
- Miroslav Hećimović, dipl.ing.stroj.
- Goran Budimlija, dipl.ing.stroj.
- mr.sc. Tomislav Stašić, dipl.ing.stroj.
- Marijo Mavračić
- Ivor Pavić, mag.geol.
- Vladimir Turina, dipl.ing.stroj.
- Stjepan Mikleušević
- Vedran Kren, dipl.ing.stroj.
- Miroslav Lugarić, ing.stroj.
- Damir Digula, dipl.ing.stroj.
- Zdenko Vašatko, dipl.ing.stroj.
- Željko Šipiljar, dipl.ing.stroj.

Suglasnost MPGJ za provedbu predanog plana i programa je objavljena na [ovom linku](#).

Nositelj programa: Energetsko efikasni dizajn j.d.o.o.

Odgovorna osoba za provedbu programa stručnog usavršavanja:

Dario Ilija Rendulić

Mob: 095 8 70 50 70

Email: direndulic@gmail.com

SAŽETAK

Ovaj Program energetske obnove obiteljskih kuća temelji se na 2. Nacionalnom akcijskom planu energetske učinkovitosti. U njemu se analizira stanje postojećeg stambenog fonda i potrošnje energije u njemu, te se daje prijedlog i razrada mjera za unaprjeđenje energetske učinkovitosti postojećih zgrada koje će se provoditi u razdoblju 2014. do 2020. godine. Program se ne odnosi na izgradnju novih obiteljskih kuća.

Ovaj će Program biti dio budućeg trogodišnjeg nacionalnog akcijskog plana energetske učinkovitosti kojega je potrebno izraditi i usvojiti do 30. travnja 2014. godine u skladu s Direktivom 2012/27/ EU Europskog parlamenta i Vijeća od 25. listopada 2012. godine o energetskoj učinkovitosti. Valja istaknuti da krajem 2016. godine, a najkasnije do kraja travnja 2017. godine treba napraviti reviziju ovog Programa, kako bi se utvrdili ostvareni učinci i Program po potrebi unaprijedio te ponovno postao sastavni dio nacionalnog akcijskog plana za razdoblje 2017. – 2019.

Osnovne karakteristike stambenog fonda Republike Hrvatske su sljedeće:

- korisna površina stambenog fonda procjenjuje se na oko 150 milijuna m²;
- obiteljske i dvojne kuće predstavljaju oko 65%, a višestambene zgrade oko 35% ukupnog stambenog fonda;
- u kontinentalnom dijelu nalazi se oko 65%, a u obalnom dijelu Republike Hrvatske nalazi se oko 35% ukupnog stambenog fonda;
- kućanstva u neposrednoj potrošnji energije sudjeluju s 31%, prema podacima iz 2011. godine, što ovaj sektor čini iznimno bitnim za postizanje ciljeva poboljšanja energetske učinkovitosti;
- specifična potrošnja energije (potrošnja energije po jedinici korisne stambene površine izražena u kWh/m²) ovisi o klimatskim uvjetima, godini izgradnje i faktoru oblika;
- specifična potrošnja energije dvostruko je manja u primorskom dijelu zemlje, nego u kontinentalnom dijelu te je u obje klimatske zone u pravilu manja za višestambene zgrade nego za obiteljske kuće;
- zgrade izgrađene do 1987. godine imaju najveći udio u ukupnom stambenom fondu te gotovo nikakvu ili samo minimalnu toplinsku izolaciju, što znači i najveću specifičnu potrošnju energije;
- za grijanje, hlađenje i pripremu potrošne tople vode u prosječnom kućanstvu se koristi 70% energije;
- toplinska energija za zagrijavanje prostora najvećim se dijelom osigurava iz ogrjevnog drva (45%), a potom iz prirodnog plina (25%), loživog ulja (9%) te električnom energijom (13%).

S obzirom na navedene karakteristike stambenog fonda, postavljeni su prioriteti ovog Programa – obiteljske kuće izgrađene do 1987. godine te energetske mjere usmjerene na smanjenje toplinskih potreba obiteljskih kuća, poboljšanja učinkovitosti sustava grijanja i zamjene energenata (naročito električne energije i loživog ulja) okolišno, ekonomski i energetski povoljnijima, a poglavito obnovljivim izvorima energije.

Sažeti prikaz mjera predloženih ovim Programom, s potrebnim prosječnim iznosom finansijskih sredstava za subvencioniranje provedbe i očekivanim uštedama na godišnjoj razini dan je u **Tablici 1**.

Tablica 1 Pregled mjera predloženih u Programu energetske obnove obiteljskih kuća

Br.	Naziv mјere	Godišnje investicije (106 kn)	Godišnje subvencije FZOEU uključujući fondove EU (106 kn)	Godišnje uštede energije (GWh)	Godišnje novčane uštede (106 kn)	Godišnje uštede CO2 (1.000 t)
OK.1	Obnova vanjske ovojnica	87,5	35	15,2	6,5	4, 24
OK.2	Zamjena sustava grijanja	40	12	27,3	11,7	6,44
OK.3	Poticanje korištenja OIE	80	24	13,5	5,8	3,78
UKUPNO		207,5	71	56	24	14,46
UDIO U UKUPNIM INVESTICIJAMA			34,22%			

Najznačajniji očekivani učinci provedbe ovog Programa su:

- poticanje investicija ukupnog iznosa 207,5 milijuna kn godišnje uz udio državnih poticaja od svega 4% vrijednosti ukupne investicije (uračunati povrati u državni proračun iz naplate PDV-a i doprinosa na plaće zaposlenika);
- ostvarivanje oko 56 GWh ušteda energije u neposrednoj potrošnji godišnje, što znači ostvarenje 3% ukupnog okvirnog cilja za razdoblje 2014.-2016. godinu
- smanjenje izdataka građana za energiju u iznosu 24 milijuna kn godišnje;
- smanjenje emisija CO2 od oko 14 500 tona godišnje;
- učinak povećanja udjela obnovljivih izvora energije oko 13,5 GWh (48,6 TJ) godišnje
- osiguravanje zaposlenja za 700 ljudi godišnje;
- povećanje sigurnosti opskrbe energijom;
- poboljšano stanje i povećanje tržišne vrijednosti nekretnina (uz uvjet vrednovanja energetske učinkovitosti kao olakšice u budućem zakonodavstvu vezanom uz oporezivanje nekretnina);
- razvoj proizvodne industrije, poglavito industrije toplinskih izolacijskih materijala i drvne industrije;
- smanjenje 'sive ekonomije';
- smanjenje energetskog siromaštva i opće poboljšanje uvjeta stanovanja.

Predviđeni izvori financiranja provedbe ovog Programa su sljedeći:

- Fond za zaštitu okoliša i energetsku učinkovitost (FZOEU)
 - o FZOEU predviđena sredstva treba osigurati iz vlastitih izvora, ali i iz fondova i programa EU
- Sredstva iz strukturnih fondova Europske unije (EU)
 - o U sklopu tematskog cilja 4. »Podrška prijelazu prema ekonomiji temeljenoj na niskoj razini emisije CO2 u svim sektorima« predviđeno je financiranje pripreme i provedbe projekata energetske učinkovitosti i energetske obnove stambenih zgrada Republike Hrvatske. Programska dokumentacija je još u izradi i nužno ju je uskladiti s ovim Programom.
- Izvori financiranja na strani građana (sredstva građana iz stambenih štedionica i dr.)
- Krediti građana
- Proračuni jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave (JLP(R)S)

Ključni dionici u provedbi ovog Programa su:

- Nadležna ministarstva – Ministarstvo graditeljstva i prostornoga uređenja (MGIPU) nositelj je ovog Programa, te je zaduženo za njegovu promociju; Ministarstvo zaštite okoliša i prirode (MZOIP) je sunositelj i sudjeluje u promociji Programa.
- FZOEU – tijelo za provedbu aktivnosti operativnih programa financiranih iz fondova EU koje ne samo da osigurava subvencije, već mora 'mobilizirati' ostale dionike da te subvencije doista i iskoriste. Također, FZOEU kontrolira namjensko korištenje sredstava temeljem ugovornih odnosa.
- Banke i Stambene štedionice – ova skupina dionika ključna je za kreditno financiranje građana koji nemaju dostatna vlastita sredstva za ulaganje u energetsku obnovu obiteljskih kuća.
- JLP(R)S – mogu osigurati dodatno sufinanciranje građana za energetsku obnovu obiteljskih kuća.

Nužni preduvjeti za ostvarivanje ciljeva definiranih u ovom Programu su:

- snažna promocija Programa, uključivanje i suradnja svih dionika;
- jednostavne, jasne i transparentne procedure za dodjelu subvencija temeljene na tipskim natječajima za pojedine kategorije mjera;
- **osiguravanje finansijskih sredstava u iznosu predviđenom ovim Programom iz EU fondova;**

1. UVOD

U veljači 2013. godine Vlada Republike Hrvatske (RH) usvojila je 2. nacionalni akcijski plan energetske učinkovitosti (NAPEnU) za razdoblje 2011. do 2013. godine. Ovaj je Akcijski plan izrađen temeljem Nacionalnog programa energetske učinkovitosti za razdoblje 2008.- 2016. i Strategije energetskog razvoja Republike Hrvatske (»Narodne novine« br. 130/09), u skladu s obvezama definiranim u Zakonu o učinkovitom korištenju energije u neposrednoj potrošnji – ZUKE (»Narodne novine«, br. 152/2008 i 55/2012) i Direktivi 2006/32/EC Europskog parlamenta i Vijeća o energetskoj učinkovitosti i energetskim uslugama.

Okosnica 2. NAPEnU su mjere energetske obnove postojećih zgrada te nadležno Ministarstvo graditeljstva i prostornoga uređenja ima obvezu izradi tri nacionalna programa energetske obnove: komercijalnih zgrada, zgrada javne namjene i stambenih zgrada. Izrada Programa energetske obnove stambenih zgrada predviđena je mjerom R.5 iz 2.NAPEnU. Osim toga, mjerom R.3 predviđa se dodjela finansijskih subvencija fizičkim osobama (vlasnicima stambenih jedinica, primarno obiteljskih kuća) za investiranje u toplinsku izolaciju vanjske ovojnica zgrade uključujući i zamjenu prozora te za ugradnju energetski učinkovitih toplinskih sustava, poglavito onih koji koriste obnovljive izvore energije (OIE). Upravo su **mjere R.3 i R.5 iz 2. NAPEnU temelj za donošenje ovog Programa obnove postojećih stambenih zgrada.**

Pri izradi ovog Programa korišteni su i rezultati projekta »**Sudjelovanje građana u planiranju poboljšanja energetske učinkovitosti (CENEП)**«. Taj je projekt sufinanciran iz IPA programa te od strane Ministarstva gospodarstva (MINGO), koje je nadležno za cijelokupnu provedbu politike energetske učinkovitosti u RH. U projektu CENEП razrađene su mjere energetske učinkovitosti koje bi se trebale provoditi u razdoblju 3. NAPEnU od 2014. do 2016. godine. S obzirom na potporu MINGO-a, ali i uključenost MGIPU-a i ostalih tijela državne uprave u ovaj projekt te prihvatanje njegovih konačnih rezultata, uključivanje u tom projektu predloženih mjera u ovaj Program predstavlja primjer dobre prakse

kako individualni projekti mogu doprinijeti i unaprijediti procese donošenja javnih politika. Dodana je vrijednost tim veća, što je ovaj projekt provedbom niza radionica i anketiranjem građana utvrdio koje će mjere građani – vlasnici stambenih jedinica – najbolje prihvatići.

Ciljevi ovog Programa su sljedeći:

1. Utvrditi stanje postojećeg stambenog fonda RH te analizirati potrošnju energije i energetsku učinkovitost u postojećem stambenom fondu RH;
2. Utvrditi potencijale i mogućnosti za smanjenje potrošnje energije u postojećim obiteljskim kućama;
3. Razraditi korake provedbe i ocijeniti moguće učinke mjera za poticanje poboljšanja energetske učinkovitosti energije u postojećim obiteljskim kućama.

Obiteljska kuća u smislu ovog Programa je zgrada u kojoj je više od 50% bruto podne površine namijenjeno za stanovanje te zadovoljava jedan od dva navedena uvjeta:

- 1) ima najviše tri stambene jedinice
- 2) ima građevinsku bruto površinu manju ili jednaku 600 m².

U Programu mogu sudjelovati samo zakonito izgrađene obiteljske kuće.

Program obuhvaća razdoblje **do 2020. godine**. Početak provedbe Programa je u 2014. MGIPU i ostale imenovane nadležne institucije zadužene su za promociju Programa i stvaranje nužnih preduvjeta (regulatornog i finansijskog okvira) za njegovu provedbu. Zbog visokih zahtijevanih finansijskih sredstava potrebnih za provedbu ovog Programa, sufinanciranje se predviđa iz fondova EU. Također, a u skladu s odredbama ZUKE, dio finansijskih sredstva predviđena za provedbu Programa biti će osigurana od strane FZOEU.

MZOIP je uključeno kao sunositelj Programa. MZOIP je koordinator za Okvir klimatsko-energetske politike za razdoblje 2020.-2030., nositelj izrade Strategije niskougljičnog razvoja Republike Hrvatske do 2030. godine te nadležno za programiranje EU fondova u dijelu koji anticipira transformaciju gospodarstva na niskougljični razvoj primjenom novih, zelenih tehnologija i inovacija. Bitne odrednice klimatske i energetske politike, povezane su sa sektorom zgradarstva koji posjeduje značajan potencijal smanjenja emisije stakleničkih plinova s ciljem postizanja blizu nulte energetske potrošnje na novim zgradama, primjenom pametnih sustava, energetske učinkovitosti i obnovljivih izvora energije. Također sektor zgradarstva je jedan od važnijih sektora koji doprinosi smanjenju emisija stakleničkih plinova izvan sustava trgovanja emisijama (non-ETS) a čiji će potencijal i mjere biti obuhvaćeni u okviru Strategije niskougljičnog razvoja RH do 2030. godine. Učinci provedbe Programa imat će pozitivne lokalne i globalne učinke na okoliš u cijelini.

Sredstva iz EU fondova za novu finansijsku perspektivu, koja se preklapa s vremenskim okvirom Programa, biti će na raspolaganju po odobrenju Operativnih programa koji se izrađuju za finansijsku perspektivu 2014.-2020. Operativni program za konkurentnost i koheziju 2014.-2020. je program koji izrađuje Republika Hrvatska za potrebe korištenja EU fondova, prije svega Europskog fonda za regionalni razvoj i Kohezijskog fonda. Usvajanje tog programa od strane Europske komisije planira se u jesen 2014. godine. To će označiti početak formalne provedbe Operativnih programa Hrvatske za finansijsko razdoblje Europske unije 2014.- 2020.

Do tada će provedba ovoga Programa teći ovisno o količini godišnjih sredstava FZOEU namijenjenih za sufinanciranje građana za ovu namjenu. Iz tog će se razloga, za taj prijelazni vremenski period, i ciljni broj obiteljskih kuća za obnovu prilagoditi raspoloživim nacionalnim sredstvima.



ThoriumSoftware d.o.o.

Mobile: +385 (0) 95 8 70 50 70

Kontakt: Dario Ilija Rendulić

Email:

info@thoriumsoftware.eu;

direndulic@gmail.com

Slijedom toga, kada započne formalna provedba Operativnih programa Hrvatske za finansijsko razdoblje Europske unije 2014.- 2020., kao i donošenjem Trećeg nacionalnog akcijskog plana za energetsku učinkovitost, Program će se pravovremeno modificirati na način da odgovara pravilima sufinanciranja iz EU fondova te da omogućava adekvatnu adsorpciju sredstava. Stoga Program će se preinačiti kako u pogledu modela financiranja tako i u pogledu povećanja broja obiteljskih kuća za energetsku obnovu.

Uštede predviđene ovim Programom uključene su u Metodologiju za sustav obaveze energetske učinkovitosti u skladu s člankom 7, i člankom 20. stavkom 6. te prilogom V Direktive 2012/27/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 25. listopada 2012. o energetskoj učinkovitosti koja je notificirana Europskoj komisiji u siječnju 2014. godine.

Metodologija daje procjene iznosa godišnjih ušteda po pojedinim mjerama, za razdoblje 2014.-2020. te obuhvaća uštede koje će se postići mjerama poticanja obnove ovojnica obiteljskih kuća, poticanja zamjene sustava grijanja u obiteljskim kućama te programa poticanja OIE u obiteljskim kućama, a koje su sastavni dio ovoga programa. Kako su uštede izračunate na bazi energetske obnove 2000 obiteljskih kuća godišnje, a provedba ovog Programa se u prvoj godini provedbe (2014.) oslanja na dostupna novčana sredstava iz FZOEU, u kasnijim godinama provedbe biti će nužna pojačana dinimika provedbe kako bi se dostigao kumulativni cilj ušteda od 56 GWh (201,6 TJ) za obiteljske kuće do 2020. godine.

Energetska učinkovitost u zgradarstvu nužni je uvjet za postizanje ukupnih nacionalnih ciljeva uštede energije i smanjenja emisija ugljičnog dioksida. Stoga će se energetskoj obnovi zgrada i u narednom dužem razdoblju dati prioritet u postizanju navedenih ciljeva. U slučaju da se kriteriji energetske učinkovitosti zgrada uvrste u sustav oporezivanja pri čemu bi zgrade s višim energetskim razredom podlijegale manjim porezima, ovaj Program će se u tom smislu modificirati.

2. PREGLED FONDA STAMBENIH ZGRADA REPUBLIKE HRVATSKE

2.1 Pregled stambenog fonda Republike Hrvatske prema popisima stanovništva Republike Hrvatske

Za raščlambu stambenog fonda Republike Hrvatske korišteni dostupni su podaci Državnog zavoda za statistiku (DZS) [1, 2, 3]¹ kao i drugi dostupni relevantni izvori podataka [4].

Prema Popisu stanovništva iz 2011. godine u Republici Hrvatskoj je bilo 397 192 nastanjenih obiteljskih kuća koje su izgrađene prije 1971. godine (**Tablica 2-1**).

Broj nastanjenih obiteljskih kuća izgrađenih u narednih deset godina porastao je i to za gotovo 50%. U kasnijim deset-godišnjim periodima pa sve do danas taj je porast u odnosu na prethodni period opadao. Tako je do 1991. godine porast bio znatno manji i iznosio je 25%, a do 2001. godine samo 12%. U razdoblju od 1981. do 2001. godine u oba desetogodišnja perioda gradilo se dvostruko manje nego u prethodnih deset godina da bi u periodu od 2001. do 2011. godine pad gradnje bio smanjen tj. sa dvostrukog opadanja je smanjen na opadanje za trećinu. Detaljne tablice dane su u **Prilogu 1**. Prema Popisu stanovništva iz 2011. godine u Hrvatskoj je do 2011. godine bilo 908 729 nastanjenih obiteljskih kuća.

¹ Iz izvora [1] korišteni su podaci o vrsti zgrade (s jednim, dva, tri i više stanova – faktor oblika zgrade) s obzirom na godinu izgradnje. Ti su podaci dostupni samo za razinu cijele zemlje te su navedeni samo prema broju stanova, ali ne i prema njihovoj korisnoj površini. Kod odnosa vanjske ovojnica i grijanog obujma zgrade, podaci o ukupnom geometrijskom svojstvu, faktoru oblika zgrade f_0 , su bitni za određivanje potrošnje energije za grijanje. Izvor [3] je iz tog razloga korišten za raspodjelu stambenog fonda iz popisa 2001. godine prema klimatskim uvjetima i godini izgradnje. Međutim, u njemu, nisu bili dostupni podaci o stambenim zgradama o odnosu na spomenuti faktor oblika zgrade, pa je u objedinjenoj tablici korišten udio pojedine vrste stambenih zgrada u kontinentalnim i primorskim dijelu zemlje u postotcima izračunatim za razinu cijele zemlje, iskazanim u izvoru [1]. Slično, u izvoru je navedena korisna površina stanova po županijama i godini izgradnje, ali bez navođenja vrste stambene zgrade pa je isto tako bilo potrebno koristiti postotke za razinu cijele zemlje. Navedeni parametri nisu bili sustavno dostupni u sva tri izvora podataka pa ih je djelomično bilo potrebno približno odrediti (aproksimirati), koristeći međusobno njihove podatke.

Tablica 2-1 Pregled nastanjenih obiteljskih kuća prema popisu stanovništva iz 2011. godine

Godina	Nastanjene obiteljske kuće	Porast broja obiteljskih kuća	Prosječno
do 1971.	397 192		
do 1981.	595 028	49,81%	4,98%
do 1991.	744 703	25,15%	2,51%
do 2001.	836 189	12,28%	1,28%
do 2011.	908 729	8,68%	0,87%

Nakon stagnacije stanogradnje u prvom dijelu 1990-ih godina, uzrokovane ratnim okolnostima, kao i preustrojem društveno-ekonomskih odnosa, iz navedenih podataka je vidljiv značajan zamah stanogradnje u ukupnom razdoblju od 1991. do 2001. godine, koji se djelomično nastavio i u desetljeću od 2001. do 2010. godine. Međutim, promatrajući ukupno posljednje desetogodišnje razdoblje, uočljiv je relativan postotni pad stanogradnje u odnosu na prethodno razdoblje, uzrokovani s jedne strane djelomičnim zadovoljenjem stambenih potreba, tj. zasićenjem tržišta, a s druge strane nastupom finansijske krize 2008. godine.

2.2 Tipologija obiteljskih kuća u Hrvatskoj

S obzirom na razine korištenja energije za grijanje, obiteljske kuće u Republici Hrvatskoj moguće je svrstati u 3 skupine prema sljedećim parametrima:

1. klimatski (temperaturni) uvjeti lokacije i podneblja (županije²)
2. godina izgradnje (toplinska svojstva³)
3. faktor oblika kuće⁴.

Klimatski uvjeti

Temeljno specifično obilježje stambenog fonda Republike Hrvatske, je regionalni položaj s obzirom na podneblje, odnosno klimatske uvjete, koji su uobičajeno podijeljeni u tri zone:

- kontinentalna klima sjevernog, sjeverozapadnog i panonskog dijela zemlje
- planinska klima središnjeg, dinarskog dijela zemlje
- mediteranska klima primorskog dijela zemlje od sjeverozapada do jugoistoka (Primorje i Dalmacija).

² Podatci o stambenom fondu su izvorno navedeni po županijama. Za potrebe ovog Programa grupirani su u dvije klimatske zone – kontinentalnu i jadransku.

³ Naznaka »toplinska svojstva« uz godinu, odnosno razdoblje izgradnje zgrade, ukazuje na promjenu načina gradnje (materijali, konstrukcije, itd.) i/ili važećeg propisa u odnosu na toplinska svojstva zgrade i potrošnju toplinske energije za grijanje zgrade.

⁴ Faktor oblika zgrade je prostorna, trodimenzionalna raščlanjenost grijanog obujma zgrade. Faktor oblika je bitno toplinsko svojstvo zgrade. Za potrebe izrade ovog Programa korišteno je prosječno geometrijsko/toplinsko svojstvo tipološke vrste.

U svrhu pojednostavljenja analiza i s obzirom na razmjerno manju zastupljenost stambenog fonda u području planinske klime, ova klimatska regija je pripojena području kontinentalne klime.

Opisan zemljopisni položaj Republike Hrvatske s obzirom na klimatske uvjete čini analize i procjene mogućnosti uštede energije u stambenom fondu znatno složenijim nego u slučaju zemlje s približno jednoobraznim klimatskim uvjetima. Godišnja potrebna energija za grijanje stambenog prostora je u primorskim regijama Hrvatske približno dvostruko manja nego u kontinentalnom dijelu zemlje, a razina korištenja energije za hlađenje prostora tijekom toplog dijela godine je postala kritična, ne samo u jadranskom, već i u kontinentalnom dijelu zemlje s obzirom na stalno povećanje ljetnih temperatura tijekom posljednjeg desetljeća. Oko 64% sveukupnog stambenog fonda smješteno je u području kontinentalne i približno 36% u području mediteranske klime.

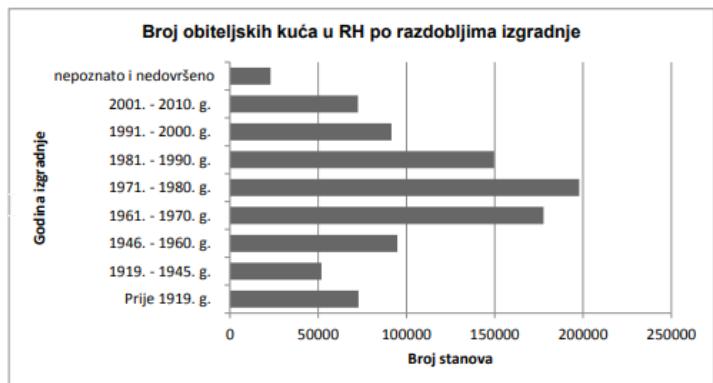
Godina izgradnje

Godina izgradnje zgrade daje približan uvid u način gradnje i primijenjene građevinske materijale i proizvode, koji utječu na energetsko svojstvo zgrade, tj. na razinu korištenja energije za grijanje i hlađenje. Razdoblje izgradnje upućuje i na tada važeće tehničke propise kojima je bila određena razina toplinske zaštite kuća, a čiji je pregled dan u **Prilogu 2.**

Detaljnija podjela fonda obiteljskih kuća prema godini izgradnje, ali samo za obiteljske kuće za stalno stanovanje i to prema popisu stanovništva iz 2011. godine dan je **Tablici 2-2** i pripadajućem dijagramu.

Tablica 2-2 Obiteljske kuće Republike Hrvatske prema godini izgradnje (nastanjeni za stalno stanovanje, uključivo nepoznato i nedovršeno) – prema Popisu stanovništva RH iz 2011. godine

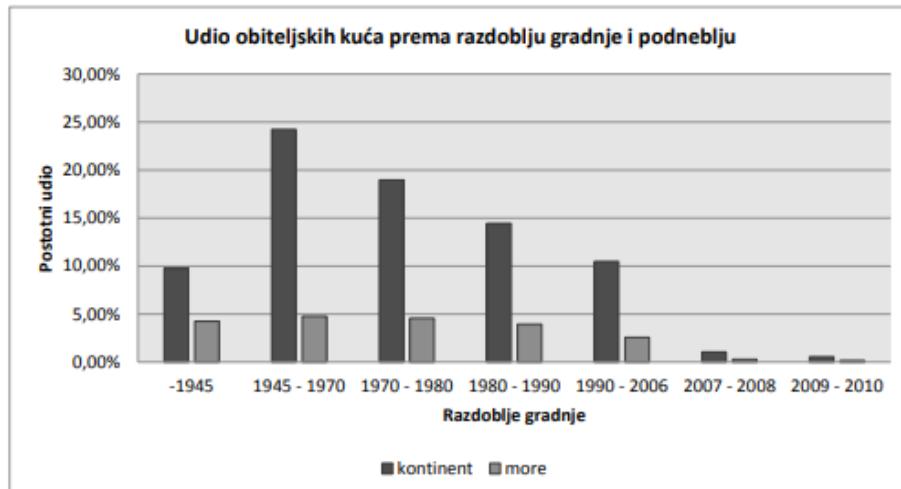
Godina izgradnje	Broj obiteljskih kuća	Godišnja izgradnja u postocima
Prije 1919. g.	72 833	7,82
1919. – 1945. g.	51 883	5,57
1946. – 1960. g.	94 808	10,18
1961. – 1970. g.	177 668	19,07
1971. – 1980. g.	197 836	21,23
1981. – 1990. g.	149 675	16,06
1991. – 2000. g.	91 486	9,82
2001. – 2010. g.	72 540	7,79
nepoznato i nedovršeno	23 026	2,47
UKUPNO:	931 755	100,00



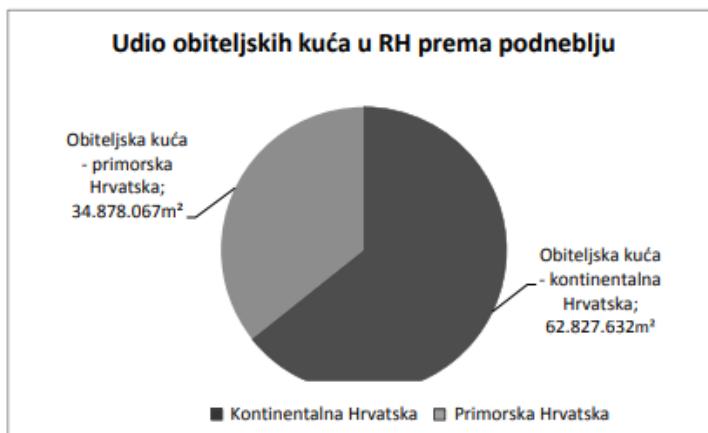
Iz ove detaljnije podjele prema godini izgradnje obiteljskih kuća bitan je zaključak da je blizu 43% postojećeg stambenog fonda, zaključno s 2011. godinom, izgrađeno prije 1970. godine, a kada je na snagu stupio Pravilnik kojem su propisane mjere i uvjeti za toplinsku zaštitu zgrada. I upravo je tu izuzetno veliki potencijal za provođenje mjera iz ovog programa.

U slučaju Hrvatske, od sedam vremenskih razdoblja prikazanih na **Slici 2-1** dva najranija (do 1945. i od 1945. do 1970. godine) su određena prevladavajućim načinom gradnje, a ostalih pet je uvjetovano uvođenjem pojedinih toplinskih tehničkih propisa. Valja istaknuti da odgovarajuće toplinske norme su usvojene 1987. godine, ali je zbog strukture statističkih podataka i zadrške u primjeni, razdoblje od 1980. godine završeno 1990. godinom. Pregled važećih tehničkih propisa dan je u **Prilogu 2.** U Hrvatskoj obiteljske i dvojne kuće čine udio od oko 65% ukupnog stambenog fonda, od toga obiteljske kuće na moru čine 36%, dok one na kopnu čine 64%. Preostali udio od 35% stambenog fonda su višestambene zgrade.

Slika 2-2). Hrvatska dakle ima gotovo dvostruko veći udio obiteljskih kuća nego višestambenih zgrada.



Slika 2-1 Udio obiteljskih kuća u RH prema meteorološkim uvjetima, vrsti i razdoblju gradnje



Slika 2-2 Udio obiteljskih kuća u RH prema podneblju

Faktor oblika

Faktor oblika zgrade, koji opisuje prostornu raščlanjenost grijanog obujma zgrade, je za obiteljsku kuću nepovoljan i može iznositi i više od 1,0 dok u slučaju samostojeće višestambene zgrade može iznositi i samo 0,2⁵. Uzimanje u obzir oplošja negrijanih stubišta i hodnika u toplinskom modelu pojedinačne zgrade, tj. obodnih građevinskih elemenata grijanih prostora prema negrijanim unutarnjim prostorima, može nepovoljno utjecati na faktor oblika zgrade f_0 .

⁵ Za potrebe izrade ovog Programa toplinski je modelirana tipična obiteljska kuća izgrađena u razdoblju 1945. – 1980. godine. U slučaju tih »tipičnih« zgrada, faktor oblika obiteljske kuće iznosi $f_0 = 0,77$.

U tom slučaju, kod pojedinih zgrada omjer oplošja i obujma grijanog dijela zgrade A/V može postati nepovoljniji, tj. grijani obujam zgrade može postati više raščlanjen, nego u slučaju kad je cijeli obujam zgrade grijan.

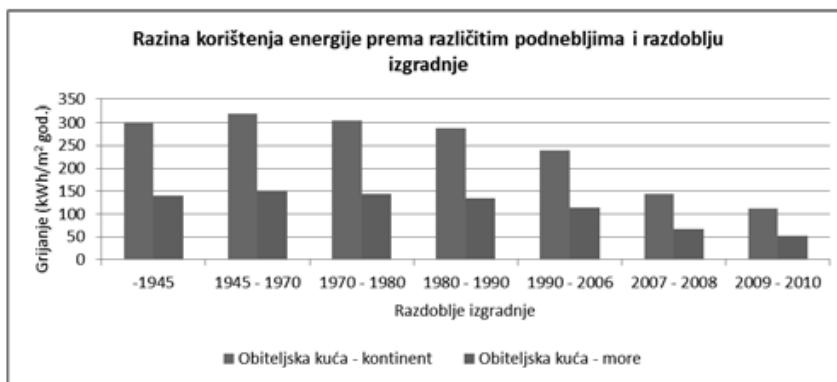
Jedinična potrošnja energije za grijanje ovisi o nekoliko parametara (**Tablica 2-3, Slika 2-3**). Za razdoblje do 1945. godine, potrošnja energije obiteljskih kuća u kontinentalnom dijelu zemlje je bila na razini od oko 300 kWh/m² godine. S druge strane, u posljednjem razdoblju, od 2009. – 2010. godine, potrošnja obiteljskih kuća u kontinentalnom dijelu zemlje je bila na razini od oko 100 kWh/m² godine. Istovremeno, navedene potrošnje su bile približno dvostruko manje u primorskom dijelu zemlje. Pri određivanju ciljne primarne skupine zgrada za energetsku obnovu, uz razdoblje izgradnje je nužno razmotriti i postotni udio u korisnoj grijanoj površini cjelokupnog stambenog fonda. Stambene kuće iz razdoblja od 1945. – 1970. godine te od 1970. – 1980. godine predstavljaju najveći udio u stambenom fondu Republike Hrvatske.

Slika 2-1), a upravo obiteljske kuće iz ovog perioda nemaju gotovo nikakvu, ili imaju samo minimalnu toplinsku izolaciju. Simulacija ušteda toplinske energije je zato provedena upravo na navedenoj skupini stambenih zgrada. Iako je prvi propis o toplinskoj zaštiti zgrada donesen 1970. godine, o ozbiljnijoj toplinskoj zaštiti možemo govoriti tek od 1980. godine, donošenjem niza toplinskih normi s obveznom primjenom, koja je pojačana 1987. godine. U navedenim normama je po prvi put uvedeno toplinsko modeliranje zgrade kao celine, a ne samo toplinskih svojstava pojedinih građevinskih elemenata vanjske ovojnica zgrade. Potpuno novi toplinski propis je usvojen 2005. godine, a sada važeći tehnički propis 2008. godine. Ovim propisima je dovršeno usvajanje novog načina toplinskog modeliranja i uvedene minimalne vrijednosti jedinične potrošnje toplinske energije.

U svim razdobljima izgradnje je uočljivo da je modelirana i procijenjena jedinična potrošnja toplinske energije za grijanje prostora u obiteljskim kućama veća od one u višestambenim zgradama (**Tablica 2-3, Slika 2-2**). Kako je prije opisano, jedan od glavnih uzroka ove razlike je i faktor oblika zgrade, tj. odnos površine vanjskog oplošja i volumena grijanog dijela zgrade. Ako su ostala toplinska svojstva zgrade slična (toplinska izoliranost, razina provjetravanja, itd.), razlika u jediničnoj potrošnji toplinske energije između tipične obiteljske kuće i višestambene zgrade može iznositi 30 – 40 %. Npr., u razdoblju od 1945. – 1970. godine, procijenjena potrošnja u obiteljskim kućama iznosi oko 320 kWh/m² god, a u višestambenim zgradama oko 200 kWh/m² godišnje.

Tablica 2-3 Izračunate/procijenjene jedinične godišnje ukupne energije za grijanje obiteljskih kuća prema podneblju, godini i vrsti izgradnje

Tip i klima God. izgradnje	obiteljska kuća Kontinentalna Hrvatska (u kWh/m ²)	obiteljska kuća Primorska Hrvatska (u kWh/m ²)	obiteljska kuća Kontinentalna Hrvatska (m ²)	obiteljska kuća Primorska Hrvatska (m ²)
-1945	300	141	7 386 473	6 875 252
1945-1970	320	150	17 154 155	7 219 824
1970-1980	304	143	14 185 327	7 293 915
1980-1990	288	135	11 403 249	6 619 686
1990-2006	240	113	9 906 457	5 183 586
2007-2008	144	68	1 653 675	982 894
2009-2010	112	53	1 138 295	702 910



Slika 2-3 Korištenje energije za grijanje – Republika Hrvatska

3. ANALIZA POTROŠNJE ENERGIJE U STAMBENOM FONDU REPUBLIKE HRVATSKE OD 1988. DO DANAS

Za potrebe pregleda, analiza i simulacija prikupljeni su i u nastavku dani podaci koji obuhvaćaju potrošnju energije kako prema vrstama energenta, tako i načinima potrošnje. Svi su podaci preuzetici iz [4, 5, 6, 7].

Za potpuni pregled energetske potrošnje i analiza mogućih ušteda, potrebno je prikazati i vrste energenata koji se koriste za zagrijavanje (**Tablica 3-1**).

Tablica 3-1 Vrste energenata (prema agregatnom stanju i vrsti goriva)

1.	Kruta goriva	Mrki ugljen
2.		Lignite
3.		Briketi
4.		Drvo
5.	Tekuća goriva	Lož ulje
6.		Ekstra lako lož ulje
7.		Ukapljeni naftni plin (UNP)
8.		Petrolej
9.	Plinovita goriva	Prirodni plin
10.		Gradski plin
11.	Centralni toplinski sustav (CTS)	
12.	Električna energija	

Radi boljeg razumijevanja i mogućnosti usporedbe energetskih vrijednosti različitih vrsta goriva, u **Tablici 3-2** dane su njihove energetske, odnosno ogrjevne vrijednosti.

Tablica 3-2 Ogrjevne vrijednosti različitih vrsta goriva u Hrvatskoj

Br.	Vrsta goriva	Jedi-nica	kcal	MJ	Ogrjevna vrijednost (kWh/jedinici)
1.	Kameni ugljen	kg	5800-7000	24,28-29,31	6,7-8,1
2.	Kameni ugljen za koksiranje	kg	7000	29,31	8,1
3.	Mrki ugljen	kg	4000-4500	16,75-18,84	4,7-5,2
4.	Lignite	kg	2300-3000	9,63-12,56	2,7-3,5
5.	Koks	kg	6300-7000	26,38-29,31	7,3-8,1
6.	Ogrjevno drvo	dm ³	2150	9,00	2,5
7.	Prirodni plin	m ³	8120-8570	34-35,88	9,4-10
8.	Sirova nafta	kg	10127	42,40	11,8
9.	Ukapljeni plin	kg	11200	46,89	13
10.	Ekstralako loživo ulje	kg	10200	42,71	11,9
11.	Dizelsko gorivo	kg	10200	42,71	11,9
12.	Loživo ulje	kg	9600	40,19	11,2
13.	Rafinerijski plin	kg	11600	48,57	13,5
14.	Etan	kg	11300	47,31	13,1
15.	Koksni plin	m ³	4278	17,91	5
16.	Gradski plin	m ³	5128	21,47	6
17.	Visokopečni plin	m ³	860	3,6	1
18.	Električna energija	kWh	860	3,6	1

Načini potrošnje energije prikazani u nastavku obuhvaćaju:

- 1 grijanje prostora;
- 2 pripremu potrošne tople vode (PTV);
- 3 kuhanje;
- 4 hlađenje;
- 5 kućanske uređaji;
- 6 rasvjetu.

3.1 Potrošnja energije po vrsti energenta

U tablicama koje slijede dati su podatci o potrošnji energije iz različitih dostupnih izvora, a koji se odnose na ukupnu potrošnju energije te neposrednu potrošnju energije u kućanstvima. Osnovni izvor podataka je ODYSSEE baza [7], u kojoj su podaci o neposrednoj potrošnji energije dostupni od 1990. godine do 2010. godine (Tablica 3-3). Podaci za 2011. godinu preuzeti su iz godišnjeg energetskog izvješća »Energija u Hrvatskoj 2011.« [8].

Tablica 3-3 Neposredna potrošnja energije u kućanstvima prema vrsti goriva, u PJ

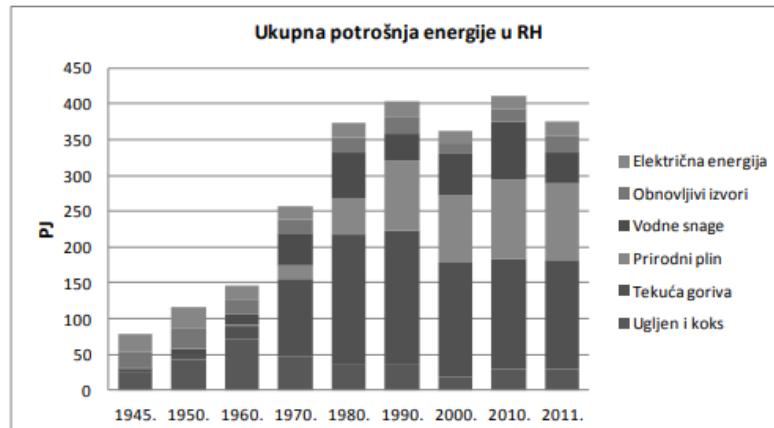
	Ugljen	Loživo ulje	Plin	Toplina (CTS)	Ogrjevno drvo	Električna energija	Neposredna potrošnja
1990.	4,31	12,35	7,58	6,20	19,09	16,08	65,61
1991.	2,26	9,21	10,30	6,62	12,23	16,08	56,73
1992.	0,67	9,04	9,13	5,40	10,72	14,57	49,53
1993.	0,59	8,62	11,01	4,86	10,01	14,91	49,95
1994.	0,38	9,21	10,59	4,81	10,80	15,16	50,91
1995.	0,29	10,68	13,15	5,69	11,05	16,62	57,53
1996.	0,33	11,81	16,04	6,36	13,69	17,63	65,82
1997.	0,29	11,72	16,75	6,15	13,57	18,67	67,11
1998.	0,42	10,76	17,00	6,03	12,64	18,97	65,77
1999.	0,46	12,27	19,59	6,07	11,64	20,68	70,72
2000.	0,38	12,43	17,08	5,40	13,4	20,64	69,33
2001.	0,17	13,36	19,30	6,32	10,26	20,01	69,38
2002.	0,25	14,86	18,88	6,15	10,38	21,44	71,97
2003.	0,38	14,99	21,77	6,74	13,44	20,52	77,83
2004.	0,25	15,03	21,65	6,57	13,15	21,86	78,46
2005.	0,38	14,32	23,66	6,87	12,52	22,82	80,51
2006.	0,25	12,77	22,44	6,11	12,60	23,49	77,67
2007.	0,13	10,89	21,39	5,78	10,76	23,03	71,93
2008.	0,13	10,13	23,32	5,99	11,14	24,16	74,9
2009.	0,13	10,43	23,91	6,15	11,93	23,28	75,74
2010.	0,21	9,76	25,04	6,45	13,69	23,95	79,09
2011.	0,18	9,22	22,87	6,13	16,48	23,48	80,06

Zanimljivo je pogledati povijesni razvoj udjela kućanstava u ukupnoj i u neposrednoj potrošnji energije u Hrvatskoj (**Tablica 3-4, Tablica 3-5 i Tablica 3-6**). 1945. godine udio kućanstava u ukupnoj potrošnji energije iznosio je čak 49% da bi 1980-ih godina pao na ispod 16%, a 2011. godine je ovaj udio iznosio oko 21%. Slično, udio kućanstava u neposrednoj potrošnji energije 1945. godine iznosio je gotovo 55%, da bi 80-ih godina pao ispod 24%, a 2011. godine je ovaj udio iznosio gotovo 31%. Posljednjih 30 godina bilježi se kontinuirani porast udjela kućanstava u neposrednoj potrošnji energije (ali i u ukupnoj potrošnji energije), što ga čini prioritetnim sektorom za poboljšanje učinkovitosti potrošnje energije.

Iz podataka iz tablica i slika koje slijede, vidljivo je povećanje potrošnje tekućih i plinovitih goriva te električne energije u kućanstvima, a smanjenje potrošnje krutih goriva, i to prvenstveno za potrebe grijanja i pripremu potrošne tople vode. Uz nastavak tendencije rasta, kako potrošnje tako i cijene energenata, javlja se prostor za zamjenu ovih energenata s OIE i sustavima koji ih koriste, a uz primjenu poticajnih mjera navedenih ovim Programom (Poglavlje 5).

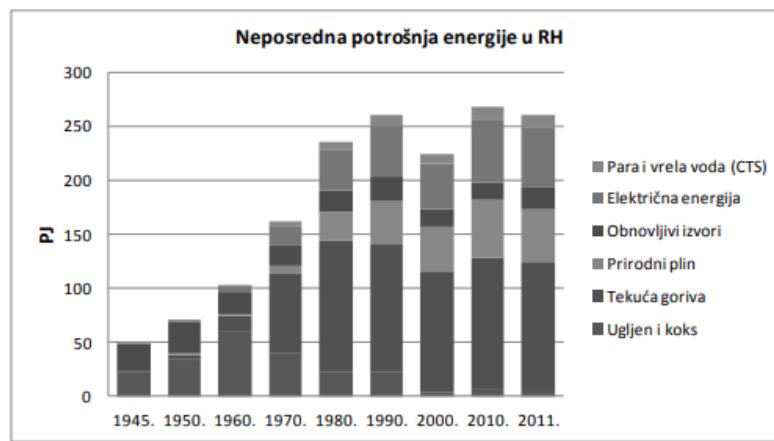
Tablica 3-4 Ukupna potrošnja energije u Hrvatskoj, u PJ

Energent	1945.	1950.	1960.	1970.	1980.	1990.	2000.	2010.	2011.
Ugljen i koks	25,59	41,69	70,91	46,46	34,90	34,31	18,65	28,74	29,41
Tekuća goriva	2,90	6,69	19,31	109,61	182,33	188,33	159,02	154,71	151,55
Prirodni plin	0,10	0,21	1,51	18,34	50,60	98,22	94,98	111,37	108,60
Vodne snage	2,39	8,40	14,36	44,71	64,22	37,48	57,33	79,71	42,59
Obnovljivi izvori	23,55	29,71	19,74	18,46	20,76	22,68	15,69	18,29	22,06
El. energija	23,55	29,71	19,74	18,46	20,76	22,68	15,69	18,29	22,06
UKUPNO	54,77	87,51	128,07	242,30	363,07	406,44	360,07	411,73	383,65



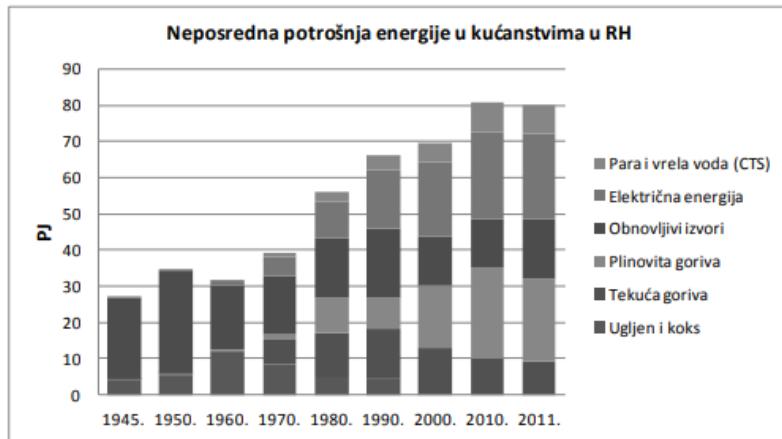
Tablica 3-5 Neposredna potrošnja energije u Hrvatskoj, u PJ

Energent	1945.	1950.	1960.	1970.	1980.	1990.	2000.	2010.	2011.
Ugljen i koks	21,67	34,68	60,08	39,14	22,28	21,89	3,70	6,47	6,03
Tekuća goriva	2,85	3,75	14,18	73,73	121,47	118,78	111,66	121,50	117,82
Prirodni plin	0,18	0,50	1,57	7,48	26,54	39,80	42,04	53,91	49,69
Obnovljivi izvori	23,55	29,71	19,74	18,46	20,76	22,68	15,68	16,65	19,08
El. energija	0,92	2,41	6,93	18,49	36,62	47,76	42,57	57,04	56,58
CTS			0,28	4,48	7,90	9,55	8,92	12,04	11,71
UKUPNO	49,17	71,04	102,78	161,78	235,58	260,39	224,57	267,59	260,90



Tablica 3-6 Neposredna potrošnja energije u kućanstvima, u PJ

Energent	1945.	1950.	1960.	1970.	1980.	1990.	2000.	2010.	2011.
Ugljen i koks	4,02	5,63	11,70	8,65	4,84	4,33	0,39	0,22	0,14
Tekuća goriva	0,15	0,16	0,33	6,45	12,41	14,06	12,72	9,77	9,22
Plinovita goriva	0,04	0,14	0,48	1,74	9,40	8,56	17,08	25,04	22,87
Obnovljivi izvori	22,50	28,21	17,75	15,83	16,48	19,08	13,41	13,68	16,48
El. energija	0,15	0,30	1,41	5,23	10,47	16,07	20,62	23,94	23,48
CTS				1,45	2,54	4,09	5,41	8,20	7,86
UKUPNO	26,86	34,44	31,67	39,34	56,14	66,18	69,63	80,86	80,06



Prema popisu stanovništva iz 2001. godine, u nastavku je dana tablica (**Tablica 3-7**) nastanjenih stambenih jedinica prema načinu grijanja i vrsti energenta. Razlika u broju stambenih jedinica prema vrsti energenta od »ukupno« odnosi se na stambene jedinice koje se nisu grijale u posljednjoj ogrjevnoj sezoni. Zanimljivo je uočiti veliki udio ogrjevnog drveta u grijanju prostora, nakon čega slijedi plin i električna energija. Osnovni ciljevi Strategije energetskog razvoja RH, pa tako i ovog Programa, jesu **maksimalno moguće smanjenje uporabe električne energije i tekućih goriva za zadovoljavanje toplinskih potreba**.

Tablica 3-7 Nastanjene stambene jedinice prema načinu grijanja stana i vrsti energenta, popis 2001.

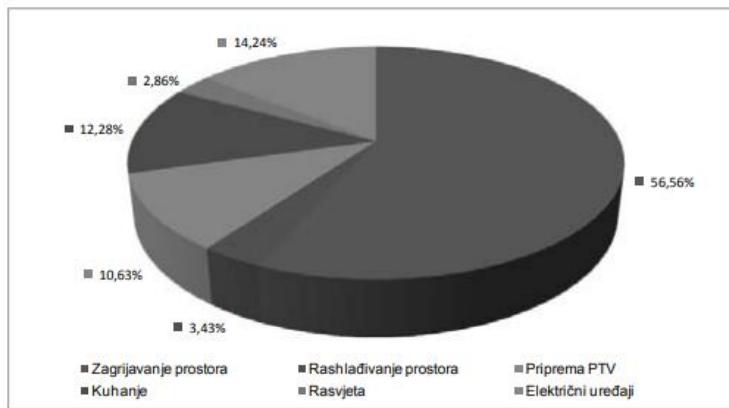
Vrste energenta	Nastanjeni stanovi	Udio u ukupnom broju nastanjenih stanova (%)	Površina (m ²)	Udio u ukupnoj površini nastanjenih stanova (%)
Drva	659.419	46,4	47.953.000	45,3
Ugljen	3.304	0,2	268.181	0,3
Mazut	4.052	0,3	287.886	0,3
Loživo ulje	95.059	6,7	9.261.948	8,8
Petrolej	527	0,0	35.764	0,0
Plin	317.392	22,3	26.269.141	24,8
Ostala goriva	1.523	0,1	122.770	0,1
Električna energija	200.445	14,1	13.293.176	12,6
Solarna energija	223	0,0	25.325	0,0
Nepoznato	131.121	9,2	7.761.157	7,3
Ukupno	1.421.623	100,0	105.815.623	100,0

3.2 Potrošnja energije po namjeni

Pregled informacija koji obuhvaća podatke iz EU baze podataka ODYSSEE [7], a obuhvaća potrošnju energije prema namjeni i vrsti goriva za razdoblje od 1990. do 2010. godine prikazan je u Prilogu 1.

Kako je prikazano na **Slici 3-1, korištenje energije u kućanstvima za toplinske namjene** (grijanje i hlađenje prostora, priprema PTV) odgovorno je za preko 70% potrošnje, što ove namjene čini prioritetnima za poboljšanje energetske učinkovitosti.

Slika 3-1 Neposredna potrošnja energije u kućanstvima po namjeni u 2010. godini⁶



4 PROJEKCIJE POTROŠNJE ENERGIJE I MOGUĆNOSTI UŠTEDA ENERGIJE U STAMBENOM FONDU DO 2020. GODINE

4.1 Projekcije potrošnje energije u obiteljskim kućama do 2020. godine

Kao temelj za projekcije potrošnje energije u obiteljskim kućama do 2020. godine je izrađen model sadašnjeg stanja razine korištenja energije za grijanje u stambenom fondu Republike Hrvatske, baziran na prije navedenim statističkim podacima s jedne strane te izračunatim/procijenjenim jediničnim godišnjim ukupnim energijama za grijanje (potrebna toplina + gubici sustava grijanja – procjena 30% potrebne topline) po jediničnoj korisnoj površini stana (kWh / m² godišnje) (**Tablica 2-3**).

⁶ Svi podaci su preuzeti iz Odyssee baze podataka [8].

Opisan način modeliranja je rezultirao podacima koje prikazuje **Tablica 4-1**, s godišnjom neposrednom potrošnjom energije za grijanje na razini od **81,77 PJ**, odnosno **22,71 TWh**. Valja istaknuti da je ovaj način izračuna vrlo okviran i temeljen na prepostavljenim proračunskim vrijednostima. Usporedbom s podacima iz **Tablice 7-5** u Prilogu 1. uočava se veliko odstupanje u odnosu na stvarno ostvarenu potrošnju za grijanje koja na godišnjoj razini iznosi oko 45 PJ. Ovakvo odstupanje je rezultat ulaznih prepostavki proračuna (npr. gubici sustava grijanja su uobičajeno dvostruko manji od prepostavljenih), tako i činjenice da se u zimskim mjesecima ne grije nužno cijelokupna korisna površina stambene jedinice ili se grije na nižu temperaturu od proračunske. Stoga ovu procjenu treba uzimati uz navedene ograničenja i relaciju sa stvarno ostvarenom potrošnjom energije. Ona se u dalje u tekstu koristi kao podloga za simulaciju ostvarivih postotnih ušteda energije provedbom mjera energetske obnove zgrada.

Samo jednostavnim množenjem, bez uzimanja u obzir parametara koji bi mogli utjecati na potrošnju energije za grijanje u obiteljskim kućama, u razdoblju do uključivo 2020. godine bi bilo potrošeno oko **572,39 PJ** toplinske energije.

Tablica 4-1 Izračunata/procijenjena godišnja neposredna potrošnja energije za grijanje obiteljske kuće prema podneblju, godini i vrsti izgradnje

Tip, klima Godina izgradnje	Obiteljske kuće Kontinentalna Hrvatska	Obiteljske kuće Primorska Hrvatska	Hrvatska ukupno
PJ / god			
-1945	7,98	3,48	
1945 – 1970	19,8	3,90	
1970 – 1980	15,5	3,74	
1980 – 1990	11,8	3,22	
1990 – 2006	8,56	2,10	
2007 – 2008	0,86	0,24	
2009 – 2010	0,46	0,13	
Ukupno			81,77

4.2 Potencijal energetske obnove postojećeg stambenog fonda – primjer iz EU

Ušteda energije za grijanje i hlađenje u stambenom fondu Republike Hrvatske je od velike važnosti iz sljedećih razloga:

- smanjenje ispuštanja ugljičnog dioksida (CO₂) u atmosferu
- sigurnost opskrbe – smanjenje ovisnosti zemlje o uvoznim energentima
- ušteda novčanih sredstava za nabavku energenata na strani dobavljača (država, tvrtke)
- sprječavanje energetskog siromaštva – smanjenje troškova za energiju na strani korisnika/potrošača (kućanstva, stanovništvo).

Ovaj je značaj prepoznat i u EU, u kojoj već postoje značajna iskustva s energetskom obnovom stambenog fonda (**Tablica 4-2**).

Tablica 4-2 Energetska obnova višestambenih zgrada, Međunarodne energetske agencije – IEA/AIE, tablica br. 10, iz publikacije »High rise refurbishment«

Velič. Elem.	U – vrijednost prije (W/m ² K)	U – vrijednost poslije (W/m ² K)	Godiš. ušteda energije (kWh/m ²)	God. trošak ulaganja (€/m ²)	Cijena ušted. energije (€cent/ kWh)	Jedno- stav. rok povrata (godine)
Zidovi	1,20	0,30	50,1	33,1 %	0,92	1,5
Krov	2,17	0,24	21,7	12,0 %	0,15	0,7
Pod	1,10	0,45	7,3	4,0 %	0,13	1,7
Prozori	2,90	1,70	26,7	14,7 %	0,71	2,7
Cjelina	1,63	0,59	115,8	63,8 %	1,91	1,6
Termostatski ventilii		54,5	30,0 %	0,19	0,3	1,6
Kombinirane sve navedene mjere		135,5	74,4 %	2,10	1,5	8,6

Na razini EU, u kojoj stambene zgrade predstavljaju 75% ukupnog fonda zgrada, razrađeno je nekoliko scenarija strukture i intenziteta provedbe energetske obnove ukupnog fonda stambenih i ostalih zgrada (**Tablica 4-3**). U slučaju cjelovite energetske obnove (*Scenario 3 – Deep*), godišnja ušteda neposredne energije 2020. godine je procijenjena na 527 TWh, odnosno na 13% u odnosu na neposrednu potrošnju energije 2011. godine. Novčana ulaganja u energetsku obnovu zgrada bi prema ovom planu iznosila 477 milijardi €, a novčana ušteda 487 milijardi €. Godišnja smanjenje ispuštanja CO₂ bi 2020. godine iznosilo 161 Mt. Provedbom programa energetske obnove zgrada bi po scenaru cjelovite obnove godišnje na razini EU bilo stvoreno 1,2 milijuna radnih mesta.

Tablica 4-3 Tablica C36 – »Overall results to 2020« iz publikacije »Europe's Buildings under the Microscope« – BPIE, 2011 – scenariji energetske obnove

Scenarij energetske obnove	0	1A	1B	2	3	4
Opis dinamike i intenziteta energetske obnove	Ref- rentno (početno) stanje	Polagana provedba manjih mjera obnove	Brza provedba manjih mjera obnove	Provredba mjera obnove srednje složenosti	Cjelovita provedba mjera obnove svih razina složenosti	Dvo- stupanj. provedba mjera obnove
Godišnja ušteda ener- gije u 2020. godini	TWh/ god	94	169	271	283	527

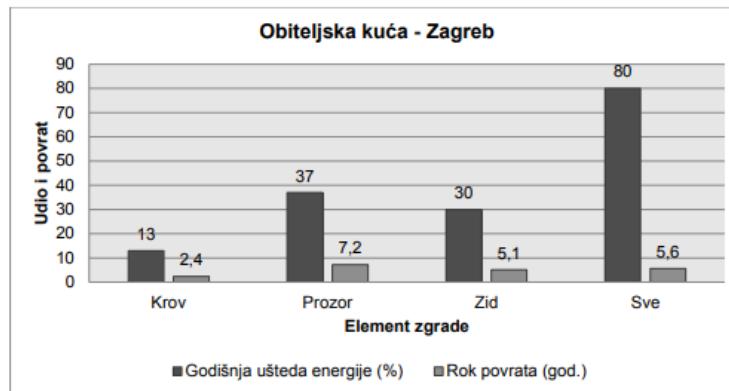
Ušteda 2020. godine kao % sadašnje potrošnje	%	2 %	4,0 %	7 %	7 %	13 %	7 %
Cijena ulaganja (sadašnja vrijednost)	(mld. €)	107	161	255	252	477	252
Uštede (sadašnja vrijednost)	(mld. €)	94	163	260	265	487	265

4.3 Simulacija mogućeg smanjenja potrošnje energije u postojećem stambenom fondu Republike Hrvatske

U svrhu modeliranja mogućeg smanjenja korištenja energije za grijanje u stambenim zgradama poboljšanjem toplinsko-izolacijskih svojstava vanjske ovojnica zgrade, izrađena su dva toplinska modela, za tipičnu obiteljsku kuću iz razdoblja 1945. – 1987. godine, s nepostojećom ili minimalnom toplinskom izolacijom vanjskog plića zgrade. Toplinsko modeliranje je provedeno za kontinentalne i jadranske klimatske uvjete (**Tablica 4-4, Slika 4-1, Tablica 4-5, Slika 4-2, Tablica 4-6, Slika 4-3**).

Tablica 4-4 Parametri smanjenja korištenja toplinske energije za grijanje u tipičnoj obiteljskoj kući u kontinentalnom dijelu zemlje toplinskim poboljšanjem vanjske ovojnice zgrade

Obiteljska kuća - Kontinent	Ukupna toplina (kwh/god)	Površina grad. elem. (m ²)	Trošak investicije (kn)	Ušteda topline (kwh/god)	Trošak energenta (kn)	Rok povrata (god)	Ušteda toplinice (%) god.)	Smanjenje emisije CO ₂ (tona/god)
Krov	60.536,70	99,00	9.900,00	8.979,83	4.082,31	2,4	13	1,80
Prozor	43.714,88	47,10	84.780,00	25.801,65	11.729,66	7,2	37	5,16
Zid	48.550,67	192,90	48.225,00	20.965,85	9.531,27	5,1	30	4,19
Sve	13.649,90		142.905,00	55.866,63	25.397,47	5,6	80	11,17
Stanje	69.516,53							
Pasivna	4.377,67		326.277,00	65.138,85	29.612,71	11,0	94	13,03



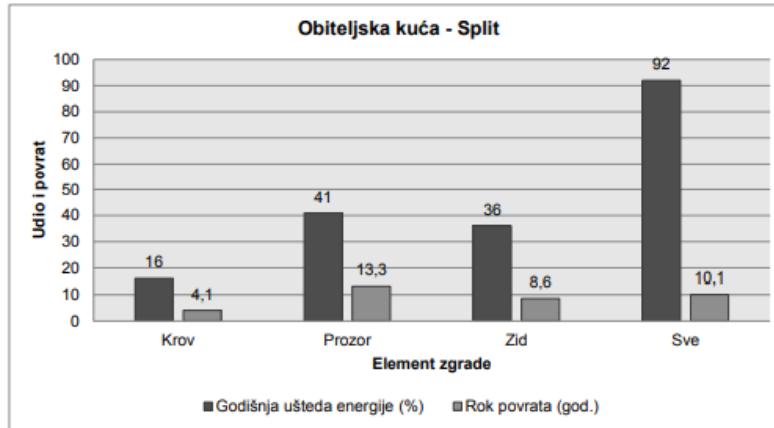
Slika 4-1 Parametri smanjenja korištenja toplinske energije za grijanje u tipičnoj obiteljskoj kući u kontinentalnom dijelu zemlje toplinskim poboljšanjem vanjske ovojnice



Toplinsko modeliranje tipične obiteljske kuće bez zasebnih toplinskoizolacijskih slojeva i/ili energetski učinkovitih prozora u sastavu vanjske ovojnici, u kontinentalnom dijelu zemlje bi, s godišnjom potrebnom energijom za grijanje od $Q_{H,nd} = 318 \text{ kWh/m}^2$, približno rezultiralo energetskim razredom G. Nakon cjelovitog toplinskog izoliranja vanjske ovojnici prema niže navedenim parametrima (**Tablica 4-12**), obiteljska kuća bi s godišnjom potrebnom energijom za grijanje od $Q_{H,nd} = 62 \text{ kWh/m}^2$ približno dospjela u energetski razred C, tj. godišnje smanjenje potrošnje toplinske energije bi iznosilo 80% u odnosu na neizoliranu kuću. U ovom toplinskom modelu vrlo velik utjecaj na energetsку bilancu imaju toplinski gubici uslijed provjetravanja (2,0 h⁻¹), odnosno njihovo smanjenje (0,6 h⁻¹) uslijed zamjene prozora.

Tablica 4-5 Parametri s manjenja korištenja toplinske energije za grijanje u tipičnoj obiteljskoj kući u primorskom dijelu zemlje toplinskim poboljšanjem vanjske ovojnice

Obiteljska kuća – Jadran	Ukupna toplina (kwh/god)	Površina grad. elem. (m ²)	Trošak investicije (kn)	Ušteda topline (kwh/god)	Ušteda troška energenta (kn)	Rok povrata (god)	Ušteda topline (%) god.)	Smanjenje emisije CO ₂ (tona/god)
Krov	28.749,24	99,00	9.900,00	5.287,20	2.403,61	4,1	16	1,06
Prozor	20.038,03	47,10	84.780,00	13.998,41	6.363,80	13,3	41	2,80
Zid	21.739,07	192,90	48.225,00	12.297,38	5.590,50	8,6	36	2,46
Sve	2.817,27		142.905,00	31.219,18	14.192,52	10,1	92	6,24
Stanje	34.036,44							



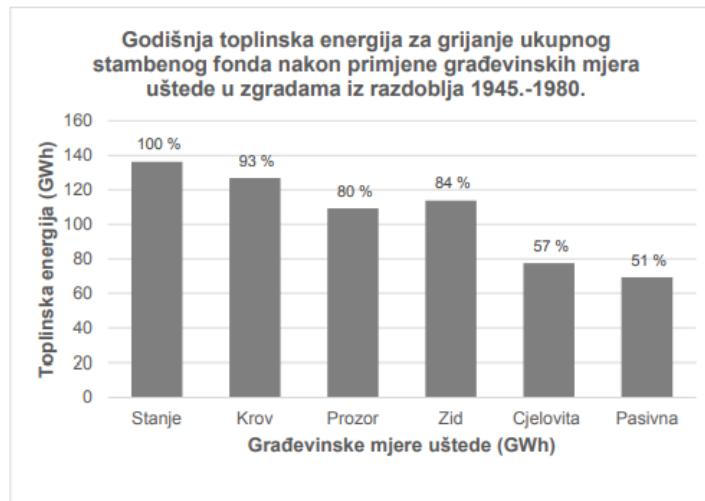
Slika 4-2 Parametri smanjenja korištenja toplinske energije za grijanje u tipičnoj obiteljskoj kući u primorskom dijelu zemlje toplinskim poboljšanjem vanjske ovojnici zgrade

Toplinsko modeliranje tipične obiteljske kuće bez zasebnih toplinsko-izolacijskih slojeva i/ili energetski učinkovitih prozora u sastavu vanjske ovojnici, u jadranskom dijelu zemlje bi, s godišnjom potrebnom energijom za grijanje od $Q_{H,nd} = 156 \text{ kWh/m}^2$, približno rezultiralo energetskim razredom E. Nakon cjelovitog toplinskog izoliranja vanjske ovojnici prema niže navedenim parametrima (Tablica 4-12), obiteljska kuća bi s godišnjom potrebnom energijom za grijanje od $Q_{H,nd} = 13 \text{ kWh/m}^2$ približno dospjela u energetski razred A+, tj. godišnje smanjenje potrošnje toplinske energije bi iznosilo 92% u odnosu na neizoliranu kuću. U ovom toplinskom modelu vrlo velik utjecaj na energetsku bilancu imaju toplinski gubici uslijed provjetravanja (2,0 h⁻¹), odnosno njihovo smanjenje (0,6 h⁻¹) uslijed zamjene prozora. Dodatno, vrlo veliko smanjenje potrebne godišnje energije za grijanje je posljedica blagih klimatskih uvjeta s jedne strane i iste razine toplinskog izoliranja kao u slučaju kontinentalne klime, tako da je kuća dospjela u energetski razred tzv. »pasivne« kuće.

Imajući u vidu presjek skupova zastupljenosti (grijane) korisne površine i energetskog svojstva zgrada (razina toplinske izoliranosti, itd,) prema razdoblju izgradnje, u ukupnom stambenom fondu, kao ciljna skupina obiteljskih kuća za modeliranje mjera uštade energije za grijanje je odabrana skupina obiteljskih kuća izgrađenih od 1945. do 1987. godine. Svojstvo ove skupine kuća je odsustvo toplinskoizolacijskih slojeva u sastavu vanjskog plašta kuće, ili su oni minimalni, jer su pri ugradnji prvenstveno bili namijenjeni sprječavanju građevinskih šteta, a ne uštedi energije za grijanje prostora.

Na razini ukupnog stambenog fonda RH bi godišnje provedbom toplinskog izoliranja krovova navedene skupine kuća bila ostvarena ušteda oko 7% potrebne toplinske energije, zamjenom prozora oko 20%, toplinskim izoliranjem zidova oko 16,5%, a primjenom svih navedenih mjera ušteda oko **43%** finalne toplinske energije (**Slika 4-3**).

Modeliranjem ciljne skupine obiteljskih kuća korištenjem mjera uštede toplinske energije na razini pasivne kuće, s godišnjom potrebnom toplinom za grijanje kuća, $Q_{H,nd} \leq 15 \text{ kWh/m}^2 \text{ godišnje}$, bila bi na razini države ostvarena godišnja ušteda od oko 49%. Razina korištenja energije pasivne kuće je u jadranskom dijelu zemlje već ostvarena standardnim debljinama toplinskih izolacijskih slojeva, navedenim u **Tablica 4-12**, dok je u kontinentalnom dijelu zemlje bilo potrebno povećanje debljina toplinskog izolacijskog materijala i korištenje visokoučinkovitih prozora.



Slika 4-3 Godišnja finalna energija potrebna za grijanje ukupnog stambenog fonda nakon primjene građevinskih mjera uštede u kućama iz 1945. – 1980. godine

Za potrebe ilustracije modeliranja uštede energije uključivo do 2020. godine, u ovoj fazi izrade Programa je primijenjen scenarij brze energetske obnove ciljne skupine obiteljskih kuća, prema kojem bi energetska obnova bila dovršena do kraja 2014. godine. Za taj vremenski plan su prikazani parametri pojedinačnih mjera i kompletne energetske obnove, kao i obnove do razine pasivne kuće. Potrošena toplinska energija u razdoblju od 6 godina bez provedbe energetske obnove bi iznosila 136,26 GWh, dok bi uz kompletну energetsку obnovu (sve pojedinačne mjere odjednom), provedenu tijekom 2014. godine, za razdoblje 2015. (početak ušteda) do 2020. godine iznosila 77,52 GWh, pri čemu bi se uštedjelo 43% toplinske energije (**Tablica 4-7, Tablica 4-8, Tablica 4-9, Tablica 4-10, Tablica 4-11**). Dalje u narednom odjeljku je opisan drugčiji plan odvijanja provedbe energetske obnove stambenih zgrada.

Tablica 4-6 »Brza« provedba energetske obnove – izračunate/ procijenjene 6-godišnje ukupne potrošnje i uštede energije za grijanje stambenih zgrada do 2020.

Energetska obnova – element ovojnica	Potrošnja toplinske energije (GWh)	Ušteda toplinske energije (%)
Stanje	136,26	-
Krov	126,86	6,92
Prozor	109,30	19,80
Zid	113,80	16,50
Cjelovita obnova	77,52	43,12
Pasivna kuća	69,29	49,16

Tablica 4-7 Ušteda, u odnosu na ukupni stambeni fond, toplinske energije za grijanje obiteljskih kuća iz razdoblja 1945. – 1980. godine, kod toplinskog izoliranja KROVA, prema podneblju, godini i vrsti izgradnje.

Izolacija krova					
	Kontinentalna Hrvatska	Primorska Hrvatska	Država	God. ušteda toplinske energije	Ušteda toplinske energije 2015 – 2020
Godina izgradnje	Obiteljske i dvojne kuće	Obiteljske i dvojne kuće		GWh/god	(%)
-1945	2,22	0,97			
1945 – 1970	4,78	0,93			
1970 – 1980	3,75	0,89			
1980 – 1990	3,28	0,89			
1990 – 2006	2,38	0,58		6,92	
2007 – 2008	0,24	0,07			
2009 – 2010	0,13	0,04			
Ukupno	16,77	4,37	21,14	1,57	9,43

Tablica 4-8 Ušteda, u odnosu na ukupni stambeni fond, toplinske energije za grijanje obiteljskih kuća iz razdoblja 1945. – 1980. godine, kod zamjene PROZORA, prema podneblju, godini i vrsti izgradnje.

Izmjena prozora				
	Kontinentalna Hrvatska	Primorska Hrvatska	Država	God. ušteda toplinske energije
Godina izgradnje	Obiteljske i dvojne kuće	Obiteljske i dvojne kuće		Ušteda toplinske energije 2015 – 2020
		GWh/god		
-1945	2,22	0,97		
1945 – 1970	3,46	0,64		
1970 – 1980	2,72	0,61		
1980 – 1990	3,28	0,89		
1990 – 2006	2,38	0,58		19,80
2007 – 2008	0,24	0,07		
2009 – 2010	0,13	0,04		
Ukupno	14,42	3,80	18,22	4,50
				26,98

Tablica 4-9 Ušteda, u odnosu na ukupni stambeni fond, toplinske energije za grijanje obiteljskih kuća iz razdoblja 1945. – 1980. godine, kod toplinskog izoliranja ZIDA, prema podneblju, godini i vrsti izgradnje.

Izolacija zida					
Kontinentalna Hrvatska	Pri-morska Hrvat-ska	Država	God. ušteda toplinske energije	Ušteda toplinske energije 2015 – 2020	
Godina izgradnje	Obiteljske i dvojne kuće	Obiteljske i dvojne kuće			
GWh/god			(%)		
-1945	2,22	0,97			
1945 – 1970	3,84	0,67			
1970 – 1980	3,02	0,64			
1980 – 1990	3,28	0,89			
1990 – 2006	2,38	0,58		16,50	
2007 – 2008	0,24	0,07			
2009 – 2010	0,13	0,04		(GWh)	
Ukupno	15,10	3,86		3,75	22,48

Tablica 4-10 Ušteda, u odnosu na ukupni stambeni fond, topl. energije za grijanje obiteljskih kuća iz razdoblja 1945. – 1980. godine, kod toplinskog izoliranja CIJELE KUĆE, po podneblju, godini i vrsti izgradnje.

Cjelovita obnova					
Kontinentalna Hrvatska	Primorska Hrvatska	Država	God. ušteda toplinske energije	Ušteda toplinske energije 2015 – 2020	
Godina izgradnje	Obiteljske i dvojne kuće	Obiteljske i dvojne kuće			
GWh/god			(%)		
-1945	2,22	0,97			
1945 – 1970	1,10	0,09			
1970 – 1980	0,86	0,08			
1980 – 1990	3,28	0,89			
1990 – 2006	2,38	0,58		43,12	
2007 – 2008	0,24	0,07			
2009 – 2010	0,13	0,04		(GWh)	
Ukupno	10,21	2,72		12,92	9,79
					58,76

Tablica 4-11 Ušteda, u odnosu na ukupni stambeni fond, toplinske energije za grijanje stambenih zgrada iz razdoblja 1945. – 1980. godine, u slučaju toplinskog izoliranja na razini PASIVNE KUĆE, prema podneblju, godini i vrsti izgradnje

Pasivna kuća					
	Kontinentalna Hrvatska	Primorska Hrvatska	Država	God. ušteda toplinske energije	Ušteda toplinske energije 2015 – 2020
Godina izgradnje	Obiteljske i dvojne kuće	Obiteljske i dvojne kuće			
GWh/god					
-1945	2,22	0,97			
1945 – 1970	0,33	0,09			
1970 – 1980	0,26	0,08			
1980 – 1990	3,28	0,89		(%)	
1990 – 2006	2,38	0,58		49,16	
2007 – 2008	0,24	0,07			
2009 – 2010	0,13	0,04		(GWh)	
Ukupno	8,83	2,72	11,55	11,17	67,00

4.4 Ekonomска opravdanost smanjenja potrošnje energije u obiteljskim kućama

Ekonomski parametri iz tablica (**Tablica 4-4, Tablica 4-5**) su u prikazanim toplinskim modelima izračunati uz korištenje:

- prirodnog plina kao energenta u obiteljskim kućama (iako nije svugdje dostupan)
- gubitaka sustava grijanja od 30%
- okvirnih cijena odgovarajućih građevinskih materijala i radova u 2012. – 2013. godini.

Za razliku od kontinentalnog područja, u jadranskoj klimatskoj zoni je razinu potrošnje »pasivne kuće« bilo moguće postići »standardnim« debljinama toplinskih izolacijskih slojeva i »standardnim« suvremenim prozorima (**Tablica 4-12**). Jedinične cijene približno uključuju sve potrebne radove (npr. osim toplinskog izoliranja zida, u cijenu je uključena i radna skela). U slučaju pasivne kuće predviđeno je toplinsko izoliranje poda.

Tablica 4-12 Parametri topl. izolacijskih proizvoda korištenih za toplinsko modeliranje tipskih obiteljskih kuća

Gradivinski element vanjske ovojnica		Vrsta toplinsko-izolacijskog materijala	debljina/vrsta (cm/U vrijed.)	jed. cijena materijala i radova (kn/m ²) ¹	Jedinična cijena energenta (kn/kWh) ¹
Krov	standardna kuća	EPS, min. vuna	10 cm	100,00	kuća: zemni plin 0,45 kn/kWh zgrada: daljinsko grijanje 0,20 kn/kWh
	pasivna kuća		45 cm	240,00	
Prozor	standardna izolacija	izolacijski okvir, dvostruko ostakljenje, niskoemisivni premaž, ispuna plemenitim plinom	U = 1,16 W/m ² K	1.800,00	kuća: zemni plin 0,45 kn/kWh zgrada: daljinsko grijanje 0,20 kn/kWh
	pasivna kuća	pojačan izolacijski okvir, trostruko ostakljenje, dvostuki niskoemisivni premaž, ispuna plemenitim plinom	U = 0,68 W/m ² K	3.600,00	
Zid	standard kuća	EPS, min. vuna	10 cm	250,00	kuća: zemni plin 0,45 kn/kWh zgrada: daljinsko grijanje 0,20 kn/kWh
	pasivna kuća		45 cm	330,00	
Pod	standardna kuća	—	—	—	kuća: zemni plin 0,45 kn/kWh zgrada: daljinsko grijanje 0,20 kn/kWh
	pasivna kuća	EPS, min. vuna	20 cm	760,00	

¹ Cijene ne uključuju porez na dodanu vrijednost.

U jednoj od projekcija učinka energetske obnove, mjere energetske učinkovitosti navedene u **Tablici 4-13 i Slici 4-4** su primijenjene na fondu obiteljskih kuća iz razdoblja od 1945. – 1980. godine, a novčane veličine su izračunate za ukupni fond obiteljskih kuća, uključivo i neobnovljene obiteljske kuće iz ostalih razdoblja. U parametrima isplativosti nije uključen porez na dodanu vrijednost, niti novčani činitelji kao što su promjenjivost cijena energenata te građevinskih proizvoda i radova, zatim kamate, itd. Godišnja cijena navedenih tipskih energenata korištenih za grijanje bi bez provedbe energetske obnove iznosila oko 11,9 milijarda kuna, odnosno 83 milijarda kuna do 2020. godine. U slučaju cjelovite obnove (krov + prozori + zid) sa standardnim debljinama izolacije, bilo bi potrebno ulaganje od oko 39 milijarde kuna, godišnji trošak za energente bi iznosio oko 6 milijardi kuna, odnosno 45 milijardu kuna za sedam godina. Novčana ušteda bi u odnosu na početno stanje nakon 7 godina iznosila oko 27 milijardi kuna, odnosno oko 37%. Vrlo povoljni ukupni novčani parametri za energetsку obnovu razine »pasivne kuće« su na razini cijele zemlje posljedica klimatske raznolikosti. U jadranskom dijelu zemlje je energetsku razinu pasivne kuće moguće postići novčanim ulaganjima na razini standardno toplinski poboljšane zgrade u kontinentalnom dijelu zemlje. Kad u izračun ne bi bio uključene stambene zgrade u jadranskom dijelu zemlje, novčani parametri bi bili nepovoljniji.

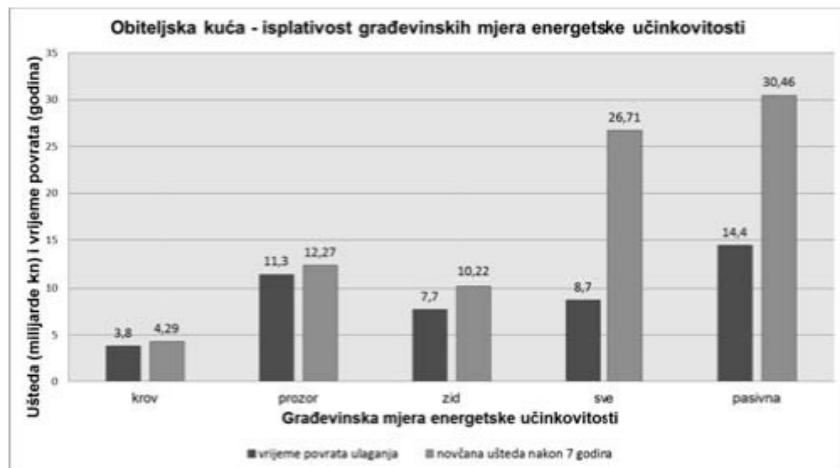
Dodatno toplinsko izoliranje krova/tavane je uobičajeno razmjerno isplativo, osobito ako se primijeni tzv. »obrnuti« sustav ravnog krova, kod kojeg ne bi bilo nužno mijenjati postojeći krovni hidroizolacijski sloj. Ugradnja toplinskog izolacijskog sloja na podu nekorištenog hladnog tavane je najjednostavnija i najisplativija mjera toplinskog poboljšanja kuće.

Toplinskim izoliranjem vanjskih zidova i podgleda grijanog obujma kuće bi mogle biti ostvarene nezanemarive uštede toplinske energije, ali izvedba radova kod ove mjere može biti razmjerno složena.

Zamjena prozora je skupa mjera energetske obnove. Kad god je moguće, postojeće prozore treba obnoviti ugradnjom učinkovitog ostakljenja i dodatnog brtvljenja. Odluke o potpunoj zamjeni prozora valja donositi ne samo zbog ušteda energije, već prvenstveno zbog dotrajalosti, oštećenosti odnosno zbog poboljšanja toplinske ugodnosti prostora.

Tablica 4-13 Parametri isplativosti ulaganja u građevinske mjere energetske učinkovitosti za obiteljske kuće

Mjera uštede \ Novčana veličina	Novčano ulaganje (milijarde kn)	Cijena energenta 1 godina (milijarde kn)	Cijena energenta 7 godina (milijarde kn)	Rok povrata ulaganja (god)	Ušteda novčana nakon 7 godina (milijarde kn)	Postotak novčane uštede nakon 7 godina
stanje	—	10,33	72,28	—	—	—
krov	2,70	9,61	68,00	3,80	4,29	5,9%
prozor	23,10	8,28	60,02	11,30	12,27	17,0%
zid	13,14	8,62	62,06	7,70	10,22	14,1%
sve	38,93	5,87	45,57	8,70	26,71	37,0%
pasivna	73,08	5,25	41,83	14,40	30,46	42,1%



Slika 4-4 Parametri isplativosti ulaganja u građevinske mjere energetske učinkovitosti

5. MJERE POBOLJŠANJA ENERGETSKIH SVOJSTAVA POSTOJEĆIH OBITELJSKIH KUĆA ZA RAZDOBLJE DO 2020. GODINE

5.1 Načela pri definiranju mjera

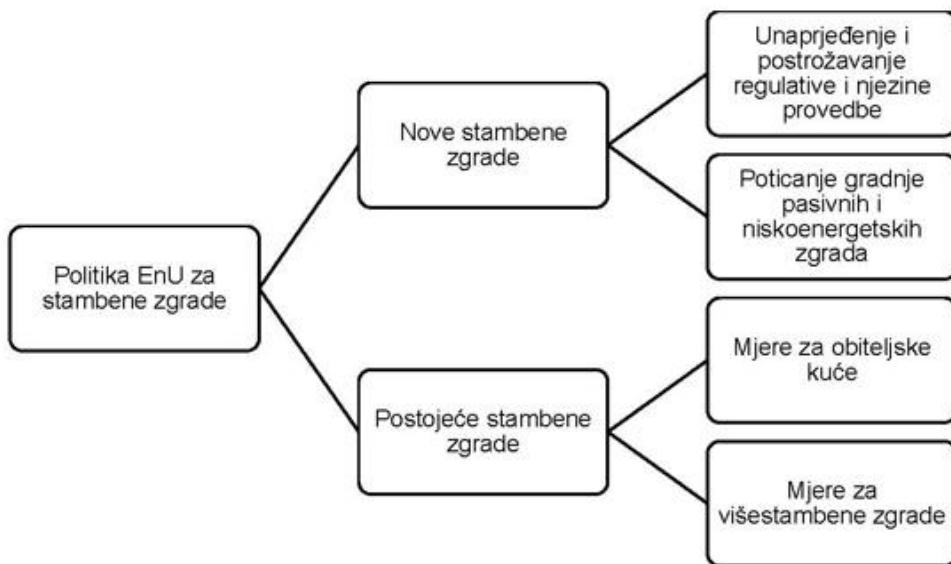
Obuhvat

Mogući načini poboljšanja energetskih svojstava obiteljskih kuća ilustrativno su prikazani na Slici 5-1.

Prvi pravac djelovanja politike energetske učinkovitosti je usmjeren na nove obiteljske kuće, pri čemu će najveći utjecaj imati daljnji razvoj regulative i osiguravanje finansijskih poticaja za izgradnju novih obiteljskih kuća koje imaju bolja energetska svojstva od propisanih, uključivo povećanje broja zgrada koje su gotovo nulte energije.

Drugi pravac djelovanja usmjeren je na postojeće obiteljske kuće. Ovaj se Program odnosi samo na postojeće obiteljske kuće te se u nastavku razrađuju mjere za unaprjeđenje energetskih svojstava upravo tih kuća. S obzirom na energetska svojstva prikazana u prethodnim poglavljima, prioritetne obiteljske kuće su one građene između 1945. i 1987. godine.

Na državnoj razini, ključna je promocija Programa što je zadatak MGIPU i MZOIP, koji također moraju blisko surađivati s Ministarstvom regionalnoga razvoja i fondova Europske unije (MRRFEU) kako bi se iskoristile mogućnosti dobivanja potrebnih finansijskih sredstava iz fondova Europske unije. Za samu provedbu Programa ključna je institucija FZOEU.



Slika 5-1 Pravci djelovanja politike energetske učinkovitosti u sektoru zgradarstva

U postojećim obiteljskim kućama ovaj se Program fokusira na toplinske potrebe kuća, tj. mjere energetske učinkovitosti su usmjerene na smanjenje potrošnje energije za grijanje i pripremu PTV. Glede ostalih energetskih potreba, poglavito glede kućanskih uređaja i rasvjete, daljnji razvoj standarda i regulative u ovom području (npr. zabrana prodaje žarulja sa žarnom niti, stroži uvjeti za razrede energetske učinkovitosti i dr.) već donosi vidljive rezultate na tržištu te u pravilu zahtijevaju manje investicijske troškove nego mjere obnove obiteljskih kuća koje su predložene u ovom Programu. Stoga se te mjere u ovom Programu ne razrađuju, ali treba istaknuti da je njihova provedba predviđena u 2. NAPEnU i to kroz mjeru R.2 – Energetsko označavanje kućanskih uređaja i energetski standardi.



ThoriumSoftware d.o.o.

Mobile: +385 (0) 95 8 70 50 70

Kontakt: Dario Ilija Rendulić

Email:

info@thoriumsoftware.eu;

direndulic@gmail.com

Organizacija provedbe

S obzirom da je ovaj Program provedbeni dokument, iznimno je važno dobro definirati sve korake provedbe mjera. Shematski je pristup organizaciji provedbe mjera prikazan je na Slici 5-2.

U provedbi mjera potrebno je osigurati sljedeće:

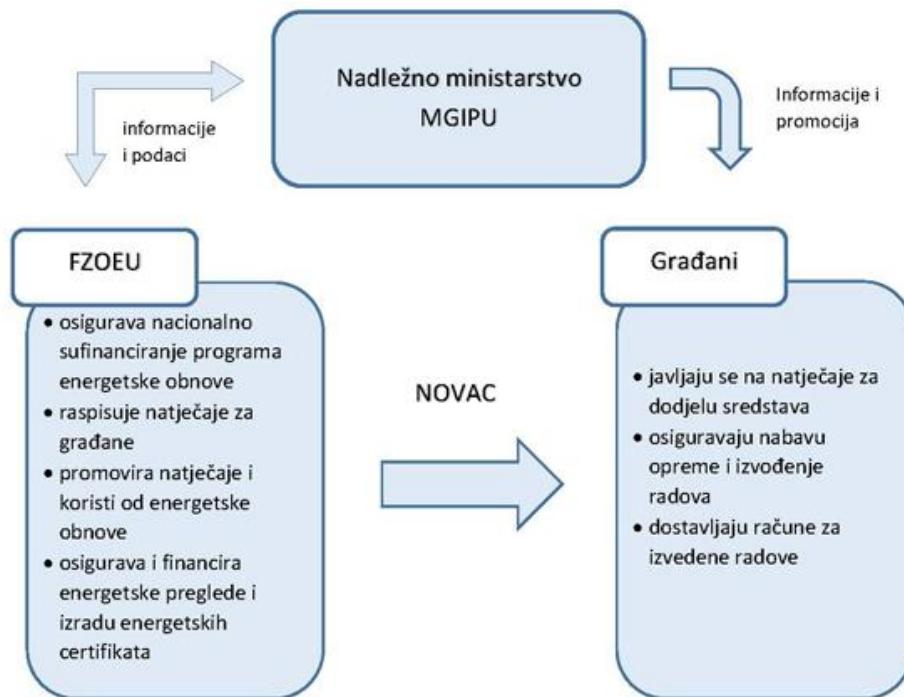
1. FZOEU mora jasno specificirati uvjete za dobivanje subvencije. Za novoplanirane radove na poboljšanju energetske učinkovitosti obiteljske kuće nužan je energetski pregled obiteljske kuće izrađen od ovlaštene osobe koji po potrebi sadrži i snimak postojećeg stanja. Prilaže se kao obavezna dokumentacija za ostvarivanje prava na subvencioniranje. Poglavito je poželjno u suradnji sa centrima socijalne skrbi uspostaviti posebne kriterije kojima će se veći poticaji osigurati socijalno najugroženijim skupinama stanovnika.
2. FZOEU je dužan voditi računa o utrošku sredstava te je sudionike Programa dužan o tome pravovremeno obavještavati.
3. Kriteriji moraju dati prednost projektima koji imaju najveću tehničku opravdanost. Tehnička opravdanost se očituje u ostvarenim uštedama energije. Dodatno se vrednuje cjelovita obnova kuće tako da se radovi na ovojnici vrednuju sa većim postotkom u odnosu na termotehnički sustav. Stoga, ukoliko građanin prijavljuje toplinsku obnovu fasade kuće ili zamjenu prozora, može ostvariti subvenciju od 40% ukupne vrijednosti. Međutim, ukoliko odabere radove za obje mjere, dakle toplinsku obnovu fasade i zamjenu prozora, sufinanciranje iznosi 50%. Predlaže se da građane sa ovih dodatnih 10% sufinanciraju njihove JLP(R)S. Također, pri zamjeni sustava grijanja na obiteljskim kućama, prednost se treba dati projektima koji uključuju mjere na ovojnici radi smanjenja toplinskih potreba kuće. U projektima zamjene sustava grijanja vrednovat će se i zamjena goriva te će se veći prioritet dati projektima u kojima se smanjuje uporaba električne energije za toplinske potrebe, a potom uporaba fosilnih goriva kao što su ugljen, loživo ulje i prirodni plin (upravo tim redoslijedom).

Tehnička opravdanost i prepostavljene uštede iskazuju se u Izvješću o energetskom pregledu obiteljske kuće kojim se utvrđuje postojeće stanje zgrade u energetskom smislu, te se predlažu mjere za poboljšanje energetske učinkovitosti obiteljske kuće.

»Konačno energetsko stanje zgrade», odnosno verificiranje povećanja energetske učinkovitosti obiteljske kuće se dokazuje:

1. završnim Izvješćem o energetskom pregledu i
2. energetskim certifikatom nakon završene energetske obnove obiteljske kuće.

Verifikacija uštede energije će se ovisno o opsegu i složenosti energetskih mjera dokazati prema važećem Pravilniku o metodologiji za praćenje, mjerjenje i verifikaciju ušteda energije u neposrednoj potrošnji (»Narodne novine«, broj 77/2012). Ostvarene uštede utvrđuju se primjenom metodologije za praćenje, mjerjenje i verifikaciju ušteda energije u neposrednoj potrošnji, a na temelju provedenih radova. Energetske preglede i energetsko certificiranje provode ovlaštene osobe sukladno važećim propisima. Izvješće o završnom energetskom pregledu i energetski certifikat obavezni su dokumenti, odnosno uvjet za isplatu subvencije. Početni i završni energetski pregled kao i izradu energetskog certifikata zgrade građanima financira FZOEU u 100% iznosu na način da FZOEU sklapa ugovor s ovlaštenim osobama (certifikatorima) te plaća njihov rad u okviru ovog Programa. Time rad certifikatora za građane koji se sudjeluju u Programu, ne predstavlja financijski izdatak.



Slika 5-2 Načelna organizacijska shema provedbe mjera EnU za kućanstva

Načini i izvori financiranja

U ovom su Programu dominantno predložene finansijske mjere – subvencije – za opremu i radove kojima se poboljšavaju energetska svojstva postojećih obiteljskih kuća. Ovaj tip mjera građani smatraju najprihvativijima te se stoga očekuje da će polučiti najbolje rezultate.

Obzirom da se Program odnosi na krajnje korisnike – vlasnike obiteljskih kuća koji su građani i nisu obveznici poreza na dodanu vrijednost (PDV), isti snose PDV koji im je zaračunan za obavljene građevinske usluge.

Izvori financiranja koji se predlažu za provedbu ovog Programa su:

- FZOEU

FZOEU je dužan osigurati sredstva potrebna za provedbu aktivnosti definiranih u ovom Programu, jer on predstavlja razradu mjera iz 2. NAPEnU.

- Strukturni fondovi EU

Sufinanciranje mjera za energetsku obnovu obiteljskih kuća provodi FZOEU, iz vlastitih sredstava namijenjenih u ovu svrhu. Provedbom Operativnog programa Konkurentnost i kohezija, energetska obnova obiteljskih kuća sufincirat će se i sredstvima iz EU fondova.

Razrada mjera

Za svaku pojedinačnu mjeru se postavljaju ciljevi i utvrđuju ukupne potrebne investicije kao i doprinos države, očekivane godišnje uštede energije te uštede energije na kraju 2020. godine, kao i rezultirajuće smanjenje emisija CO₂. Pri tome je korištena metodologija odozdo-prema-gore definirana u Pravilniku o praćenju, mjerenu i verifikaciji ušteda energije u neposrednoj potrošnji (»Narodne novine«, broj 77/2012).

Opis svake pojedine mjere formatno je usklađen s tabličnim prikazom iz 2. NAPEnU.

Na kraju ovog Poglavlja sumarno se prikazuju i ostali mogući učinci Programa obnove postojećih stambenih zgrada, od kojih su najvažniji stvaranje radnih mjeseta, utjecaji na energetski sektor i sigurnost opskrbe energijom. Također se daje pojednostavljena analiza povrata državnog novca u proračun. Procjene ovih učinaka su okvirne i temeljene na iskustvima iz sličnih programa u drugim europskim zemljama. Stoga je iznimno bitno kontinuirano pratiti provedbu ovog Programa, kako bi se i ovi učinci mogli što preciznije ocijeniti *ex-post*, tj. nakon provedbe predviđenih aktivnosti.

Kontinuirano praćenje zahtijeva dobru kapacitiranost nadležnih institucija, u prvom redu MGIPU, pa je daljnje osnaživanje Uprave za graditeljstvo i energetsku učinkovitost u zgradarstvu MGIPU-a nužan preduvjet za uspješnu provedbu ovog Programa.

5.2. Mjere za obiteljske kuće

5.2.1. Organizacija provedbe mjera

Mjere za postojeće obiteljske kuće mogu se grupirati prema obuhvatu:

1. Poticanje obnove vanjske ovojnica:
 - a. Povećanje toplinske zaštite vanjske ovojnice;
 - b. Zamjena prozora;
2. Poticanje zamjene sustava grijanja:
 - a. Zamjena postojećih sustava grijanja koji koriste električnu energiju ili fosilna goriva novim sustavima s kondenzacijskim plinskim bojerima;
3. Poticanje korištenja OIE:
 - a. Ugradnja sunčanih toplinskih kolektora;
 - b. Ugradnja dizalica topline;
 - c. Ugradnja malih peći na biomasu.

Vlasnici obiteljskih kuća odabiru mjeru za energetsku obnovu, a primjenom kombinacije mjera povećava se udio subvencija.

Program, odnosno mjeru su se operativno počele provoditi u 2014. godini, od kada se prate njihovi učinci.

Potrebna finansijska sredstva, kao i očekivane uštede energije i smanjenje emisija CO₂ iskazuju se na godišnjoj razini.

Organizacija provedbe svakog programa prati korake prikazane u Okviru 5-1.



Izvrsni inženjeri koriste izvrstan alat!

ThoriumSoftware d.o.o.

Mobile: +385 (0) 95 8 70 50 70

Kontakt: Dario Ilija Rendulić

Email:

info@thoriumsoftware.eu;

drendulic@gmail.com

Okvir 5-1 Aktivnosti u sklopu provedbe mjera za postojeće obiteljske kuće, neposredna prijava građana

1. korak: priprema provedbe i promocija

- MGIPU, MZOIP i FZOEU provode promocijsku kampanju za građane kako bi ih potaknuli na provedbu mjera energetske obnove. Građanima će se izraditi letak s bitnim informacijama kako i kome se prijaviti za obnovu kuća.
- FZOEU u suradnji s MGIPU izrađuje i objavljuje javni poziv za građane. Javni poziv sadrži jasne i transparentne kriterije za dodjelu sredstava.

FZOEU u javnom pozivu propisuje tehničke uvjete za mjere EnU i sustave OIE koji moraju biti u skladu s Tehničkim propisom i tehnički izvedivi kao što nalaže EU Direktiva o energetskoj učinkovitosti.

Nadalje, JLP(R)S ukoliko žele dodatno sufinancirati svoje građane, a koji su ostvarili pravo na sufinanciranje od FZOEU, mogu to učiniti i to nema utjecaj na provedbu FZOEU.

Za svaku mjeru definiraju se maksimalni iznosi sufinanciranja FZOEU. Najviši iznos potpore jednak zbroju najvišeg iznosa potpore FZOEU i najvišeg iznosa iz ostalih izvora (npr. Proračuna JLP(R)S ili sredstvima iz EU fondova kroz OP Konkurentnost i kohezija).

2. korak: provedba natječajnog postupka za dodjelu sredstava građanima

- FZOEU objavljuje Javni poziv za građane
- Građani biraju certifikatora s javno objavljene liste ugovorenih certifikatora
- Certifikator provodi početni energetski pregled i izrađuje Izvješće o energetskom pregledu
- Izvođač radova dostavlja ponudu građaninu
- Građanin podnosi FZOEU zahtjev za sufinanciranje (energetski certifikator pomaže i provjerava prijavnu dokumentaciju) s propisanom dokumentacijom
- FZOEU utvrđuje da li je dokumentacija potpuna
- FZOEU donosi *Odluku o odabiru korisnika sredstava te istima šalje Odluku i Ugovor o sufinanciranju projekta*
- Korisnik potpisuje Ugovor o sufinanciranju projekta i vraća ga FZOEU

FZOEU u pravilu osigurava subvencije u iznosu 40% ukupne investicije, a kada je to moguće i više (otoci, brdsko-planinska područja, područja od posebne državne skrbi).

Vlasnici obiteljskih kuća moraju osigurati samo preostali dio finansijskih sredstava (a ne ukupnu investiciju), bilo iz vlastitih izvora bilo iz kreditnih linija banaka ili stambenih štedionica.

JLP(R)S treba pravovremeno razmotriti i osiguravanje dodatnog sufinanciranja do iznosa 85% ukupne investicije za socijalno najugroženije stanovnike.

3. korak: izvođenje radova i plaćanja

- Izvođač radova izvodi ugovorene radove energetske obnove
- Energetski certifikator provodi završni energetski pregled nakon obnove, izrađuje Izvješće o energetskom pregledu i izdaje energetski certifikat
- Korisnik dostavlja FZOEU dokumentaciju za isplatu
- FZOEU utvrđuje da li je dokumentacija potpuna
- FZOEU isplaćuje sredstva korisniku u roku od 30 dana od primitka potpune dokumentacije

FZOEU prije isplate sredstava korisniku može provesti terenske kontrole u okviru stručnog nadzora izvedenih radova i projekta na temelju ugovora.

4. korak: izvješćivanje

- FZOEU je kao davatelj subvencije dužan unositi informacije o energetskoj učinkovitosti i ostvarenim uštedama energije u Sustav za praćenje, mjerjenje i verifikaciju ušteda energije
- Nacionalno koordinacijsko tijelo dužno je voditi računalni Sustav za praćenje, mjerjenje i verifikaciju ušteda energije
- • MGIPU u suradnji s MZOIP izvješćuje Vladu Republike Hrvatske o ostvarenim aktivnostima, napretku i rezultatima Programa.

5.2.2. Pregled i analiza pojedinačnih mjera

<i>Naziv mjere</i>		<i>Program poticanja obnove vanjske ovojnice obiteljskih kuća</i>
<i>Indeks mjere</i>		<i>OK.1</i>
<i>Opis</i>	<i>Kategorija</i>	<i>Financijski instrumenti</i>
	<i>Vremenski okvir</i>	<i>Početak: 2014. Kraj: 2020.</i>
	<i>Cilj/kratak opis</i>	<i>Cilj ove mjere jest osigurati financijske potpore fizičkim osobama za investiranje u poboljšanje energetskih svojstava zgrade i to za: 1) toplinsku izolaciju elemenata ovojnica (zidovi, krovovi, podrumi) i 2) za zamjenu vanjske stolarije, poglavito prozora. Ova mjera odnosi se i na postojeću obiteljsku kuću koja nema izvedenu fasadu, a koja je izgrađena prije 21. lipnja 2011. godine na temelju građevinske dozvole ili drugog odgovarajućeg akta te svaku drugu zgradu koja je prema Zakonu o gradnji (»Narodne novine«, broj 153/2013) ili posebnom zakonu s njom izjednačena, a na kojoj su izvedeni svi građevinski i drugi radovi (pripremni, zemljani, konstrukterski, instalaterski, završni te ugradnja građevnih proizvoda, postrojenja ili opreme).</i>
	<i>Ciljna neposredna potrošnja</i>	<i>Potrošnja energije za grijanje prostora (smanjenje toplinskih potreba)</i>
	<i>Ciljna skupina</i>	<i>Vlasnici obiteljskih kuća (građani)</i>
	<i>Područje primjene</i>	<i>Nacionalno, teritorij Republike Hrvatske</i>
<i>Informacije o provedbi</i>	<i>Popis i opis aktivnosti za provođenje mjere</i>	<i>Program se provodi prema aktivnostima opisanima u okviru 5-1. Minimalni kriteriji za dodjelu poticaja su zadovoljavanje U-vrijednosti građevnih komponenti ovojnice koje će FZOEU propisati putem javnih poziva, a sukladno važećem Tehničkom propisu o racionalnoj uporabi energije i toplinskoj zaštiti u zgradama.</i>
	<i>Financijska sredstva i izvori financiranja</i>	<i>Potreбне инвестиције за овај Program iznose 87,5 milijuna kn godišnje (израчун је направљен према подацима описаним у ретку „Претпоставке“). FZOEU треба осигурати 40% овог износа, односно 35 milijuna kn godišnje. Ова средства укључују и средства из ЕУ фондова, не само из прихода FZOEU.</i>
	<i>Izvršno tijelo</i>	<i>FZOEU – uspostava sheme sufinanciranja – provedba Programa</i>



Izvrsni inženjeri koriste izvrstan alat!

ThoriumSoftware d.o.o.

Mobile: +385 (0) 95 8 70 50 70

Kontakt: Dario Ilija Rendulić

Email:

info@thoriumsoftware.eu;

drendulic@gmail.com

	Tijela za praćenje (nadzor)	MGIPU – operativno praćenje provedbe Programa MINGO – praćenje ostvarenih ušteda
Ocjena učinaka mjere	Metoda praćenja/mjerenja ušteda energije	Praćenje učinaka ove mjere ostvaruje se korištenjem preporučenih metoda u Pravilniku o praćenju, mjerenu i verifikaciji ušteda energije u neposrednoj potrošnji. FZOEU je dužan unositi informacije o energetskoj učinkovitosti i ostvarenim uštedama energije u Sustav za praćenje, mjerjenje i verifikaciju ušteda energije.
	Prepostavke	<p>Prepostavlja se da će na godišnjoj razini u programu sudjelovati 100 obiteljskih kuća po županiji ili oko 2.000 kuća na području cijele Hrvatske.</p> <p>Za potrebe procjene ostvarenih ušteda prepostavlja se da će se prosječno po kući izolirati 100 m² zida. Pri tome je prepostavljena je tipična tlocrtna površina obiteljske kuće od 140 m² (dvostruko od prosječne površine stambene jedinice koja iznosi 71 m²). Površina zida uobičajeno je 70-80% tlocrte površine. Prosječno se toplinskom izolacijom štedi 84,3 kWh/m² površine zida. Prosječna cijena izvedbe toplinske izolacije zida prema dostupnim podacima od izvođača, sa završnom obradom, iznosi oko 350 kn/m² zida.</p> <p>Također se prepostavlja se da će se prosječno po kući zamijeniti 35 m² prozora. Pri tome se ostvaruju jedinične uštede od 195,2 kWh/m² površine prozora. Prosječna cijena energetski učinkovitog prozora iznosi 1.500 kn/m².</p> <p>Za procjene ostvarenih ušteda prepostavlja se da se obje mjere neće istodobno provoditi na svakoj kući. Stoga se prepostavlja da će na polovici kuća biti postavljena nova izolacija, a na polovici kuća novi prozor. To bi značilo da će toplinski biti izolirano oko 100.000 m² površine vanjske konstrukcije (zida) godišnje, odnosno 35.000 m² prozora godišnje.</p> <p>Predviđa se provedba programa istom dinamikom do kraja 2020. godine.</p>
	Očekivane godišnje uštede energije	15,2 GWh (54,9 TJ)
	Očekivano godišnje smanjenje emisija CO ₂	4.240,8 tona (uz prosječni emisijski faktor 0,279 kg/kWh)
	Preklapanja, efekt množenja, sinergija	Prepostavlja se da će se efekt množenja ostvariti promocijom programa i njegovih rezultata te da će se određeni broj ljudi i bez poticaja odlučivati na provedbu ovih mjera.
Naziv mjere	Program poticanja zamjene sustava grijanja	
Indeks mjere	OK.2	
Opis	Kategorija	Financijski instrumenti
	Vremenski okvir	Početak: 2014. Kraj: 2020.
	Cilj/kratak opis	Cilj ove mjere jest osigurati financijske potpore fizičkim osobama za investiranje u zamjenu postojećih sustava grijanja novim, energetskim učinkovitijim
	Ciljna neposredna potrošnja	Potrošnja energije za grijanje prostora (poboljšanje učinkovitosti sustava grijanja)
	Ciljna skupina	Vlasnici obiteljskih kuća (građani)
	Područje primjene	Nacionalno, teritorij Republike Hrvatske



Izvrsni inženjeri koriste izvrstan alat!

ThoriumSoftware d.o.o.

Mobile: +385 (0) 95 8 70 50 70

Kontakt: Dario Ilija Rendulić

Email:

info@thoriumsoftware.eu;

direndulic@gmail.com

Informacije o provedbi	Popis i opis aktivnosti za provođenje mjere	<p>Program se provodi prema aktivnostima opisanima u okviru 5-1. Minimalni kriteriji za dodjelu poticaja su da se zamjenjuje postojeći sustav grijanja koji koristi električnu energiju, loživo ulje, ugljen ili plin, novim sustavom koji koristi prirodni plin ili ukapljeni naftni plin i za proizvodnju topline koristi kondenzacijski kotao.</p> <p>FZOEU u javnom pozivu propisuje tehničke uvjete koji moraju biti u skladu s Tehničkim propisom i tehnički izvedivi. Postavljenje strožijih uvjeta od onih propisanih Tehničkim propisom nisu garancija uštede energije! Ušteda se dokazuje izračunom.</p>
	Finansijska sredstva i izvori financiranja	<p>Potrebne investicije za ovaj Program iznose 40 milijuna kn godišnje (izračun je napravljen prema podacima opisanim u retku „Prepostavke“).</p> <p>FZOEU treba osigurati 30% ovog iznosa, odnosno 12 milijuna kn godišnje. Ova sredstva uključuju i sredstva iz EU fondova, ne samo iz prihoda FZOEU.</p>
	Izvršno tijelo	<p>FZOEU – uspostava sheme sufinanciranja – provedba Programa</p>
	Tijela za praćenje (nadzor)	<p>MGIPU – operativno praćenje provedbe Programa MINGO – praćenje ostvarenih ušteda</p>
Ocjena učinaka mjere	Metoda praćenja/mjerenja ušteda energije	<p>Praćenje učinaka ove mjere ostvaruje se korištenjem preporučenih metoda u Pravilniku o praćenju, mjerenu i verifikaciji ušteda energije u neposrednoj potrošnji. FZOEU je dužan unositi informacije o energetskoj učinkovitosti i ostvarenim uštedama energije u Sustav za praćenje, mjerenu i verifikaciju ušteda energije.</p>
	Prepostavke	<p>Pretpostavlja se da će na godišnjoj razini u Programu sudjelovati 100 obiteljskih kuća po županiji ili oko 2.000 kuća na području cijele Hrvatske.</p> <p>Zamjenom postojećeg novim plinskim kondenzacijskim kotlom tipično se smanjuje potrošnja energije za 97,5 kWh/m² površine zgrade, što za tipičnu površinu od 140 m² iznosi 13,65 MWh.</p> <p>Prosječna cijena sustava grijanja s kondenzacijskim plinskim kotlom (uključujući radove) iznosi 20.000 kn.</p> <p>Predviđa se provedba Programa istom dinamikom do kraja 2020. godine.</p>
	Očekivane godišnje uštede energije	27,3 GWh (98,3 TJ)
	Očekivano godišnje smanjenje emisija CO ₂	6.442,8 tona (uz emisijski faktor za prirodni plin 0,236 kg/kWh)
	Preklapanja, efekt množenja, sinergija	Pretpostavlja se da će se efekt množenja ostvariti promocijom Programa i njegovih rezultata te da će se određeni broj ljudi i bez poticaja odlučivati na provedbu ovih mjeru.
Naziv mjere		Program poticanja korištenja OIE
Indeks mjere		OK.3
Opis	Kategorija	Finansijski instrumenti
	Vremenski okvir	Početak: 2014. Kraj: 2020.
	Cilj/kratak opis	Cilj ove mjere jest osigurati finansijske potpore fizičkim osobama za investiranje u zamjenu postojećih sustava grijanja i/ili pripreme tople vode novim, energetskim učinkovitijim sustavima koji koriste obnovljive izvore energije



Izvrsni inženjeri koriste izvrstan alat!

ThoriumSoftware d.o.o.

Mobile: +385 (0) 95 8 70 50 70

Kontakt: Dario Ilija Rendulić

Email:

info@thoriumsoftware.eu;

direndulic@gmail.com

Ciljna neposredna potrošnja	Potrošnja energije za grijanje prostora i pripremu potrošne tople vode
Ciljna skupina	Vlasnici obiteljskih kuća (građani)
Područje primjene	Nacionalno, teritorij Republike Hrvatske
Informacije o provedbi	Popis i opis aktivnosti za provođenje mjere Program se provodi prema aktivnostima opisanima u okviru 5-1. Minimalni kriteriji za dodjelu poticaja su da se zamjenjuje postojeći sustav grijanja i/ili pripreme potrošne tople vode koji koristi električnu energiju, loživo ulje, ugljen ili plin, novim sustavom koji koristi obnovljive izvore energije. Pri tome se potiče ugradnja sustava sunčanih toplinskih kolektora, sustava kotlova na pelete, sustava pirolitičkih kotlova i sustava geotermalnih dizalica topline. FZOEU u javnom pozivu propisuje tehničke uvjete koji moraju biti u skladu s Tehničkim propisom i tehnički izvedivi. Postavljanje strožijih uvjeta od onih propisanih Tehničkim propisom nisu garancija uštede energije! Ušteda se dokazuje izračunom.
	Finansijska sredstva i izvori financiranja Potrebne investicije za ovaj Program iznose 80 milijuna kn godišnje (izračun je napravljen prema podacima opisanim u retku „Pretpostavke“). FZOEU treba osigurati 30% ovog iznosa, odnosno 24 milijuna kn godišnje . Ova sredstva uključuju i sredstva iz EU fondova, ne samo iz prihoda FZOEU.
	Izvršno tijelo FZOEU – uspostava sheme sufinanciranja – provedba Programa
	Tijela za praćenje (nadzor) MGIPU – operativno praćenje provedbe Programa MINGO – praćenje ostvarenih ušteda
Ocjena učinaka mjerne	Metoda praćenja/mjerenja ušteda energije Praćenje učinaka ove mjere ostvaruje se korištenjem preporučenih metoda u Pravilniku o praćenju, mjerenu i verifikaciji ušteda energije u neposrednoj potrošnji. FZOEU je dužan unositi informacije o energetskoj učinkovitosti i ostvarenim uštedama energije u Sustav za praćenje, mjerenu i verifikaciju ušteda energije.
	Pretpostavke Prepostavlja se da će na godišnjoj razini u Programu sudjelovati 100 obiteljskih kuća po županiji ili oko 2.000 kuća na području cijele Hrvatske. Prepostavlja se da će ovaj Program biti najuspješniji u poticanju ugradnje sunčanih toplinskih kolektora za pripremu potrošne tople vode. Ugradnjom sunčanog toplinskog sustava za zagrijavanje potrošne tople vode godišnje se može smanjiti potrošnja energije za 675 kWh/m ² površine kolektora. Uz pretpostavku da su tipično sustavi veličine oko 10 m ² , uštede ovom mjerom iznosile bi 6,75 MWh godišnje po kući. Prosječna cijena sustava sunčanih toplinskih kolektora (uključujući radove) iznosi 40.000 kn. Predviđa se provedba Programa istom dinamikom do kraja 2020. godine.
	Očekivane godišnje uštede energije 13,5 GWh (48,6 TJ)
	Očekivano godišnje smanjenje emisija CO ₂ 3.776,5 tona (uz prosječni emisijski faktor 0,279 kg/kWh)
	Preklapanja, efekt množenja, sinergija Prepostavlja se da će se efekt množenja ostvariti promocijom Programa i njegovih rezultata te da će se određeni broj ljudi i bez poticaja odlučivati na provedbu ovih mjera.”.

5.3 Ocjena učinaka mjera

5.3.1 Ocjena troškova, ušteda, isplativosti i djelotvornosti ulaganja

Tablica 5-1 daje pregled procijenjenih troškova i ušteda koje je moguće ostvariti provedbom programa. Na troškovnoj strani prikazane su ukupno potrebne investicije, ali i iznos finansijskih potpora koje država treba osigurati primano iz sredstava FZOEU i strukturnih fondova EU. Na strani ušteda, prikazana je ocjena očekivanih ušteda u neposrednoj potrošnji energije, kao i smanjenje emisija CO₂. Svi su podaci prikazani na godišnjoj razini, do 2016.11 godine i do kraja 2020.¹² godine. Pri tome je pretpostavljena ista godišnja dinamika ostvarivanja ušteda. Naime, za sve mjere postoji prethodno iskustvo njihovog provođenja i upoznatost s mjerama barem na dijelu područja Republike Hrvatske.

Ukupan procijenjeni trošak provedbe ovog Programa iznosi **207,5 milijuna kuna godišnje**. Do kraja 2016. godine to bi značilo investicije od oko 622,5 milijuna kuna, a do kraja 2020. godine gotovo 1,5 milijardi kuna. Od toga bi iz državnih sredstava (FZOEU uključujući fondove EU) trebalo osigurati 71 milijun kn godišnje odnosno preko 200 milijuna kuna do kraja 2016. i oko pola milijarde kuna do 2020. godine. Prosječno bi to značilo da će država osigurati prosječno oko 34% potrebnih sredstava, što iz domaćih što iz europskih izvora.

Djelotvornost predloženih mjeru ocjenjuje se prema njihovom doprinosu sveukupnom nacionalnom cilju, koji je utvrđen u Nacionalnom programu energetske učinkovitosti za razdoblje 2008.-2016. te iznosi 19,77 PJ ili 5.49 TWh neposredne potrošnje energije. Prema tome, **predloženim mjerama za obiteljske kuće ostvarit će se 3% ukupnog nacionalnog cilja za 2016. godinu**. Valja istaknuti da će se ovih 3% ostvariti u samo tri godine provedbe. Da su se navedene mjeru provodile istom dinamikom kao što je predloženo u ovom Programu u proteklih šest godina, stambene zgrade (obiteljske kuće i višestambene zgrade zajedno) su mogle doprinijeti nacionalnom cilju sa čak oko 45%. Doprinos nacionalnom cilju može se pogledati i na sljedeći način – ostvarenje sveukupnog cilja do kraja 2016. godine podrazumijeva da se u svakom trogodišnjem razdoblju ostvare uštede kod ukupnog stambenog fonda (obiteljske kuće i višestambene zajedno) od 6,59 PJ. Zbrojem predloženih mjerama u ovom Programu i slijedećem najavljenom Programu za višestambene zgrade, ostvarit će se uštede od 810,5 GWh ili 2,92 PJ što je **44,3% cilja za trogodišnje razdoblje**. Stoga se može utvrditi da su navedene mjeru djelotvorne te da doprinose ostvarenju nacionalnog cilja u iznosu koji je značajno veći od udjela sektora kućanstava u ukupnoj neposrednoj potrošnji energije u Hrvatskoj. Do 2020. godine, Strategijom razvoja energetskog sektora utvrđeno je očekivano smanjenje neposredne potrošnje energije u iznosu od 22,76 PJ, što znači da navedene mjeru mogu doprinijeti s 23,7% ostvarenju tog cilja.

Isplativost investiranja u projekte energetske učinkovitosti najbolje se može iskazati cijenom ušteđenog kWh energije. Izračun te cijene u obzir uzima cijeli životni vijek mjeru, potrebne investicije i moguće uštede. Kako je iz **Tablice 5-1** vidljivo, trošak ušteđenog kWh energije usporediv je i u većini slučajeva manji od trenutne cijene energije. Naime, cijena kWh električne energije u 2013. godini iznosi 1,14 kn/kWh¹³, a cijena prirodnog plina 0,38 kn/kWh¹⁴ dok je cijena toplinske energije 0,17 kn/kWh¹⁵.

¹² 2020. godina je godina završetka ovog Programa, te godina za koju Hrvatska tek treba postaviti svoj nacionalni cilj ušteda energije u neposrednoj i/ili primarnoj potrošnji energije kao i ciljani iznos neposredne i primarne potrošnje energije u skladu s Direktivom 2012/27/EU o energetskoj učinkovitosti.

¹³ Točna cijena električne energije ovisi o tarifnom modelu:<http://www.hep.hr/ods/kupci/tarifni.aspx>

¹⁴ Cijena prirodnog plina preuzeta je s internetske stranice: <http://www.hep.hr/plin/kupci/cijena.aspx>

¹⁵ Ova cijena toplinske energije važeća je CTS u Zagrebu: <http://www.hep.hr/toplinarstvo/kupci/cijena.aspx>



ThoriumSoftware d.o.o.

Mobile: +385 (0) 95 8 70 50 70
 Kontakt: Dario Ilija Rendulić
 Email:
[info@thoriumsoftware.eu;](mailto:info@thoriumsoftware.eu)
direndulic@gmail.com

Gledajući samo s aspekta države, dakle samo prema sredstvima koje država treba uložiti u ove mjere, sve su mjere vrlo isplative jer je cijena ušteđenog kWh energije značajno niža od cijene kupljene energije. Gledajući s aspekta ukupnih investicija, isplativost mjere uvelike ovisi o tome koji se emergent koristiti za osiguravanje toplinskih potreba. Mjere koje podrazumijevaju obnovu vanjske ovojnica zgrada (OK.1) pri tome pokazuju najlošiju isplativost, jer je najprimjerenoj cijenu ušteđenog kWh za te mjere uspoređivati s cijenom prirodnog plina. Mjera OK.3 koja podrazumijeva ugradnju sustava grijanja koji koriste OIE ima visoku ukupnu cijenu ušteđene energije, ali je u ovom slučaju najprimjerenoj uspoređivati je s cijenom električne energije, pa u tom slučaju i ukupna isplativost postaje neupitna.

Također su u donjoj tablici izračunate i očekivane novčane uštede energije uz trenutne cijene energije. Iz tih podataka je lako pokazati da se jednostavno razdoblje povrata investicija u obnove vanjske ovojnice (OK.1) kreće između 11 i 13 godina, dok prosječno sve mjere pokazuju razdoblje povrata oko 7 godina.

Mjerama se također postiže značajno smanjenje emisija CO₂, koja na godišnjoj razini iznosi oko 14 tisuća tona. Ipak, imajući u obzir da su ukupne emisije CO₂ iz energetike u Hrvatskoj na razini oko 18 milijuna tona, to smanjenje iznosi svega 0,08% od trenutne količine emisija. Ipak, ako se ovaj iznos smanjenja emisija usporedi s ciljem Kyotskog protokola koji je bio na snazi do 2012. godine od 3,5 milijuna tona, doprinos postaje veće te iznosi oko 0,4% tog cilja.

Temeljem ove jednostavne tehno-ekonomske analize koristi i troškova **može se utvrditi da su predložene mjere djelotvorne i isplative.**

Tablica 5-1 Tehno-ekonomska ocjena troškova i koristi predloženih mjer energetske učinkovitosti

Oznaka mjeri	TROŠKOVI PROVEDBE						Prosječni udio državnih potpora u ukupnoj investiciji (%)	ENERGETSKE KORISTI			EKONOMSKE KORISTI			OKOLIŠNE KORISTI				
	Ukupne investicije (10 ⁶ kn)		Državne potporu (uključivo fondovi EU) (10 ⁶ kn)					Uštede energije (GWh)		Novčane uštede ¹⁶ (10 ⁶ kn)		Cijena ušteđenog kWh ¹⁷ (kn/kWh)		Smanjenje emisija CO ₂ (1000 t)				
	God.	Do 2016.	Do 2020.	God.	Do 2016.	Do 2020.		God.	Do 2016.	Do 2020.	God.	Do 2016.	Do 2020.	Ukupno	Za državu	God.	Do 2016.	Do 2020.
OK.1	87,5	262,5	612,5	35	105	245	40	15,2	45,6	106,4	6,5	19,6	45,7	0,46	0,19	4,24	12,72	29,68
OK.2	40	120	280	12	36	84	30	27,3	81,9	191,1	11,7	35,2	82,1	0,14	0,04	6,44	19,32	45,08
OK.3	80	240	560	24	72	168	30	13,5	40,5	94,5	5,8	17,4	40,6	0,56	0,17	3,78	11,34	26,46
TOTAL	207,5	622,5	1452,5	71	213	497	34,21	56	168	392	24	72,2	168,4	1,16	0,4	14,46	43,38	101,22

¹⁶ Novčane uštede izračunate su na temelju energetskog miksa koji se koristi za podmirivanje toplinskih potreba u hrvatskim kućanstvima. Prema podacima iz Odyssee baze podataka, udjeli pojedinih energenata u 2010. godini iznosili su: 0,39% ugljen, 40,25% prirodni plin, 17,92% tekuća goriva, 12,11% toplina iz CTS-a, 19,5% ogrjevno drvo i 9,91% električna energije. Cijene energije i energenata uzete kao ulazni podaci za izračun prosječne cijene energije za toplinske potrebe u kućanstvima su sljedeće: ugljen je zanemaren zbog malog udjela, prirodni plin 0,38 kn/kWh, tekuća goriva 0,58 kn/kWh, toplinska energija 0,17 kn/kWh, ogrjevno drvo 0,20 kn/kWh i električna energija 1,14 kn/kWh. Uz te podatke, prosječna cijena energije za toplinske potrebe u kućanstvu iznosi 0,43 kn/kWh. Ova je prosječna cijena korištena za izračun novčanih ušteda.

¹⁷ Cijena ušteđenog kWh je pokazatelj koji u usporedbi s trenutnom cijenom energije pokazuje isplativost mjer energetske učinkovitosti. Sa stajališta države, mjeru kojima se uštede ostvaruju uz cijenu koja je niža od cijene energije smatraju se isplativima. Cijena ušteđenog kWh računa se na temelju anualiziranih troškova i godišnje procijenjene uštede energije. Anualizacija se radi kroz čitavi životni vijek mjeru te uz diskontnu stopu 7%, što je ekskontna stopa Hrvatske narodne banke. Životni vijek pojedinih mjer definiran je u Pravilniku o praćenju, mjerjenju i verifikaciji ušteda energije u neposrednoj potrošnji, a za mjeru koje uključuju intervencije na vanjskoj ovojnici zgrade on iznosi 30 godina, za sustave grijanja 20 godina, a za individualno mjerjenje potrošnje toplinske energije 10 godina.

5.3.2 Zapošljavanje

Izuvez ostvarenja energetskih, troškovnih i emisijskih ušteda prikazanih u prethodnom poglavlju, značajan učinak provedbe mjera energetske obnove obiteljskih kuća jest zapošljavanje. Poglavito se ovaj učinak odnosi na direktna zapošljavanja u građevinskom sektoru, ali i na indirektna zapošljavanja u pratećoj proizvodnoj industriji građevinskog materijala, kao i u proizvodnji i instalaciji energetskih sustava i uređaja ili njihovih dijelova.

Kako u Hrvatskoj ne postoje podaci iz provedenih projekata, u nastavku se donose podaci iz relevantne literature koji su korišteni za načelnu ocjenu zapošljavanja koje će se ostvariti kao rezultat ovog Programa.

Uobičajeno se potencijal zapošljavanja izražava brojem radnih mjeseta po investiranom milijunu €. Podaci koji se mogu pronaći u relevantnoj literaturi variraju od 4 pa do preko 20 zaposlenja¹⁸ po investiranom €, no većinom su ti podaci dostupni za tržište SAD-a i zapadnih europskih zemalja, kao što su Danska i Velika Britanija¹⁹. Podaci dobiveni temeljem stvarno provedenih projekata u Mađarskoj govore da se prosječno može postići čak 26 zapošljavanja po investiranom milijunu €, od čega gotovo polovica (12) otpada na visokokvalificiranu radnu snagu, a oko trećina (8) na stručnjake (projektante, konzultante i dr.), dok ostatak (6) podrazumijeva niskokvalificiranu radnu snagu. Jedina dostupna procjena za Hrvatsku pronađena je u dokumentu kojega je izradio Program Ujedinjenih naroda za razvoj (UNDP)²⁰ prema kojoj bi se moglo okvirno procijeniti da bi u Hrvatskoj, slično kao u Mađarskoj bilo moguće osigurati 25-30 zaposlenja po investiranom milijunu eura. Zanimljivo je primijetiti da su rezultati za Mađarsku pokazali da je radna intenzivnost obnove zgrada gotovo dvostruko veća nego prosječna radna intenzivnost u građevinskom sektoru, a da je čak i preko pet puta veća od radne intenzivnosti primjerice na izgradnji prometnica.

Ovim Programom predviđaju se ukupne investicije u obnovu obiteljskih kuća od oko 27 milijuna € godišnje, od čega oko 11,5 milijuna eura odlazi samo na one mjere koje podrazumijevaju obnovu vanjske ovojnica zgrada. Uz konzervativnu pretpostavku od 20 zaposlenja po investiranom milijunu €, ovo bi značilo da se u građevinskoj industriji, samo na obnovi vanjske ovojnica zgrade, izravno godišnje može osigurati 230 zaposlenja.

Ostale mjere dominantno uključuju zahvate na energetskim sustavima u obiteljskim kućama, za koje se prosječno može uzeti da osiguravaju 15 zaposlenja po investiranom milijunu € prema istoj literaturi. To bi značilo da se tim mjerama osigurava dodatnih 236 zaposlenja godišnje.

Prema tome, **ovaj Program bi mogao godišnje osigurati oko 470 direktnih zaposlenja** na radovima vezanim za obnovu ovojnica kuća i zamjenu postojećih energetskih sustava u kućama. Ovdje treba istaknuti da se ovdje ne radi nužno o novim radnim mjestima, već o osiguranju zaposlenja na ovim poslovima bilo za postojeće bilo za nove radnike u poslovima građenja.

¹⁸ Pod pojmom 'zaposlenje' podrazumijeva se tzv. 'full-time equivalent' tj. stalna zaposlenja u punom radnom vremenu.

¹⁹ Pregled rezultat istraživanja može se naći u publikaciji »*Employment Impacts of a Large-Scale Deep Building Energy Retrofit Programme in Hungary*« iz 2010. godine.

²⁰ Dokument pod nazivom »Zeleni poslovi u Hrvatskoj – Analiza povezivanja ekonomskog rasta, smanjenja emisija stakleničkih plinova i društvenog razvoja u Hrvatskoj« dostupan je na:

http://www.undp.hr/upload/file/238/119007/FILENAME/Zeleni_poslovi_u_Hrvatskoj_-_Energetika.pdf

Studije o utjecaju određenih mjera javne politike uobičajeno još razmatraju potencijal za stvaranje indirektnih zaposlenja i induciranih zaposlenja. Indirektna zaposlenja predstavljaju zaposlenja u sektorima povezanim s onim u kojem se učinci ostvaruju direktno, npr. u robnom transportu ili u proizvodnoj industriji, dok inducirana zaposlena počivaju na činjenici da će se zbog smanjenih računa za energiju povećati raspoloživi dohodak građana (u ovisnosti naravno o vremenu i načinu otplate investicije), čime će porasti potražnja za drugim proizvodima i uslugama, te povećati zaposlenja u tim sektorima. Iako se ovi učinci mogu vrlo grubo procijeniti na oko 50% direktnih zaposlenja (dakle, **još oko 230 indirektnih zaposlenja godišnje**), svaka ovakva procjena je vrlo nesigurna bez provedbe detaljnih analize.

No, osim povećanja zaposlenja, smanjenje potrošnje energije koje rezultira provedbom energetske obnove obiteljskih kuća može dovesti i do smanjenja zaposlenja, poglavito i energetskom sektoru (proizvodnja i distribucija/opskrba energijom) zbog smanjene potražnje za energijom. Rezultati analize za Mađarsku pokazuju da se za svako zaposlenje izgubljeno u energetskom sektoru, u građevinskom sektoru stvara gotovo 30 zaposlenja¹⁸. Osim toga, smanjenje potrošnje energije na domaćem tržištu otvara mogućnost izvoza energije na zajedničko europsko tržište, stoga je realno za očekivati da će ovaj učinak biti zanemariv. No, energetski sektor u Hrvatskoj očekuju još značajne promjene, koje se poglavito očituju u potrebi restrukturiranja Hrvatske elektroprivrede, pri čemu će se broj radnika zasigurno smanjivati. Program energetske obnove zgrada (ne samo stambenih) zasigurno može osigurati novo zaposlenje za dio visokokvalificirane radne snage koji će se u tom procesu naći na tržištu rada.

Iskustva zemalja EU i iskustva u Hrvatskoj su pokazala da energetski učinkovita obnova te izgradnja novih zgrada sa što manjom potrošnjom energije (niskoenergetskih, pasivnih, gotovo nula energetskih) trenutno predstavlja veliki izazov za građevinski sektor pa i industriju u cjelini. Navedena situacija zahtjeva povećanje broja stručno osposobljenih radnika na tržištu, odnosno stvaranje radne snage (obrtnici, poduzetnici) koji posjeduju dovoljno znanje, ili su specijalizirani za gradnju energetski učinkovitih zgrada te time jamče za kvalitetnu izvedbu zgrada. Također, potrebno je kreirati mјere kojima bi se stvorili preduvjeti za vrednovanje kvalificirane radne snage na tržištu. Potrebno uspostaviti sustavnu i kontinuirana izobrazbu za stručnjake, inženjere, planere i za građevinske radnike profila koji su vezani ili će biti potrebni za energetski efikasnu gradnju. U svrhu jačanja sustava obrazovanja i cijeloživotnog učenja u ovom području, Hrvatska sudjeluje u programu Europske komisije Intelligent Energy Europe (IEE), **BUILD UP Skills-Croskills** (<http://www.buildupskills.eu/national-project/croatia>), koji pridonosi ciljevima koje je Europska komisija postavila kroz »Commission's 'Europe 2020' strategy — 'Resource-efficient Europe' i 'An Agenda for new skills and jobs', te je dio Energy Efficiency Action Plan 2011. Projektom Croskills se poboljšava interakcija s instrumentima financiranja iz drugih europskih fondova, kao što su European Social Fund i Lifelong Learning Programme, te će se temeljiti na European Qualification Framework (EQF) i njime definiranim ishodima učenja. U okviru programa Crosskills u tijeku je određivanje potrebnih kvalifikacija i razvoj smjernica za školovanje kvalificiranih radnika u području energetske učinkovitosti, uključujući smjernice za strukovno obrazovanje i kontinuirano cijeloživotno učenje postojećih radnika za energetsku učinkovitost u graditeljstvu (zgradarstvu).

5.3.3 Povrat novca u državni proračun

Poticanje energetske obnove obiteljskih kuća ne predstavlja doista izdatak države u iznosima navedenim u **Tablici 5-1**. Naime, samo putem PDV-a i raznih doprinosova na plaće zaposlenika, određena ko ličina novca vratit će se u državni proračun. U **Tablici 5-2** prikazan je vrlo pojednostavljen i okviran proračun povrata novca u državni proračun.

Tablica 5-1 Pojednostavljeni proračun povrata uloženih državnih sredstava u državni proračun

A.	Godišnje ulaganje u energetsku obnovu s PDV-om (10^6 kn)	207,5
B.	Godišnji iznos državnih potpora s PDV-om (10^6 kn)	71
C.	Godišnji Iznos PDV-a iz ukupnog ulaganja (10^6 kn) ($0,2 * A$)	41,5
D.	Godišnje zapošljavanje (broj direktnih i indirektnih zaposlenja)	700
E.	Prosječna mjesecna neto plaća u RH (kn) ²¹	5 516
F.	Prosječna mjesecna bruto plaća (kn)	7 986
G.	Godišnja davanja po jednoj plaći radnika (kn) ((F-E)*12)	29 640
H.	Ukupna godišnja davanja temeljem plaća (10^6 kn) (D*G)	20,75
I.	Ukupan povrat u državni proračun (10^6 kn) (C+H)	62,25
J.	Stvarni iznos državnih potpora (10^6 kn) (B-I)	8,75

Iz gornje je tablice vidljivo da se od ukupnog iznosa subvencija koje inicijalno osigurava država oko 88% vrati u državni proračun te da je stvarni doprinos države oko 4% ukupne investicije.

Dakle, osiguravanjem državnih subvencija, **država potiče investicije koje imaju pozitivan učinak na državni proračun**, poglavito uz činjenicu da se glavnina subvencija osigurava iz izvanproračunskog FZOEU.

5.3.4 Kvalitativna analiza ostalih učinaka

Sigurnost opskrbe energijom

Glede sigurnosti opskrbe energijom, predložene mjere imat će dva najznačajnija učinka:

1. smanjenje potrošnje fosilnih goriva – prirodnog plina i ekstra lakog loživog ulja
2. smanjenje potrošnje električne energije za toplinske potrebe.

Za postizanje prvog učinka najznačajnije su mjere toplinske izolacije vanjske ovojnica (OK.1) kao i mjere poboljšanja učinkovitosti sustava grijanja (OK.2). Ukupni učinci ovih mjera iznose oko 42,5 GWh ušteda energije godišnje. Ta je količina energije ekvivalentna 4,4 milijuna m³ prirodnog plina²². U 2011. godini neto uvoz u RH iznosio je 617,5 milijuna m³ prirodnog plina²³. Uz cijenu dobave prirodnog plina za opskrbljivače tarifnih kupaca koja je u 2011. godini iznosila 1,74 kn/m³, ovo bi značilo uštedu od oko 7,6 milijuna kuna godišnje.

Predloženim se mjerama također nastoji smanjiti potrošnja električne energije za toplinske potrebe. Ovo će se poglavito postići poticanjem ugradnje sustava koji koriste OIE predviđenih mjerom OK.3, među kojima se očekuje da će svakako dominirati ugradnja sunčanih toplinskih kolektora za pripremu potrošne tople vode. Osim izravnog smanjenja potrošnje električne energije, ova mjera, koju je poglavito potrebno promovirati u južnoj Hrvatskoj,

²¹ DZS: http://www.dzs.hr/Hrv/system/first_results.htm

²² 1 m³ prirodnog plina ima energetsku vrijednost oko 35 MJ.

²³ Podatak je preuzet iz godišnjeg energetskog izvješća »Energija u Hrvatskoj 2011.«

imat će i pozitivan učinak na smanjenje vršnog opterećenja elektroenergetskog sustava, poglavito tijekom ljetnih mjeseci kada značajno poraste konzum potrošne tople vode zbog turističke sezone. Proteklih je godina veliki porast vršnog opterećenja izazvan poglavito uporabom električnih bojlera za zagrijavanje potrošne tople vode dovodio do prekida opskrbe električnom energijom zbog preopterećenja sustava. Upravo je zbog toga i Strategija razvoja energetskog sektora kao jedan od ciljeva postavila zamjenu korištenja električne energije za toplinske potrebe drugim energijskim oblicima, a poglavito OIE.

Učinci na tržištu nekretnina

Jedan od pozitivnih učinaka energetske obnove, sa stajališta vlasnika nekretnine, svakako je povećanje njezine vrijednosti. Teoretski, za očekivati je da će vlasnici biti spremni više uložiti u gradnju i/ ili obnovu nekretnine koja ima **manje režijske troškove, bolju toplinsku ugodnost, manji prođor buke izvana, manje troškove održavanja** i dr.

Pokretanjem Programa obnove obiteljskih kuća u RH pojavit će se dvije grupe kuća – obnovljene i neobnovljene. Pri tome će ove prve imati veću tržišnu cijenu, što dakle znači porast cijena nekretnina. No, iako Program obnove znači inicijalni porast cijena nekretnina, u skladu s mikroekonomskom teorijom, kako ponuda obnovljenih kuća raste, njihove će se cijena smanjivati, no u svakom će slučaju uvijek biti veća od cijene neobnovljene kuće. Iskustva iz EU zemalja, primjerice iz Irske, pokazuju da je **razlika u cijeni nekretnine energetskog razreda A/B i F/G prosječno 16%**²⁴.

Ovo je dodatni učinak Programa obnove, jer predstavlja poticaj vlasnicima zgrada da investiraju u obnovu jer će prodajom/iznajmljivanjem moći postići bolju cijenu.

Važno je istaknuti potencijalnu opasnost da novi najavljuvani **porez na nekretnine** umanji ovu prednost Programa obnove. Naime, ovim se Programom predlaže da se u budući sustav oporezivanja nekretnina svakako uvrste kriteriji energetske učinkovitosti, pri čemu kuća s boljim energetskim svojstvima (koja se mogu dokazati energetskim certifikatom ili potvrdom o sudjelovanju u Programu obnove) trebaju biti oporezivane s manjom stopom od onih s lošijim energetskim svojstvima.

Razvoj domaće proizvodne industrije

Provedba ovog Programa poticajna je i za razvoj domaće proizvodne industrije, kao što je već i istaknuto kod analize stvaranja indirektnih zaposlenja. Hrvatska već sada ima **industriju toplinskih izolacijskih materijala**, a provedba ovog Programa će povećati potražnju za tim materijalima. Također, natječajnim postupcima koji će se provoditi kroz ovaj Program moguće je dodatno potaknuti i strateške proizvodne grane, kao primjerice **drvnu industriju** i to favoriziranjem drvne stolarije, koja ujedno može osigurati i bolju toplinsku ugodnost u prostoru izbjegavanjem tzv. ‘sindroma bolesne zgrade’, koji se često javlja kao posljedica uporabe neprirodnih materijala.

Dodatno, poticanjem uporabe biomase i sunčanih toplinskih sustava otvara se mogućnost za daljnji razvoj proizvodnje ovih sustava u Republici Hrvatske, a dodatno se kao posljedica povećane potražnje za sustavima na biomasu može očekivati i povećano zapošljavanje u šumarstvu i razvoj prateće industrije proizvodnje drvnih peleta i briketa.

²⁴ Istraživanje je provedeno u Irskoj 2012. godine na uzorku od 20.000 nekretnina (izvor: <http://www.arhitekti-hka.hr/files/file/pdf/2013/ZET/PLA-NETARIS-HKA-2013-05-14.pdf>)

Ostali socio-ekonomski učinci

Neprijavljena gospodarska aktivnost, ili tzv. **'siva ekonomija'** značajan je problem u Republici Hrvatskoj. Prema nekim javno dostupnim podacima, ona doseže čak i do 30% BDP-a²⁵. Građevinski sektor svakako je jedan od sivom ekonomijom najugroženijih sektora. S obzirom da će udio države u sufinanciranju ovog i sličnih programa obnove kuća biti značajan, provedba Programa nudi državi mogućnost veće kontrole nad ispunjavanjem svih zakonskih obveza glede poreznih i socijalnih davanja vezanih uz zapošljavanje.

S obzirom na integraciju u zajedničko europsko tržište energije, te nedavni značajni porast cijena svih oblika energije i energenata, u Hrvatskoj, kao i u cijeloj EU, sve izraženiji problem postaje **energetsko siromaštvo**. Iako u Hrvatskoj energetsko siromaštvo nije jasno definirano, ono se očituje u nemogućnosti građana da si osiguraju zadovoljavajuće toplinske uvjete u svojim stanovima. Tako su rezultati provedene ankete pokazali da čak preko petine građana Republike Hrvatske tijekom zime koristi manju stambenu površinu, a preko 55% od njih kao razlog navode nemogućnost podmirivanja troškova grijanja²⁶. Provedbom ovog Programa, svakako bi se obuhvatilo dio ovih građana. Dodatno, uključivanjem Ministarstva socijalne politike i mladih te lokalnih ureda za socijalnu skrb u provedbu i sufinanciranje mjera energetske učinkovitosti kod socijalno najugroženijeg stanovništva, doprinijelo bi se rješavanju problema energetskog siromaštva, a istodobno bi se dugoročno smanjila državna davanja za subvencioniranje troškova energije za socijalno ugroženo stanovništvo.

6. Detaljni plan za razdoblje do kraja 2020. godine

6.1. Stanje u 2019. godini

S ciljem povećanja energetske učinkovitosti (EnU) postojećih obiteljskih kuća (OK), smanjenja potrošnje energije i emisija CO₂ u atmosferu te smanjenja mjesecnih troškova za energente, uz ukupno poboljšanje kvalitete života, Vlada Republike Hrvatske (Vlada) na prijedlog Ministarstva graditeljstva i prostornoga uređenja (MGIPU) donijela je 27. ožujka 2014. godine Program energetske obnove obiteljskih kuća za razdoblje od 2014. do 2020. godine s detaljnim planom za razdoblje od 2014. do 2016. godine (»Narodne novine«, br. 43/14) (u daljem tekstu Program 2014. – 2020.). Fond za zaštitu okoliša i energetsku učinkovitosti (FZOEU) zadužen je za provedbu Programa 2014. – 2020. te je u 2014. godini objavio javne pozive za prikupljanje ponuda jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave (JLP(R)S) za neposredno sufinanciranje programa povećanja energetske učinkovitosti obiteljskih kuća i za korištenje obnovljivih izvora energije (OIE) u obiteljskim kućama.

S ciljem osiguravanja što većeg obuhvata Programa 2014. – 2020., isti je izmijenjen u ožujku 2015. godine (»Narodne novine«, broj 36/15) čime se omogućila izravna prijava građana FZOEU-u za ostvarenje sufinanciranja mjera poboljšanja EnU i korištenja OIE odnosno ukidanje »posrednika« u vidu JLP(R)S. Na javni poziv u 2015. godini za sufinanciranje energetske obnove postojećih obiteljskih kuća (EnU-22-23/2015)^[1](Tekst javnog poziva može se pronaći na mrežnim stranicama FZOEU: http://fzoeu.hr/hr/nacionalni_javni_pozivi_i_natjecaji/ (datum pristupa 26.08.2019.)) je pristiglo preko 12.000 prijava, a odobreno je sufinanciranje za preko 9.200 projekata. Sufinanciranje je u cijelosti bilo osigurano iz nacionalnih sredstava (FZOEU).

²⁵ Informacija se temelji na javno dostupnim informacijama, primjerice: <http://www.manager-magazine.com/index.php/gospodarstvo/68-siva-eko-nomija>

²⁶ Rezultati navedene ankete dostupni su na: http://cenep.net/uploads/cenep/document_translations/doc/000/000/037/CENEP_anketa_RH.pdf?2012

Uzimajući u obzir planirana i alocirana EU sredstva iz ESI fondova, osigurana za ovu namjenu u sklopu Operativnog programa »Konkurentnost i kohezija 2014. – 2020.«, u iznosu od 30 milijuna eura, ali također i iskustva ostalih država članica EU koje ovakve programe također provode svojim nacionalnim sredstvima, Ministarstvo graditeljstva i prostornoga uređenja je početkom 2019. godine pokrenulo izradu analiza opcija provedbe poziva za energetsku obnovu obiteljskih kuća^[2](Studija »Analiza opcija provedbe poziva za energetsku obnovu obiteljskih kuća«, PJR Consulting i Apsolon, 2019.). Analizirani su različiti modaliteti subvencioniranja, tj. korištenje ESI fondova te korištenje nacionalnih sredstava.

Na temelju zaključaka i preporuka navedene analize, za nastavak provedbe Programa 2014. – 2020. u razdoblju do kraja 2020. godine, koristit će se nacionalna sredstva sukladno Planu korištenja finansijskih sredstava dobivenih od prodaje emisijskih jedinica putem dražbi u Republici Hrvatskoj do 2020. godine (»Narodne novine«, broj 19/18).

Sredstva za nastavak provedbe osigurana su Odlukom koju je Vlada donijela na sjednici 5. rujna 2019. godine o donošenju Izmjena i dopuna Plana korištenja finansijskih sredstava dobivenih od prodaje emisijskih jedinica putem dražbi u Republici Hrvatskoj do 2020. godine (»Narodne novine«, broj 84/19)^[3](Navedena Odluka dostupna je na: <https://vlada.gov.hr/sjednice/177-sjednica-vlade-republike-hrvatske-26702/26702> (datum pristupa 11.09.2019.)) kojom se planiraju sredstva u iznosu od 142 milijuna kuna za provedbu energetske obnove obiteljskih kuća u 2020. godini, u finansijskom planu FZOEU-a za 2020. i projekcijama za 2021. i 2022. godinu.

Izmjenama i dopunama Programa energetske obnove obiteljskih kuća za razdoblje od 2014. do 2020. godine s detaljnim planom za razdoblje do kraja 2020. godine (u dalnjem tekstu: Program) po prvi puta će se steći uvjeti za energetsku obnovu obiteljskih kuća za socijalno najugroženije skupine građana u opasnosti od energetskog siromaštva sukladno preporukama Europske komisije u Izmjenama direktive o energetskim svojstvima zgrada. kojima se potiču sve države članice da u osmišljavanju mjera politike za energetsku učinkovitost stambenog fonda iste prioritetsno provedu među energetski siromašnim građanima.

Prema tome, Izmjene Programa obuhvaćaju sljedeće:

1. Plan provedbe dodjele bespovratnih sredstava za razdoblje do kraja 2020. godine, pri čemu sva potrebna sredstva osigurava FZOEU
2. Razradu mjera koje su predmet sufinanciranja temeljem Programa, koja uključuje i utvrđivanje stope sufinanciranja i maksimalnih iznosa sufinanciranja po mjerama, odnosno aktivnostima unutar pojedinih mjera
3. Način provedbe Programa za ranjive skupine građana u opasnosti od energetskog siromaštva.

Na temelju ovih sastavnica Programa daje se procjena potrebnih investicija u energetsku obnovu obiteljskih kuća (OK) te ocjena učinaka Programa, što uključuje utvrđivanje ušteda energije, smanjenja emisija CO₂ i učinka na državni proračun.

6.2. Plan provedbe programa za razdoblje do kraja 2020. godine

6.2.1. Temeljne odrednice Programa

Obuhvat Programa

Ovaj se Program odnosi na postojeće obiteljske kuće, bez obzira na godinu izgradnje.

Obiteljska kuća u smislu ovog Programa je zgrada u kojoj je više od 50% bruto podne površine namijenjeno za stanovanje te zadovoljava jedan od dva navedena uvjeta:

- 1) ima najviše tri stambene jedinice
- 2) ima građevinsku bruto površinu manju ili jednaku 600 m².

U Programu mogu sudjelovati samo zakonito izgrađene obiteljske kuće.

Ovaj Program u razdoblju do kraja 2020. provodi se u dva dijela tj. za dvije ciljne skupine:

- 1) Svi građani, vlasnici obiteljskih kuća – prvi dio ovog Programa odnosi se na sve vlasnike obiteljskih kuća u RH bez obzira na njihov socijalni status;
- 2) Ranjive skupine građana – drugi dio ovog Programa odnosi se isključivo na ranjive skupine građana u riziku od energetskog siromaštva.

Potrebno je istaknuti da, iako se ovaj Program i njegove izmjene odnose na razdoblje do kraja 2020. godine, postojeći nacrt Integriranog nacionalnog energetskog i klimatskog plana (NEKP) za razdoblje od 2021. do 2030. godine^[4](Nacrt Nacionalnog energetskog i klimatskog plana dostupan je na: <https://mzoe.gov.hr/o-ministarstvu-1065/djelokrug-4925/energetika/energetska-politika-i-planiranje-strategije-planovi-i-programi-2009/2009> (datum pristupa: 11.09.2019.)) predviđa nastavak provedbe Programa i u sljedećem desetogodišnjem razdoblju. Stoga je, na temelju iskustava iz provedbe ovog Programa u 2020. godini, a u skladu s NEKP-om, potrebno osigurati kontinuitet u provedbi energetske obnove OK, što će se ostvariti osiguravanjem sufinanciranja i objavom javnih poziva na godišnjoj razini od strane FZOEU-a u cijelom razdoblju do kraja 2030. godine. Karakteristike budućih javnih poziva definirat će se u novom Programu energetske obnove obiteljskih kuća za razdoblje 2021. do 2030.

U Programu također mogu sudjelovati i obiteljske kuće u zaštićenim kulturno-povijesnim cjelinama.

Ključni dionici u provedbi Programa

Ključni dionici u provedbi Programa su:

- Ministarstvo graditeljstva i prostornoga uređenja (MGIPU) – izrađivač i nositelj Programa, nadležno tijelo za njegovu promociju, u suradnji s Fondom za zaštitu okoliša i energetsku učinkovitost izrađivač javnog poziva, informativne aktivnosti, obavještava Vladu RH o rezultatima provedbe programa
- Ministarstvo zaštite okoliša i energetike (MZOE) – nadležno tijelo za praćenje provedbe Programa kroz internet aplikaciju Sustav za mjerjenje i verifikaciju ušteda energije (SMIV), analizu učinaka i izvještavanje te za osiguravanje finansijskih sredstava za kontinuiranu provedbu Programa kroz Plan korištenja finansijskih sredstava stečenih od prodaje emisijskih jedinica putem dražbe na sustavu trgovanja emisijskim jedinicama EU
- Fond za zaštitu okoliša i energetsku učinkovitost (FZOEU) – raspisivanje javnih poziva za sufinanciranje energetske obnove OK barem jednom godišnje, dodjela sredstava i praćenje namjenskog korištenja sredstava, unos podataka u SMIV i podnosi izvještaje o realizaciji MGIPU i MZOE u sklopu izvješća o realizaciji godišnjeg programa rada i finansijskog plana za proteklu godinu kao i u sklopu godišnjeg izvješća o utrošku sredstava stečenih od prodaje emisijskih jedinica putem dražbe na sustavu trgovanja emisijskim jedinicama EU
- Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku (MDOMSP) – promocija dijela Programa usmjerena na ranjive skupine građana u opasnosti od energetskog siromaštva putem centara za socijalnu skrb.

Izvori i način financiranja provedbe Programa

Sredstva za provedbu Programa FZOEU osigurava u svom finansijskom planu te zasebno prati realizaciju svakog dijela Programa te o tome izvještava nadležna ministarstva.

FZOEU dodjeljuje bespovratna sredstva u obliku donacija građanima, vlasnicima obiteljskih kuća putem javnih poziva. Donacije u dijelu Programa koji se odnosi na sve obiteljske kuće se dodjeljuju vlasnicima isključivo za opremu i radove kojima se poboljšavaju energetska svojstva postojećih OK, tj. za provedbu mjera EnU i korištenja OIE, na način razrađen u Poglavlju 6.3. ovog Programa. Dokumentacija potrebna za prijavu na javni poziv i za ostvarenje prava na bespovratna sredstva nakon obnove se u ovom dijelu Programa ne sufinancira.

U drugom dijelu Programa koji se odnosi na ranjive skupine građana, osim opreme i radova, sufinancira se i provedba energetskog pregleda i energetski certifikat prije i poslije obnove kao i pružanje tehničke pomoći prijaviteljima, na način razrađen u Poglavlju 6.4.

Organizacija provedbe Programa

Predviđena organizacija provedbe dijela Programa za sve građane, prikazana je u Okviru 1.

Okvir 1 – Organizacija provedbe Programa za sve građane, vlasnike obiteljskih kuća

1. korak: priprema provedbe i promocija

- MGIPU informira javnost o Programu i najavljuje raspisivanje javnog poziva od strane FZOEU te promovira energetsku obnovu obiteljskih kuća kroz uobičajene komunikacijske kanale (konferencije i priopćenja za medije, sudjelovanje u informativnim i edukativnim radijskim i televizijskim emisijama, širenje informacija putem mrežnih stranica i društvenih medija, itd.). U ove se aktivnosti uključuje i FZOEU.
- FZOEU u suradnji s MGIPU te ostalim članovima stručnog povjerenstva osnovanog pri MGIPU izrađuje javni poziv za sufinanciranje energetske obnove OK s jasnim i transparentnim kriterijima za dodjelu sredstava. Tehnički i finansijski kriteriji u javnom pozivu moraju biti usklađeni s kriterijima danima u ovom Programu.
- FZOEU objavljuje na svojim mrežnim stranicama najavu javnog poziva najmanje 15 dana prije njegove objave. Informaciju o namjeri objavljivanja javnog poziva FZOEU dostavlja i medijima. FZOEU će, u cilju što boljeg informiranja javnosti provesti edukativnu kampanju o načinu i uvjetima javnog poziva za energetsku obnovu obiteljskih kuća.
- FZOEU raspisuje poziv za iskaz interesa ovlaštenih osoba za energetsko certificiranje i energetski pregled zgrade (u dalnjem tekstu: energetski certifikatori) za sudjelovanje u Programu.
- FZOEU i MGIPU objavljuju na svojim mrežnim stranicama listu energetskih certifikatora koji su iskazali interes za sudjelovanje u Programu.

2. korak: provedba javnog poziva za dodjelu bespovratnih sredstava građanima

- FZOEU objavljuje javni poziv za dodjelu bespovratnih sredstava građanima za energetsку obnovu OK – javni poziv je otvoren do utroška predviđenih sredstava. Pristigle prijave obrađuju se po redoslijedu zaprimanja, a valjanim se smatraju isključivo prijave koje sadrže svu valjanu dokumentaciju.
- Energetski certifikatori pomažu građanima pri prijavi na javni poziv.
- Obavezna dokumentacija za prijavu minimalno uključuje:
 - Energetski certifikat i Izvješće o energetskom pregledu prije energetske obnove te detaljnu ponudu opreme i radova. Navedenim dokumentima potvrđuje se zadovoljavanje tehničkih uvjeta propisanih u javnom pozivu
 - U slučaju ugradnje fotonaponskih sustava, potreban je glavni projekt, u skladu s Pravilnikom o jednostavnim i drugim građevinama i radovima (»Narodne novine«, br. 112/17, 34/18, 36/19 i 98/19)
 - U slučaju prijave obiteljske kuće koja je dio zaštićene kulturno – povijesne cjeline potrebno je odobrenje nadležnog tijela državne uprave za zaštitu spomenika kulture i prirode
 - Foto dokumentaciju postojećeg stanja
 - Dokaze o prebivalištu, vlasništvu i zakonitosti građevine – vrste ovih dokaza detaljno se raspisuju u javnom pozivu.

Detaljan sadržaj dokumentacije za prijavu na poziv bit će propisan u tekstu javnog poziva.

- Za sve pravovremeno pristigle i valjane prijave, FZOEU donosi odluke o sufinanciranju te odluke i ugovore o sufinanciranju šalje korisnicima u roku od 90 dana od dana zaprimanja prijave.

- Korisnik potpisuje ugovor o sufinanciranju u propisanom roku i vraća ga FZOEU-u.

3. korak: izvođenje radova i plaćanja

- Izvođač radova izvodi ugovorene radove energetske obnove.
- Energetski certifikator provodi završni energetski pregled, izrađuje izvješće o završnom energetskom pregledu te se izdaje energetski certifikat nakon obnove. U slučaju ugradnje fotonaponskih sustava, koja se izvršava prema glavnom projektu, potrebno je osigurati stručni nadzor sukladno Zakonu o gradnji. Završnim izvješćem nadzornog inženjera potvrđuje se izvedba radova u skladu s glavnim projektom. Navedeni dokumenti predstavljaju sastavni dio obvezne dokumentacije za isplatu sredstava.
- Korisnik dostavlja FZOEU-u svu dokumentaciju za isplatu sredstva, koja se detaljno propisuje u javnom pozivu, u skladu s propisima FZOEU-a.
- Rok za provedbu energetske obnove i dostavu dokumentacije za isplatu sredstva je 24 mjeseca od potpisivanja ugovora o sufinanciranju.
- FZOEU utvrđuje potpunost dokumentacije za isplatu te isplaćuje sredstva korisniku u roku 30 dana od primitka potpune dokumentacije za isplatu. FZOEU također zadržava pravo provedbe terenske kontrole izvedenih radova energetske obnove prije isplate sredstava i uskrate isplate sredstava ukoliko se utvrdi da energetska obnova nije izvedena u skladu s dokumentacijom za prijavu. FZOEU može sredstva uplatiti izravno izvođaču radova temeljem Ugovora o ustupanju potraživanja (cesija), što se pobliže definira u javnom pozivu.

4. korak: izvješćivanje

- FZOEU je kao davatelj subvencije dužan unositi informacije u SMIV te izvještavati MGIPU i MZOE o rezultatima provedbe Programa i to u sklopu izvješća o realizaciji godišnjeg programa rada i finansijskog plana za proteklu godinu i u sklopu godišnjeg izvješća o utrošku sredstava stečenih od prodaje emisijskih jedinica putem dražbe na sustavu trgovanja emisijskim jedinicama EU-a kao i na zahtjev nadležnih ministarstava.
- FZOEU je dužan zasebno pratiti ostvarenje ovog dijela Programa.
- MGIPU i FZOEU pripremaju izvješće Vladi o ostvarenim aktivnostima, napretku i rezultatima Programa.
- Predviđena organizacija provedbe dijela Programa za ranjive skupine građane prikazana je u Okviru 2.

Okvir 2 – Organizacija provedbe Programa za ranjive skupine građane

1. korak: priprema provedbe i promocija

- MGIPU obavještava MDOMSP o pokretanju Programa za ranjive skupine građana ugrožene od energetskog siromaštva te osigurava sve informacije koje su potrebne za informiranja ove skupine građana o mogućnostima energetske obnove. MDOMSP šalje naputak svim centrima za socijalnu skrb o namjeri pokretanja javnog poziva za ranjive skupine i nalaže im da dobivene informacije prošire korisnicima centara koji zadovoljavaju uvjete. Djelatnici centara za socijalnu skrb izrađuju preporuku prema utvrđenim socijalnim kriterijima:
 1. troje i više djece u kućanstvu
 2. broj djece s teškoćama u razvoju i osoba s invaliditetom u kućanstvu
 3. broj osoba starije životne dobi u kućanstvu
 4. žrtve nasilja u obitelji.
- MGIPU promovira energetsku obnovu obiteljskih kuća za ranjive skupine i kroz uobičajene komunikacijske kanale (konferencije i priopćenja za medije, sudjelovanje u informativnim i edukativnim radijskim i televizijskim emisijama, širenje informacija putem mrežnih stranica i društvenih medija, itd.). U ove se aktivnosti uključuju i MZOE, FZOEU i MRRFEU.
- FZOEU provodi javni poziv za energetske certifikatore – svrha tog javnog poziva je stvoriti listu energetskih certifikatora koji će pod propisanim uvjetima pružiti svu tehničku pomoć građanima ugroženima od energetskog siromaštva, koji se žele prijaviti na javni poziv. Odabrani energetski certifikatori pomagat će

ranjivim skupinama građana, u prijavi na javni poziv te u provedbi cijelog procesa energetske obnove. Javnim pozivom odabrat će se energetski certifikatori koji će biti zaduženi da pokriju područje za koje su se prijavili. Javnim pozivom definirat će se četiri regije, a za svaku regiju se prihvataju svi certifikatori koji se jave za vrijeme trajanja pozva.

- Naknadu energetskim certifikatorima FZOEU će isplaćivati isključivo za kuće koje na javni poziv budu prijavljene sa ispravnom i potpunom dokumentacijom.
- FZOEU u suradnji s MGIPU i MDOMSP održava radionice za djelatnike centara za socijalnu skrb u svim županijama s ciljem detaljnog informiranja djelatnika o Programu i osposobljavanja za prenošenje informacija o Programu svojim korisnicima, uključujući informacije o energetskim certifikatorima koji su im na raspolaganju kao tehnička pomoć. FZOEU također detaljno informira certifikatore o specifičnostima ovog dijela Programa.
- MDOMSP obavlja centre za socijalnu skrb u svim županijama o održavanju radionica za djelatnike centra.
- Nakon provedenih prethodno navedenih aktivnosti, FZOEU i MGIPU objavljaju na svojim mrežnim stranicama najavu javnog poziva i to najmanje 15 dana prije njegove objave. Informaciju o namjeri objavljivanja javnog poziva FZOEU i MGIPU dostavljaju i medijima.

2. korak: provedba javnog poziva za dodjelu bespovratnih sredstava građanima

- FZOEU objavljuje javni poziv za dodjelu bespovratnih sredstava ranjivim skupinama građana u opasnosti od energetskog siromaštva za energetsku obnovu OK – javni poziv je otvoren do kraja kalendarske godine ili do utroška predviđenih sredstava, ovisno koja okolnost nastupi prije. Pristigle prijave obrađuju se po redoslijedu zaprimanja, a valjanim se smatraju isključivo prijave koje sadrže svu valjanu dokumentaciju.
- Energetski certifikatori u svojstvu tehničke pomoći javljaju se centrima za socijalnu skrb u pojedinim županijama, koji ih upućuju na korisnike zajamčene minimalne naknade koji ispunjavaju uvjete, sukladno preporuci.
- Energetski certifikatori pružaju tehničku pomoć građanima, pregledavaju dokumentaciju o legalnosti i vlasništvu te ako je uredna izrađuju energetski certifikat i pomažu građanima s prijavom na javni poziv.
- Obavezna dokumentacija za prijavu minimalno uključuje:
 - Izvješće o energetskom pregledu i energetski certifikat te detaljnu ponudu opreme i radova za provedbu mjera specificiranih u izvješću o energetskom pregledu – ovim dokumentima mora se potvrditi zadovoljavanje tehničkih uvjeta propisanih u javnom pozivu
 - Fotodokumentaciju postojećeg stanja
 - Dokaze o prebivalištu, vlasništvu i zakonitosti građevine – vrste ovih dokaza detaljno se raspisuju u javnom pozivuo Dokaze o socijalnom statusu: preslika rješenja kojim se priznaje pravo na zajamčenu minimalnu naknadu;
 - Preporuku nadležnog centra za socijalnu skrb o socijalnim prilikama prijavitelja.

Detaljan sadržaj dokumentacije za prijavu na poziv bit će propisan u tekstu javnog poziva.

- Za sve pravovremeno pristigle i valjane prijave, FZOEU donosi odluke o sufinanciranju te odluke i ugovore o sufinanciranju šalje korisnicima u roku od 90 dana od dana zaprimanja prijave.
- Korisnik potpisuje ugovor o sufinanciranju u propisanom roku i vraća ga FZOEU-u.

3. korak: izvođenje radova i plaćanja

- Energetski certifikatori pružaju tehničku pomoć građanima vezano na odabir izvođača i opreme, ugavaranje i praćenje radova.
- Izvođač radova izvodi ugovorene radove energetske obnove.
- Energetski certifikator provodi završni energetski pregled, izrađuje izvješće o završnom energetskom pregledu te izdaje energetski certifikat nakon obnove. Navedeni dokumenti (izvješće o završnom energetskom pregledu i energetski certifikat) predstavljaju sastavni dio obvezne dokumentacije za isplatu sredstava.

- Korisnik dostavlja FZOEU-u svu dokumentaciju za isplatu sredstva, koja se detaljno propisuje u javnom pozivu, u skladu s propisima FZOEU-a.
- Rok za provedbu energetske obnove i dostavu dokumentacije za isplatu sredstva je 24 mjeseca od potpisivanja ugovora o sufinanciranju.
- FZOEU utvrđuje potpunost dokumentacije za isplatu te isplaćuje sredstva korisniku u roku 30 dana od primitka potpune dokumentacije za isplatu. FZOEU također zadržava pravo provedbe terenske kontrole izvedenih radova energetske obnove prije isplate sredstava i uskrate isplate sredstava ukoliko se utvrdi da energetska obnova nije izvedena u skladu s dokumentacijom za prijavu. FZOEU može sredstva uplatiti izravno izvođaču radova temeljem Ugovora o ustupanju potraživanja (cesija). FZOEU sredstva za usluge energetskih certifikatora isplaćuje izravno energetskom certifikatoru također temeljem cesije.

4. korak: izvješćivanje

- FZOEU je kao davatelj subvencije dužan unositi informacije u SMIV te izvještavati MGIPU i MZOE o rezultatima provedbe Programa i to u sklopu izvješća o realizaciji godišnjeg programa rada i finansijskog plana za proteklu godinu i u sklopu godišnjeg izvješća o utrošku sredstava stečenih od prodaje emisijskih jedinica putem dražbe na sustavu trgovanja emisijskim jedinicama EU-a kao i na zahtjev nadležnih ministarstava.
- FZOEU je dužan zasebno pratiti ostvarenje ovog dijela Programa.

MGIPU i FZOEU pripremaju izvješće Vladi RH o ostvarenim aktivnostima, napretku i rezultatima Programa.

6.2.2. Vremenski plan provedbe Programa za razdoblje do kraja 2020.

Provedba Programa treba vremenski biti organizirana u dvije faze: u 2020. godini provode se aktivnosti koje se odnose na javni poziv, a u 2021. godini provode se aktivnosti koje se odnose na radove energetske obnove i isplatu sredstava za sufinanciranje.

Hodogram provedbe je sljedeći:

1. Do kraja II. kvartala 2020. godine:
 - a. Donesen Program
 - b. FZOEU osigurava predviđena sredstva u Finansijskom planu za 2020. s projekcijama za 2021. i 2022. godinu
 - c. MGIPU i FZOEU u cijelosti pripremaju javne pozive za oba dijela Programa
 - d. FZOEU raspisuje javni poziv za energetske certifikatore
 - e. MGIPU i FZOEU u suradnji s MDOMSP provode informativne aktivnosti sa centrima za socijalnu skrb
 - f. FZOEU raspisuje oba javna poziva
2. Do kraja 2020. godine:
 - a. FZOEU će donijeti sve odluke i sklopiti sve ugovore o sufinanciranju s građanima u skladu s rokovima definiranim u propisima kojima se uređuje rad FZOEU-a, a najkasnije do kraja 2020. godine
3. Do kraja 2021. godine:
 - a. Provedba projekata energetske obnove i isplata sredstva FZOEU-a za dovršene projekte energetske obnove OK.

Ova dinamika jasno ukazuje na činjenicu da će se dio projekata energetske obnove odobrenih i ugovorenih u 2020. godini provoditi i isplaćivati i u 2021. godini. Zbog toga je nužno da FZOEU sredstva planira u 2020. te 2021. godini.

6.3. Mjere energetske obnove zgrada

6.3.1. Pregled mjera/aktivnosti koje se sufinanciraju u razdoblju do kraja 2020.

Mjere energetske obnove za OK u postojećem Programu grupirane su na sljedeći način:

- OK.1 – obnova vanjske ovojnica (toplinska izolacija vanjskih elemenata ovojnice i zamjena vanjske stolarije)
- OK.2 – zamjena sustava grijanja (zamjena postojećih kotlova novim plinskim kondenzacijskim kotlovima)
- OK.3 – ugradnja sustava za korištenje OIE (sunčani toplinski kolektori, kotlovi na pelete, pirolitički kotlovi i geotermalne dizalice topline).

Ovim izmjenama Programa prihvatljive mjere se mijenjaju na sljedeći način:

- OK.1 – aktivnosti ove mjere se nastavljaju poticati i u razdoblju do kraja 2020.
- OK.2 – u skladu s ciljem dekarbonizacije zgrada, ugradnja novih plinskih kotlova se više ne potiče u razdoblju do kraja 2020.
- OK.3 – ova mjera se provodila u razdoblju 2018. – 2019. putem javnih poziva koje je provodio FZOEU, a na temelju Plana korištenja finansijskih sredstava dobivenih od prodaje emisijskih jedinica putem dražbi u Republici Hrvatskoj do 2020. godine (»Narodne novine«, broj 19/18). FZOEU je dužan ovu mjeru provesti i u 2020. godini korištenjem sredstava namijenjenih za OIE, kako je definirano u navedenom Planu. Pri tome, FZOEU u budućim javnim pozivima za poticanje korištenja OIE u OK treba voditi računa o tome da se poticaji za OIE omoguće samo onim OK koje imaju zadovoljavajuća energetska svojstva, tj. da su energetskog razreda (prema QH,nd) minimalno C ili boljeg u kontinentalnoj Hrvatskoj ili B ili boljeg u primorskoj Hrvatskoj. Jedino će se na ovaj način usmjeriti obnova OK prema cjelovitom pristupu i izbjegći ugradnja ovakvih sustava u OK u kojima je nužno prvo smanjiti energetske potrebe mjerama na vanjskoj ovojnici. Upravo s ciljem poticanja cjelovite energetske obnove OK, ovim izmjenama Programa ne predviđa se zasebno provođenje ove mjere, već se predviđa integracija njezinih aktivnosti s aktivnostima usmjerenima na vanjsku ovojnici.

Ovim izmjenama Programa za razdoblje do kraja 2020. predviđa se poticanje sljedećih aktivnosti:

- povećanje toplinske zaštite svih elemenata vanjske ovojnice grijanog prostora:
 - energetska obnova vanjskog zida, stropa, poda, krova (sva potrebna oprema i radovi vezani uz povećanje toplinske zaštite, uključujući npr. hidroizolaciju i pokrov krova – detalji se propisuju u javnom pozivu)
 - zamjena stolarije ovojnice grijanog prostora novom
- cjelovita energetska obnova, koja podrazumijeva kombinaciju mjera na vanjskoj ovojnici i ugradnje sljedećih sustava za korištenje OIE:
 - sustavi s sunčanim toplinskim pretvaračima
 - sustavi na drvnu sječku/pelete
 - dizalice toplice zrak-voda, voda-voda ili zemlja-voda
 - fotonaponski sustavi za proizvodnju električne energije za vlastitu potrošnju.

Detaljne tehničke uvjete prihvatljivosti za gore navedene aktivnosti propisati će MGIPU i FZOEU u javnim pozivima. Pri tome mora biti ispunjeno sljedeće:

- Na javni poziv mogu se prijaviti samo OK koje su energetskog razreda (prema QH,nd) minimalno D ili lošijeg u kontinentalnoj Hrvatskoj ili C ili lošijeg u primorskoj Hrvatskoj.
- Za aktivnosti vezane uz vanjsku ovojnici grijanog prostora OK, tehnički uvjeti se iskazuju preko U-vrijednosti komponenti ovojnice, a koje moraju biti strože od onih propisanih važećim Tehničkim propisom o racionalnoj uporabi energije i toplinskoj zaštiti zgrada, sukladno dosadašnjoj praksi FZOEU-a.

- Svaka od prijavljenih aktivnosti na ovojnici mora biti cjelovita, tj. nije dopuštena djelomična obnova pojedinih dijelova ovojnica (npr. toplinska izolacija samo jednog vanjskog zida ili ugradnja samo jednog novog prozora). Ukoliko se prozori zamjenjuju djelomično, postojeći prozori koji ostaju na kući moraju zadovoljavati uvjete iz Tehničkog propisa.
- Za sustave OIE, FZOEU također u javnom pozivu određuje minimalno prihvatljivi stupanj djelovanja za dizalice topline odnosno koeficijent učinkovitosti u grijanju (COP, eng. *coefficient of performance*) te koeficijent učinkovitosti u hlađenju (EER, eng. *energy efficiency ratio*), u skladu sa stanjem na tržištu i razvojem tehnologije.
- Prilikom prijave mjere zamjene sustava grijanja ugradnja rekuperatora zraka odnosno ventilacijskog sustava sa rekuperacijom, smarat će se prihvatljivim troškom.
- Prilikom ugradnje sustava OIE ugradnja sustava automatizacije i upravljanja zgradom smarat će se prihvatljivim troškom.
- Svi prihvatljivi troškovi detaljno će se navesti u javnom pozivu.

6.3.2. Stopa sufinanciranja

Dosadašnja provedba Programa temeljila se na stopama sufinanciranja propisima u aktima kojima se regulira rad FZOEU-a, što znači da se u pravilu dodjeljuje sufinanciranje od 40% opravdanih troškova, a veće stope sufinanciranja (60 ili 80%) odobravaju se na temelju indeksa razvijenosti ili statusa područja na kojima se OK nalazi. Ovakav pristup ne uzima u obzir stvarnu isplativost projekata niti se veće stope sufinanciranja dodjeljuju projektima (kriterij isplativosti) ili korisnicima kojima je to doista potrebno (socijalni kriterij).

Kako bi se utvrdila stvarna potreba za sufinanciranjem projekata energetske obnove OK, provedena je detaljna analiza podataka o provedenim projektima energetske obnove OK iz 2015. i 2016. godine^[5](Studija »Analiza preporučene stope sufinanciranja energetske obnove stambenih zgrada«, Energetski institut Hrvoje Požar, lipanj 2017.). Analizom je utvrđeno da finansijski jaz (potreba za sufinanciranjem) u projektima energetske obnove OK u kojima se postiže smanjenje potrebne energije za grijanje/hlađenje od najmanje 50% Q_{H,nd} iznosi prosječno 60 % te da je opravdano primijeniti tu jedinstvenu stopu sufinanciranja na sve OK, tj. neovisno o tome nalaze li se u kontinentalnoj ili primorskoj Hrvatskoj i neovisno o stupnju razvijenosti ili posebnom statusu područja na kojemu se OK nalazi. Ovakav pristup već se primjenio u Programu energetske obnove višestambenih zgrada te se pokazao vrlo djelotvornim i prihvatljivim za korisnike.

Na temelju te analize, ovim izmjenama Programa se utvrđuje da se stopa sufinanciranja od 60 % opravdanih troškova primjenjuje na sve prihvatljive aktivnosti energetske obnove OK definirane u poglavljju 6.3.1.

Za ostvarenje sufinanciranja potrebno je prije obnove izraditi izvješće o energetskom pregledu obiteljske kuće i energetski certifikat. Ovim dokumentima utvrđuju se postojeća energetska svojstva kuće te se predlažu mjere za poboljšanje EnU. Predložene mjere moraju biti razvidne u detaljnoj ponudi opreme i radova te u konačnici, mjere moraju biti i izvedene, što se potvrđuje završnim energetskim certifikatom i pripadajućim završnim izvješćem o energetskom pregledu nakon završene energetske obnove kuće. Troškove provedbe energetskog pregleda, izrade izvješća i energetskog certifikata prije i nakon obnove OK snose građani, tj. taj se trošak ne sufinancira od strane FZOEU.

Građani mogu koristiti pomoć energetskog certifikatora oko prijave na javni poziv. Trošak pomoći energetskog certifikatora se građanima refundira od strane FZOEU u 100%-tom iznosu, u maksimalnom iznosu kojeg će definirati javni poziv. Trošak izrade energetskog certifikata građani snose sami.

Za OK koje već imaju važeći energetski certifikat ne stariji od 13. studenoga 2012. godine nije nužno izrađivati novi energetski certifikat prije obnove, ukoliko na OK nisu primjenjivane mjere energetske obnove u razdoblju nakon izdavanja energetskog certifikata.

Ukoliko se u sklopu energetske obnove ugrađuje fotonaponski sustav, za njega je potrebno izraditi i u prijavi na javni poziv priložiti glavni projekt. Vlasnik OK je pri tome dužan osigurati stručni nadzor te uz zahtjev za isplatu sredstava dostaviti završno izvješće nadzornog inženjera, kojim će se potvrditi izvedba radova na fotonapskom sustavu u skladu s glavnim projektom. Troškove izrade glavnog projekta i stručnog nadzora izvedbe radova snose građani, tj. taj se trošak ne sufinancira od strane FZOEU.

6.3.3. Maksimalni iznosi opravdanih troškova i bespovratnih sredstava po mjerama

S obzirom da je javni poziv za sufinanciranje energetske obnove OK zadnji put objavljen 2015. godine, potrebno je prilikom objave novog poziva u obzir uzeti promjene cijena građevinskih i ostalih radova i opreme vezanih uz energetsku obnovu, kako bi se definirali maksimalni iznosi opravdanih troškova koji će odgovarati tržišnim uvjetima. U studiji »Preliminarna analiza obiteljskih kuća i cijena energetske obnove obiteljskih kuća«^[6](Studija »Preliminarna analiza obiteljskih kuća i cijena energetske obnove obiteljskih kuća«, PJR Consulting i Apsolon, svibanj 2019.) utvrđeno je da je cijena radova i opreme vezanih uz energetsku obnovu porasla u razdoblju 2014. do 2018. za 40%.

Maksimalni iznosi opravdanih troškova i iznosa sufinanciranja, temeljenih na predmetnoj studiji, dani su u Tablici 6-1 Za sustave OIE, maksimalni iznosi opravdanog troška usklađeni su s podatcima FZOEU-a iz javnih poziva provedenih 2018. i 2019. godine.

Tablica 6-1 Maksimalni iznosi opravdanih troškova i bespovratnih sredstava po mjerama

Aktivnost energetske obnove	Maksimalno dozvoljena jedinična cijena ⁷ [kn/m ²]		Maksimalni iznos opravdanog troška [kn]	Stopa sufinanciranja [%]	Maksimalni iznos sufinanciranja po javnom pozivu [kn]
Toplinska izolacija vanjske ovojnica	Vanjski zid	350,00	100.000,00	60%	60.000,00
	Ravni krov	500,00			
	Izolacija stropa prema negrijanom tavanu	140,00			
	Kosi krov	500,00			
	Pod	500,00			
Zamjena vanjske stolarije	2.500,00		100.000,00	60%	60.000,00

Sunčani toplinski sistemi	/	36.250,00	60% (samo u kombinaciji s barem jednom mjerom na vanjskoj ovojnici)	21.750,00
Kotlovi na sječku/pelete ⁸	/	36.250,00		21.750,00
Dizalice topline ¹¹	/	48.750,00		29.250,00
Fotonaponski sistemi ⁹	/	91.250,00		54.750,00

^[7](Studija »Preliminarna analiza obiteljskih kuća i cijena energetske obnove obiteljskih kuća«, PJR Consulting i Apsolon, svibanj 2019.)

^[8](Javni poziv FZOEU-a: http://fzoeu.hr/docs/javni_poziv_v3.pdf (datum pristupa: 15. 9. 2019.))

^[9](Najava javnog poziva FZOEU-a: http://fzoeu.hr/docs/vodic_za_prijavu_na_jp_v1.pdf (datum pristupa: 15. 9. 2019.))

Maksimalni iznos sufinanciranja može se ostvariti ako se provedu sve sljedeće aktivnosti:

- Toplinska izolacija vanjske ovojnica
- Zamjena vanjske stolarije
- Ugradnja najaviše dva sustava OIE.

Taj maksimalni iznos sufinanciranja kojega je moguće ostvariti, u skladu s Tablicom 6-1, iznosi 204.000 kn.

Navedene vrijednosti odnose se na javni poziv kojega će FZOEU objaviti u 2020. godini. U svim sljedećim godinama provedbe ovog Programa, u skladu s NEKP-om, ove vrijednosti potrebno je prilagođavati stvarnim tržišnim uvjetima, što je zadatak FZOEU-a.

6.4. Program za ranjive skupine građana

6.4.1. Kriteriji i dokumentacija za određivanje ranjivih skupina građana u opasnosti od energetskog siromaštva

Energetsko siromaštvo prepoznato je kao rastući problem u EU. Izmjenjena Direktiva (EU) 2018/844 o energetskim svojstvima zgrada nalaže državama članicama da u svojim dugoročnim strategijama definiraju mјere kojima se doprinosi ublažavanju energetskog siromaštva. Izmjenjena Direktiva (EU) 2018/2002 o energetskoj učinkovitosti nalaže državama članicama da u osmišljavanju mјera politike za ispunjavanje svojih obveza u pogledu uštede energije uzmu u obzir potrebu za smanjenjem energetskog siromaštva, u skladu s kriterijima koje su uspostavile, uzimajući u obzir svoje dostupne prakse u tom području, zahtijevajući, u mjeri u kojoj je to primjерeno, da se dio mјera energetske učinkovitosti u okviru njihovih nacionalnih sustava obaveze energetske učinkovitosti, alternativnih mјera politike, ili programa ili mјera financiranih u okviru nacionalnog fonda za energetsku učinkovitost prioritetno provedu među ranjivim kućanstvima, uključujući ona pogodena energetskim siromaštvom i, prema potrebi, u socijalnim prostorima za stanovanje. I konačno, Uredba (EU) 2018/1999 o upravljanju energetskom unijom i djelovanjem u području klime obvezuje države članice EU da u svojim integriranim nacionalnim energetskim i klimatskim planovima procijene broj kućanstava u energetskom siromaštvu, uzimajući u obzir domaće energetske usluge potrebne za jamčenje osnovnih

životnih standarda u odgovarajućem nacionalnom kontekstu, postojeću socijalnu politiku i druge relevantne politike, kao i Komisijine okvirne smjernice o relevantnim pokazateljima, uključujući geografsku raspršenost, koje su utemeljene na zajedničkom pristupu energetskom siromaštvo te da donesu politike i mјere za zaštitu potrošača, osobito ranjivih i energetski siromašnih potrošača. S obzirom na navedeno te činjenicu da Program energetske obnove OK predstavlja alternativnu mjeru prema Direktivi 2018/2002, dio tog Programa se ovim izmjenama usmjerava na ranjive skupine građana u opasnosti od energetskog siromaštva.

U Hrvatskoj ne postoji definicija energetskog siromaštva niti su do sada utvrđeni opći kriteriji odnosno metodologija za utvrđivanje energetskog siromaštva. Ipak, energetsko siromaštvo ušlo je kao pojam u Zakon o energetskoj učinkovitosti. Također, 4.NAPEnU za razdoblje do kraja 2019. godine predviđa izradu sveobuhvatnog Programa za suzbijanje energetskog siromaštva (mјera H.5) kao i izgradnju kapaciteta za suzbijanje energetskog siromaštva (mјera H.3). Programom za suzbijanje energetskog siromaštva predviđa se uspostava sustava praćenja socio-demografskih i energetskih pokazatelja kojima se opisuje energetsko siromaštvo na nacionalnoj razini, kroz već postojeći sustav prikupljanja podataka o potrošnji i navikama kućanstava (Državni zavod za statistiku).

S obzirom da sveobuhvatni Program za suzbijanje energetskog siromaštva još uvijek nije izrađen, u ovom Programu energetske obnove utvrđuju se kriteriji prihvatljivosti za prijavu na javni poziv za ranjive skupine građana u opasnosti od energetskog siromaštva za potrebe ovog Programa.

Cilj je ovim dijelom Programa doprinijeti zadovoljavanju zahtjeva EU direktiva i to na način da se cilja doista najugroženija, tj. najranjivija skupina građana. U tom smislu, ovaj dio Programa predstavlja pilot projekt suzbijanja energetskog siromaštva, kojega je u sljedećem razdoblju potrebno nadograđivati i širiti, u skladu s budućom sveobuhvatnom definicijom energetskog siromaštva i mјerama usmjerenima na energetsko siromaštvo definiranim u NEKP-u te Dugoročnoj strategiji energetske obnove zgrada do 2050.

U tom kontekstu, osnovni kriterij za sudjelovanje u ovom dijelu Programa je da je vlasnik obiteljske kuće ili član kućanstva s prebivalištem u obiteljskoj kući korisnik zajamčene minimalne naknade.

Zajamčena minimalna naknada dodjeljuje se socijalno najugroženijem stanovništvu sukladno Zakonu o socijalnoj skrbi (»Narodne novine«, br. 157/13, 152/14, 99/15, 52/16, 16/17, 30/17 i 98/19).

S obzirom da se kriterij veže na postojeći sustav socijalne skrbi, kod prijave na javni poziv građani će kao dokaz zadovoljavanja tog kriterija morati dostaviti presliku rješenja nadležnih centara za socijalnu skrb da su primatelji zajamčene minimalne naknade.

Osim toga, centri za socijalnu skrb će izraditi preporuku prema utvrđenim socijalnim kriterijima, za one korisnike koji ispunjavaju uvjete.

Uz opće kriterije (korisnik zajamčene minimalne naknade koji je vlasnik/suvlasnik obiteljske kuće) socijalni kriteriji se utvrđuju kako slijedi:

1. troje i više djece u kućanstvu
2. broj djece s teškoćama u razvoju i osoba s invaliditetom u kućanstvu
3. broj osoba starije životne dobi u kućanstvu
4. žrtve nasilja u obitelji.

Navedeni socijalni kriteriji uzimaju se u obzir isključivo redoslijedom kako su navedeni, a ne kumulativno ili alternativno.

6.4.2. Stopa sufinanciranja i maksimalni iznosi sufinanciranja za ranjive skupine građana ugrožene energetskim siromaštvom

S obzirom da se ovaj dio Programa provodi za najranjivije skupine građana, koji nemaju vlastitih sredstava za zatvaranje finansijske konstrukcije projekta energetske obnove, stopa sufinanciranja koja će se primjenjivati jest 100%, što je u skladu s preporukama i drugih studijskih analiza^[10](Studija »Analiza preporučene stope sufinanciranja energetske obnove stambenih zgrada«, Energetski institut Hrvoje Požar, 2017.). Pri tome, opravdani troškovi za ovu skupinu građana uključuju:

- Energetski pregled i izradu energetskog certifikata prije i nakon energetske obnove i tehničku pomoć prijaviteljima
- Opremu i radove za provedbu mjera poboljšanja energetske učinkovitosti na vanjskoj ovojnici (toplinska izolacija i zamjena vanjske stolarije) te za uvođenje jednog sustava za korištenje OIE (npr. kotla na drvnu sječku/pelete).

Ovim dijelom Programa cilj je smanjiti energetske potrebe obiteljskih kuća cijelovitom obnovom vanjske ovojnica, ali se omogućava i ugradnja sustava za korištenje OIE. Također se daje preporuka JLP(R)S-ima da ranjivim skupinama građana na svojem području osiguraju naknadno dodatno sufinanciranje kroz posebne javne pozive te se tako uključe u aktivnosti suzbijanja energetskog siromaštva.

Maksimalni iznosi sufinanciranja za radove i opremu odgovaraju maksimalnim iznosima opravdanog troška prema Tablici 3-1 iz poglavlja 3.3, što znači da maksimalno sufinanciranje iznosi 236.250 kn za toplinsku izolaciju elemenata ovojnica i za zamjenu vanjske stolarije i ugradnju jednog sustava za korištenje OIE (očekuje se da će to većinom biti kotlovi na drvenu sječku/pelete). Pri tome, maksimalni opravdani trošak za mjere na vanjskoj ovojnici ne može biti veći od 1.000 kn/m² GBP-a, a za sustav koji koristi OIE ne može biti veće od 36.250 kn.

Tehnički uvjeti u ovog dijelu Programa moraju biti isti kao u dijelu za sve ostale građane.

Što se tiče energetskih pregleda i energetskog certificiranja, FZOEU će objaviti javni poziv za energetske certifikatore, kojim će se propisati dužnosti certifikatora u Programu i naknada za te dužnosti. Svrha ovog javnog poziva je osigurati dovoljan broj energetskih certifikatora na cijelom području RH koji će pod danim uvjetima djelovati kao tehnička pomoć građanima koji sudjeluju u ovom dijelu Programa te im pomoći kako u prijavi tako i u provedbi energetske obnove. Drugim riječima, energetski certifikatori bit će zaduženi za:

1. Utvrđivanje zadovoljavaju li potencijalni prijavitelji formalne uvjete za sudjelovanje u Programu odnosno prijavu na javni poziv (provjera vlasništva, legalnosti i prebivališta te primitka socijalne pomoći) te ukoliko zadovoljavaju:
2. Provedbu prvog energetskog pregleda, izradu izvješća i energetskog certifikata prije obnove
3. Pružanje pomoći u ispunjavanju prijavne dokumentacije za javni poziv, uključujući pomoć u dobivanju ponuda od izvođača radova i provjeravanja usklađenosti ponude s preporukama prvog energetskog pregleda
4. Kontrolu izvođenja radova i usklađenosti s prihvaćenom ponudom
5. Provedbu završnog energetskog pregleda, izradu izvješća i energetskog certifikata prije obnove
6. Pomoći u ispunjavanju, prikupljanju dokumentacije i dostavljanju zahtjeva za isplatom sredstava FZOEU-u.

Energetski certifikatori koji prihvate ove zadaće imat će pravo na bruto naknadu u iznosu od 10.000 kn^[11](Prema preporukama studije »Preliminarna analiza obiteljskih kuća i cijena energetske obnove obiteljskih kuća«, PJR Consulting i Apsolon, svibanj 2019.), koju pokriva FZOEU u cijelosti.

6.5. Potrebne razine investicije za razdoblje 2014. – 2020.

Pregled uloženih i planiranih sredstava za provedbu Programa prikazuje Tablica 6-2, koja također prikazuje i visinu ukupnih realiziranih ili planiranih ulaganja u energetsku obnovu OK.

Tablica 6-2 Uložena i planirana sredstva za provedbu Programa

Razdoblje	Uložena sredstva FZOEU [kn]	Planirana sredstva FZOEU [kn]	Ostvarena/planirana ukupna investicija [kn]
2014. – 2016.*	487.329.822,20		778.492.028,45
2017. – 2018.**		43.000.000,00	71.666.666,67
2020.***		142.000.000,00	217.733.333,33

* Prema podatcima iz 4. NAPEnU

** Prema objavljenim javnim pozivima FZOEU-a u 2018. i 2019. godini za sufinanciranje korištenja sustava OIE u OK. Ukupna investicija je procijenjena uz pretpostavku prosječne stope sufinanciranja od 60%.

*** Planirana sredstva FZOEU-a utvrđena su sukladno Izmjenama i dopunama Plana korištenja finansijskih sredstava dobivenih od prodaje emisijskih jedinica putem dražbi u Republici Hrvatskoj do 2020. godine^[12](Navedena Odluka dostupna je na: <https://vlada.gov.hr/sjednice/177-sjednica-vlade-republike-hrvatske-26702/26702> (datum pristupa 11. 9. 2019.)). Ukupna investicija je procijenjena uz pretpostavljenu stopu sufinanciranja od 60%.

Kako bi se utvrdio obuhvat provedbe Programa 2020. godini, može se pretpostaviti da će vanjska ovojnica i stolarija predstavljati 95% prijava projekata, a 5% s dodatnim zahtjevom za sufinanciranje sustava OIE^[13](Prema nalazima studije »Preliminarna analiza obiteljskih kuća i cijena energetske obnove obiteljskih kuća«, PJR Consulting i Apsolon, svibanj 2019.). Pretpostavljena troškovna raspodjela pretpostavlja se također prema rezultatima provedbe Programa iz razdoblja 2014. – 2016., što znači da će 60% sredstava biti dodijeljeno za vanjsku ovojnicu, 35% za stolariju, a 5% za sustave OIE. Uz ovakve pretpostavke, procijenjeni broj OK koje će se obuhvatiti ovim Programom u razdoblju do kraja 2020. prikazuje Tablica 6-3. Pri tome treba istaknuti da se predviđa ovakva raspodjela sredstva FZOEU-a po dijelovima Programa:

- 1- Za 1. dio Programa izdvaja se 80% predviđenih sredstava odnosno 113,6 milijuna kn
- 2- Za 2. dio Programa (ranjive skupine građana) izdvaja se 20% sredstava odnosno 28,4 milijuna kn.

Za ranjive skupine predviđa se da će provesti cijelovita obnova ovojnica (toplinska izolacija + stolarija) te je predviđenih sredstava potrebno pokriti i trošak angažmana energetskog certifikatora. Procjene dane u donjoj tablici predstavljaju samo okvirne brojke, a stvarne će uvelike ovisiti o aktivnostima koje će građani provoditi na svojim OK i tržišnim cijenama tih aktivnosti.

Tablica 6-3 Pretpostavljena raspodjela sredstava i broj OK obuhvaćenih Programom u razdoblju do kraja 2020.

Dio Programa	Sredstva FZOEU [kn]	Raspodjela sredstava po mjerama [kn]		Procijenjeni broj OK	Ukupni broj OK
1. svi građani	113.600.000,00	ovojnica	68.160.000,00	681	1.234
		stolarija	39.760.000,00	397	
		OIE	5.680.000,00	156	
2. ranjive skupine	28.400.000,00	ovojnica + stolarija + OIE + certifikator	28.400.000,00	115	115

6.6. Procjena učinaka provedbe programa

6.6.1. Očekivane uštede energije i smanjenje emisija CO₂

U razdoblju od 2014. do 2016. godine Programom energetske obnove OK ostvarile su se uštede energije od 0,70014 PJ (194,48 GWh) i smanjenje emisija CO₂ u iznosu od 28.591,66 tCO₂^[14](4. Nacionalni akcijski plan energetske učinkovitosti, dostupan na:

https://mgipu.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/EnergetskaUcinkovitost/IV_NAPEU_2019.pdf (datum pristupa: 15. 9. 2019.). Uštede su utvrđene i verificirane u skladu s Pravilnikom o sustavu praćenja, mjerjenja i verifikacije ušteda energije (»Narodne novine«, broj 71/15).

Postojeće pretpostavke Programa su^[15](Program energetske obnove obiteljskih kuća, dostupan na:

<http://www.mgipu.hr/default.aspx?id=26533> (datum pristupa: 15. 9. 2019.)):

- prosječno će se po OK izolirati 100 m² zida, čime se prosječno ostvaruju uštede od 84,3 kWh/m² površine zida;
- prosječno će se po OK zamijeniti 35 m² prozora, pri čemu se ostvaruju jedinične uštede od 195,2 kWh/m² površine prozora;
- najviše će se ugrađivati sunčani toplinski kolektori za pripremu potrošne tople vode, čime se ostvaruju uštede od 6,75 MWh godišnje po OK.

Uz procijenjeni broj OK koje prikazuje Tablica 6-3, procjenu ukupnih ušteda energije i smanjenja emisija CO₂ ostvarenih ovim izmjenama Programa u razdoblju do kraja 2020. godine prikazuje Tablica 6-4.

Tablica 6-4 Procijenjene uštede energije i smanjenje emisije CO₂ u razdoblju do kraja 2020.

Dio Programa	Procijenjeni broj OK	Uštede energije	
		GWh	PJ
1. svi građani	ovojnica	681	5,74
	stolarija	397	2,71
	OIE	156	1,05

2. ranjive skupine	ovojnica + stolarija	115	1,75	0,006
UKUPNE UŠTEDE ENERGIJE [GWh/PJ]			11,26	0,040
SMANJENJE EMISIJA CO ₂ [t]			3.141,89	

* uz prosječni emisijski faktor 0,279 kg/kWh, koji je korišten u postojećem Programu – u praćenju rezultata potrebno je primjenjivati faktor koji ovisi o vrsti goriva koje se koristi u OK u skladu s Pravilnikom o sustavu praćenja, mjerjenja i verifikacije ušteda energije (»Narodne novine«, broj 77/15)

6.6.2. Učinak na državni proračun

Korištenjem iste metodologije kao u postojećem Programu, Tablica 6-5 prikazuje utjecaj provedbe ovih izmjena Programa na državni proračun.

Tablica 6-5 Pojednostavljeni proračun povrata uloženih državnih sredstava u državni proračun

A.	Ukupna investicija s PDV-om [kn]	217.733.333,33
B	Sufinanciranje s PDV-om [kn]	142.000.000,00
C	Godišnji iznos PDV-a iz ukupnog ulaganja [kn] (0,25*A)	59.166.666,67
D	Godišnje zapošljavanje (broj direktnih i indirektnih zaposlenja) ¹⁶	935
E	Prosječna mjesečna neto plaća u RH [kn] ¹⁷	6.242,00
F	Prosječna mjesečna bruto plaća u RH [kn]	8.448,00
G	Godišnja davanja po jednoj plaći radnika [kn] ((F-E)*mjeseci)	26.472,00
H	Ukupna godišnja davanja temeljem plaća [kn] (D*G)	24.751.320,00
I	Ukupan povrat u državni proračun [kn] (C+H)	83.917.986,67
J	Stvarni iznos državnih potpora [kn] (B-I)	58.082.013,33

^[16](Podatak je izračunat na temelju istih pretpostavki kao u postojećem Programu, a temelji se na procijenjenom broju od 20 zaposlenja po uloženom milijunu € u građevinske radove i 15 zaposlenja po investiranom milijunu € u tehničke sustave te dodatnih 50% zaposlenja u indirektnim djelatnostima.)^[17](Državni zavod za statistiku, podatci za 2018. godinu, dostupno na: https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2018/09-01-01_12_2018.htm (datum pristupa 15.09.2019.))

Iz gornje je tablice vidljivo da se od ukupnog iznosa subvencija koje inicialno osigurava država oko 59% vrati u državni proračun te da je stvarni doprinos države oko 25% ukupne investicije, a ne 60% koliko iznosi stopa sufinciriranja. Učinak na državni proračun je time veći, što se sredstva osiguravaju iz izvanproračunskog FZOEU.

7. PRILOG 1. – PODACI O STAMBENOM FONDU RH PREMA POPISIMA STANOVNIŠTVA

Tablica 7-1 Popis stanovništva 2001. godine – Nastanjeni stanovi prema godini izgradnje, vrsti zgrade i broju kućanstava u stanu – dodan izračun postotaka

Tablica 7-2 Popis stanovništva 2001. godine – točka 3.3.6, izdvojen niz tablica – »Stanovi prema načinu korištenja i godini izgradnje, po županijama« – Zbirna tablica – dodan zbirni izračun za kontinentalne i primorske županije

Tablica 7-3 Statističko izvješće SI-1433, Građevinarstvo u 2010. godini, točka 5. »Stambeni fond« Tablica 5.4 – stambeni fond po županijama, popis stanovništva, kućanstava i stanova 2001. i stanje krajem godine – dodan izračun korisne površine po razdobljima važećih toplinskih propisa

Tablica 7-4 Ukupna korisna površina stanova prema godini izgradnje, klimatskom podneblju i vrsti izgradnje – izračunata iz prethodnih tablica

Tablica 7-5 Neposredna potrošnja energije za GRIJANJE STAMBENOG PROSTORA prema vrsti goriva, u PJ

Tablica 7-6 Neposredna potrošnja energije u kućanstvima za PRIPREMU PTV prema vrsti goriva, u PJ

Tablica 7-7 Neposredna potrošnja energije u kućanstvima za KUHANJE prema vrsti goriva, u PJ

Tablica 7-8 Neposredna potrošnja energije u kućanstvima za HLAĐENJE zraka, u PJ

Tablica 7-9 Neposredna potrošnja električne energije u kućanstvima za UREĐAJE I RASVJETU, u PJ

8. POPIS LITERATURE

1. Državni zavod za statistiku. Popis stanovništva 2001. godine – poglavlje »Stambene jedinice«, točka 1 – 6
2. Državni zavod za statistiku. Statističko izvješće SI-1433, Građevinarstvo u 2010. godini, točka 5. »Stambeni fond« (sumarni podaci stanja nakon popisa 2001. godine te na kraju 2006., 2007., 2008., 2009., 2010. godine)
3. Državni zavod za statistiku. Popis stanovništva 2001. godine, točka 3.3.6, izdvojen niz tablica – »Stanovi prema načinu korištenja i godini izgradnje, po županijama«
4. Energetski institut Hrvoje Požar. KUEN zgrada – program energetske učinkovitosti u zgradarstvu, travanj 1998.
5. HEP Toplinarstvo d.o.o. Energetska učinkovitost u zgradarstvu
6. Energetski institut Hrvoje Požar. Energija u Hrvatskoj 1945. – 2011. godine
7. ODYSSEE baza podataka. Neposredna potrošnja energije za RH od 1990. – 2010.
8. Ministarstvo gospodarstva. Energija u Hrvatskoj – godišnje izvješće za 2011. godinu
9. Pravilnik o tehničkim mjerama i uvjetima za toplinsku zaštitu zgrada (Službeni list SFRJ, broj 35/70)
10. HRN U.J5.600, 1980.: Toplinska tehnika u građevinarstvu, tehnički uvjeti za projektiranje i građenje zgrada
11. HRN U.J5.600, 1987.: Toplinska tehnika u građevinarstvu, tehnički uvjeti za projektiranje i građenje zgrada

12. Tehnički propis o uštedi energije i toplinskoj zaštiti u zgradama (»Narodne novine«, broj 79/05)
13. Tehnički propis o racionalnoj uporabi energije i toplinskoj zaštiti zgrada (»Narodne novine«, br. 110/08, 89/09)
14. Program energetske obnove obiteljskih kuća, dostupan na: <http://www.mgipu.hr/default.aspx?id=26533>
15. 4. Nacionalni akcijski plan energetske učinkovitosti, dostupan na:
https://mgipu.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/EnergetskaUcinkovitost/IV_NAPEU_2019.pdf
16. Studija »Revizija izračuna specifičnog pokazatelja rezultata 4c21 Prosječna potražnja energije za grijanje/hlađenje u obnovljenim stambenim zgradama te zajedničkih pokazatelja neposrednih rezultata CO 31 Energetska učinkovitost: broj kućanstva s poboljšanom klasifikacijom potrošnje energije i 4c22 Smanjenje potrošnje primarne energije u zgradama stambenog sektora«, Energetski institut Hrvoje Požar, 2017.
17. Studija »Analiza preporučene stope sufinanciranja energetske obnove stambenih zgrada«, Energetski institut Hrvoje Požar, 2017.
18. Studija »Analiza opcija provedbe poziva za energetsku obnovu obiteljskih kuća«, PJR Consulting i Apsolon, svibanj 2019.
19. Studija »Preliminarna analiza obiteljskih kuća i cijena energetske obnove obiteljskih kuća«, PJR Consulting i Apsolon, svibanj 2019.

9. PRILOG 2. – ZAKONSKA REGULATIVA

Kako bi se svi naprijed navedeni podaci mogli raspodijeliti na stambenu izgradnju unutar razmatranog vremenskog okvira, i kao takvi mogli koristiti u procjenama o mogućim energetskim uštedama u svrhu energetske obnove kuća, potrebno je poznavati važeću zakonsku regulativu iz područja toplinske zaštite.

Tako su u nastavku navedeni pravilnici, norme i tehnički propisi od 1970. godine do danas, vezano na tehničke mjere i uvjete toplinske zaštite koji su morali biti poštivani prilikom projektiranja i građenja zgrada. Pri tome su korišteni sljedeći izvori podataka:

1. Službeni list SFRJ, broj 35/70
2. »Narodne novine«, br. 79/2005, 110/2008 i 89/2009
3. JUS U.J5.600 1980. i 1987. godina